

Fieldmanager

HET VAKBLAD VOOR SPORTVELDBEHEER

Gast-hoofdredacteur
Marc Grooteman

PRECISIELANDBOUW in het toeristische hart van Amsterdam

Club in beeld
FC Lisse

Elk goed sportveld
begint met een
gelijke ondergrond

'Ontzichtbaar
hulpje' maait
op commando

Schalke04 kiest voor AAA-LUX

Onlangs leverde AAA-LUX de LED verlichting voor de eerste velden van het gerenoveerde trainingscomplex van Schalke04 in Gelsenkirchen. De huidige nummer twee van Bundesliga traint vanaf nu onder LED verlichting uit Nederland.

Het mooie gelijkmatige licht en het kunnen gebruiken van bestaande masten, wat erg kostengunstig is, waren de belangrijkste redenen om voor AAA-LUX te kiezen.

Eerder lieten AZ Alkmaar (Eredivisie), Huddersfield Town (Premier League), 1899 Hoffenheim (Bundesliga), de Tjechische voetbalbond en FC Helsingor (Deense Alka Superliga) hun trainingsvelden voorzien van LED verlichting van AAA-LUX.

Heeft uw club subsidie ontvangen? Vraag dan direct een offerte aan via sales@aaa-lux-lighting.com.

AAA-LUX®
TRIPLE A LIGHTING

SMART. FLEXIBLE. LED.

The best alternative to nature

Eerst is er plezier en passie. Dan de wil om je talent met inzet en hard werken te ontwikkelen en het maximale uit jezelf te halen. Het beste materiaal is dan van onschatbare waarde. Om blessures te voorkomen en te kunnen presteren op jouw topniveau!

Edel Grass kunstgrasvelden voor voetbal bieden constante en perfecte speelomstandigheden; ook bij hoge belasting en Nederlandse weersomstandigheden.

Ontvang een vrijblijvend en gespecialiseerd advies door te bellen naar 038 425 00 50 of stuur een e-mail naar info@edelgrass.com.

> edelgrass.com/soccer

G R A S S

BUILT BY

anteagroup

De lijstaanvoerder van 2018!

EURODIAMOND

- ✓ Standvastigheid **8,3***
- ✓ Herstellingsvermogen **8,2***
- ✓ Bepelingstolerantie **7,9***

* Tabel Grasgids® 2018 Engels raaigras Sport

IN 2018: MINIMAAL
5% EURODIAMOND IN ALLE
EUROGRASS SPORTMENGSELS

Fieldmanagers opgelet!

Van de laatste elf edities stond DSV zaden maar liefst zeven keer op nummer 1 in de Grasgids®. En ook in 2018 hebben we met het ras **EURODIAMOND** de lijstaanvoerder in huis. **EURODIAMOND** zorgt voor veel speeluren per veld dankzij de combinatie van zeer goede bepelingstolerantie en standvastigheid. Daar zijn we natuurlijk trots op! Om dit te vieren hebben we **EURODIAMOND** in 2018 toegevoegd aan alle topmengsels van DSV zaden.

Meer informatie over de sportmengsels van DSV zaden vindt u op www.dsv-zaden.nl. Onze grasspecialisten geven u graag advies op maat over de keuze van het juiste sportmengsel.

64 Techniek tilt het vak naar een hoger niveau

Marc Grooteman, sportveldadviseur van Holland Sport en onlangs verkozen tot Fieldmanager of the Year (FOTY) 2018, heeft een voorkeur voor innovaties.

Om meer inzicht te krijgen in bijvoorbeeld de vochtconditie en de bodemtemperatuur van het veld, plaatste hij onlangs sensoren in de toplaag van het sportveld op het Alkmaarse sportcomplex Vaart. Grooteman: 'Hierdoor kunnen we hopelijk nog gericht onderhoud uitvoeren, wat leidt tot een hogere kwaliteit voor hetzelfde budget.'

COLOFON

Fieldmanager -een uitgave van NWST NeWSTories bv- wordt in een gemiddelde oplage van 1.900 exemplaren verspreid onder sportveldbeheerders in dienst van gemeentes, sportclubs en aannemers. Fieldmanager is het belangrijkste Nederlandse vakblad voor sportveldonderhoud waarbij de praktisch ingestelde vakman centraal staat.

Redactie & commercie

NWST NeWSTories bv
Fransesstraat 41
6524 HT Nijmegen
T 024-3602454
F 024-3602464
I www.fieldmanager.nl
M info@fieldmanager.nl

Hoofdredacteur: Hein van Iersel (hein@nwst.nl)
Operationeelmanager: Peter Jansen (peter@nwst.nl)
Redacteuren: Kelly Kuenen (kelly@nwst.nl)
Guus van Rijswijk (guus@nwst.nl)
Nino Stuivenberg
Vormgeving: Marie Cecile Oosterhout
Advertenties: Alberto Palsgraaf (alberto@nwst.nl)
Rik Groenewegen (rik@nwst.nl)
Sales support: Lieke van der Weijde (lieke@nwst.nl)

Abonnementen

€77,- per jaar. De abonnementsperiode loopt van 1 januari tot en met 31 december van ieder jaar en uw abonnement zal jaarlijks automatisch worden verlengd, tenzij uw schriftelijke wederopzegging uiterlijk 31 oktober voorafgaand aan de nieuwe abonnementsperiode in ons bezit is.

ISSN: 2212-4314

Alle auteursrechten en databankrechten ten aanzien van (de inhoud van) deze uitgave worden uitdrukkelijk voorbehouden. Deze berusten bij Fieldmanager c.q. de betreffende auteur. Niets uit deze uitgave mag zonder schriftelijke toestemming van de uitgever worden vervaelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, scan, fotokopie, elektronisch of op welke wijze dan ook. Fieldmanager wordt tevens elektronisch opgeslagen en geëxploiteerd. Alle auteurs van tekstbijdragen in de vorm van artikelen of ingezonden brieven en/of makers van beeldmateriaal worden geacht daarvan op de hoogte te zijn en daarmee in te stemmen e.e.a. overeenkomstig de publicatie- en/of inkoopvoorwaarden. Deze zijn bij de redactie ter inzage of op te vragen.

Kees van Oostenrijk: 'Wethouders moeten hun hoofd niet laten hangen'

De overheid is momenteel erg actief met het beschermen en waarschuwen van burgers tegen zogenaamd nepnieuws. Of het prettig is dat de overheid bepaalt wat 'acceptabel' of 'onacceptabel' nieuws is, laten we maar even in het midden. Maar het is opmerkelijk dat diezelfde overheid al twee jaar lang moeite heeft om haar weg te vinden in alle berichtgeving rond (de risico's van) rubbergranulaat. Het zou veel beter zijn als zij haar gezonde verstand zou gebruiken, stelt Kees van Oostenrijk van Recybem.

Gaan we eindelijk van 3G naar 4G?

Er staat druk op ingestrooide kunstgrasvelden. De goedkoopste en bewezen varianten, die met SBR-granulaat, zitten maatschappelijk gezien in zwaar weer. Varianten met alternatieven zoals TPE, EPDM of kurk, hebben veel aandacht nodig om in optimale conditie te blijven. Bieden granulaatloze kunstgrasvelden een oplossing?

'Soms ligt de mat er hier net zo bij als in De Kuip'

In deze editie van Club in Beeld: FC Lisse, een bloeiende voetbalvereniging afkomstig uit de Bollenstreek. Met een eerste elftal dat uitkomt in de Tweede Divisie en een grote jeugdopleiding mag FC Lisse gerust tot de grootste voetbalverenigingen van ons land gerekend worden. Vakblad Fieldmanager ging op bezoek bij Sportpark Ter Specke, de thuisbasis van FC Lisse, waar natuurgras nog altijd hoogtij viert.

20

70

'Onzichtbaar hulpje' maait het sportveld op commando

Een automatische grasmaaiër die voor jou 24/7 het werk doet en ook nog desgevraagd verslag uitbrengt van zijn werkzaamheden, bespaart al gauw een medewerker. Een bezoekje aan Husqvarna in het noordoosten van Engeland maakt duidelijk dat er meer voordelen aan een robotmaaiër zitten. Met de laatste telgen uit de automower-familie, de automower 520 en 550 met bluetooth en gps, is Husqvarna nu klaar voor verdere invasie van de markt. 'Toen de afwas-machine net was uitgevonden, was het een even vreemd als revolutionair idee dat de vaat gewassen werd terwijl je op de bank zat. Met de automower is het precies zo.'

EN VERDER

- 10** Nieuws
- 15** Hybridesportveld, gras en kunstgras: kwaliteit en krachten gebundeld
- 34** De Vario-transmissie was één van de hoofdpunten
- 39** Doorstart Prograss leidt tot stoelendans van mensen en merken
- 48** De kurk is van de fles
- 56** Elk goed sportveld begint met een gelijke ondergrond
- 60** Voorliefde voor kunstgras bij voetbalbestuurders lijkt te verwaaien
- 75** Precisielandbouw in het toeristische hart van Amsterdam
- 78** Hoofredactioneel Marc Grooteman

VOLG ONS

twitter.com/fieldmanagement

facebook.com/bladfieldmanager

MIX
Papier van
verantwoorde harkkomst
FSC® C092667

Loosdrecht krijgt veld met Pro-Gran-infill

In maart hebben Stichting Sportorganisatie Hallinckveld en CSC Sport een contract getekend voor de aanleg van één nieuw kunstgrasveld bij SV Loosdrecht. Dit wordt het eerste veld met de nieuwe Pro-Gran-infill, aldus CSC. Pro-Gran is een rubbergranulaat dat volledig is geseald met een coating van polyurethaan (PU). Het product is dus een alternatief voor SBR. SV Loosdrecht laat op zijn website weten dat het gekozen heeft voor Pro-Gran omdat 'een kunstgrasveld met Pro-Gran qua speleigenschappen het dichtst bij de speleigenschappen van een SBR-veld komt'. Het veld zal dit voorjaar nog worden aangelegd. Voor SV Loosdrecht wordt dit het tweede kunstgrasveld. De gemeente Wijdemeren draagt bijna drie ton bij aan de aanleg van het veld. Voor het onderhoud stelt de gemeente 8.000 euro per jaar ter beschikking.

Werkgroep Congras houdt bijeenkomst

Werkgroep Congras houdt op dinsdag 25 september 2018 op Papendal een bijeenkomst over de ontwikkelingen in de grasmarkt. Daar wordt de achterban geïnformeerd over actuele onderwerpen. Dit heeft de Branchevereniging Sport- en Cultuurtechniek (BSNC) op haar website laten weten. Eind november 2017 werd al een bijeenkomst over de ontwikkelingen in de grasmarkt georganiseerd, waarbij vanuit leden van de diverse groepen van de BSNC aanwezig waren.

Naar aanleiding van deze bijeenkomst werd besloten een werkgroep in te stellen die een volgende informatiebijeenkomst organiseert. Na afloop van de bijeenkomst op Papendal is er een dinerbuffet.

Cruyff Court binnen anderhalve dag vernield

Een Cruyff Court in de Brusselse probleemwijk Molenbeek is al binnen anderhalve dag na de opening vernield. Vandalen hebben het speelveld, dat onlangs officieel werd geopend, hevig toegetakeld. Zo werd een materiaalhoek leeggeroofd, werden de ruiten ervan vernield en werd er gepoogd brand te stichten op het kunstgrasveld. De directeur van de Cruyff Foundation, Niels Meijer, noemt het ongeloofelijk zonde dat het veld direct door vandalisme is vernield. Volgens hem wilde de stichting iets positiefs brengen in de buurt, die al zo vaak in negatieve zin het nieuws haalde. Hoewel de Cruyff Courts volgens Meijer van zeer hoge kwaliteit zijn en enorm hufterproof, is het kunstgras de zwakke plek. Dat is volgens hem kwetsbaar voor brandstichting. Gelukkig gebeurt het maar zelden en is de schade doorgaans makkelijk te verhelpen, aldus de directeur. Meijer weet nog niet hoe hoog de schade precies uitvalt. Het veld zal hoe dan ook in ere worden hersteld.

W&H bezoekt Slowaakse eerstedivisionist

W&H Sports en Preau Sports brachten onlangs een bezoek aan de Slowaakse eerstedivisionist FC DAC 1904 in Dunajská Streda. Een woordvoerder van W&H Sports vertelt: 'Nadat we bij deze Slowaakse club onder andere doelen, dug-outs, een boardingveld, gaaslockers, diverse kopgalgen en verplaatsbare doelen mochten leveren, werd het nu tijd om de club eens van dichtbij te bekijken. Daarbij hebben we een bezoek gebracht aan het splinternieuwe jeugdcomplex en stadion van de club.' De trip werd volgens W&H gecombineerd met creatief brainstormwerk, verschillende teambuildingactiviteiten en een Smartgoals-clinic op het jeugdcomplex. FC DAC 1904 is een Slowaakse voetbalclub uit de stad Dunajská Streda. Na de onafhankelijkheidsverklaring van Slowakije in 1993 was de club medeoprichter van de hoogste klasse, maar hij degradeerde uiteindelijk in 1998. Na één seizoen keerde de club terug en werd 14de, maar doordat de competitie van zestien naar tien clubs ging, degradeerde DAC wederom en speelde tot en met 2008 in de tweede klasse. Sinds 2009 speelde hij weer in de Corgon Liga, maar in 2012 volgde

andermaal degradatie naar de Slovenská Futbalová Liga. Na een bezoek van FC DAC aan de Toekomst, het trainingscomplex van Ajax, was de club onder de indruk van de materialen van W&H. De woordvoerder: 'Wij hebben voor deze club dan ook de verschillende voetbalvelden op de academy en in het stadion mogen inrichten.' Het personeel van W&H Sports laat weten vol nieuwe ideeën en energie op kantoor te zijn teruggekeerd, om de klanten weer van dienst te kunnen zijn.

Nationale Grasdag België

Op woensdag 27 en donderdag 28 juni 2018 wordt in België de Nationale Grasdag georganiseerd: een tweedaags praktijkevenement voor professionele groenvoorzieners. Dit jaar ligt de focus vooral op livedemonstraties. Alle mogelijke grondbewerkingen, zoals spitfreen, doorzaaien, sleuven trekken, overtopfreen en maaien, zullen ter plaatse op verschillende tijdstippen te zien zijn. De Grasdag is een initiatief van Advanta, Bayer, Compo Expert, ICL en Terracottem. Naast deze bedrijven zullen er diverse exposanten op de Grasdag aanwezig zijn, zoals Husqvarna en Van Dyck Marcel. Het evenement vindt plaats in Hoogstraten (België, net onder Breda). Het programma duurt op beide dagen ongeveer van 8.00 tot 18.00 uur. De gratis inschrijving is op 15 maart van start gegaan.

Lano levert kunstgras voor Belgisch Bergéstadion

Voetbalclub KVK Tienen heeft onlangs een nieuw kunstgrasveld in gebruik genomen in het Bergéstadion. De voormalige profclub koos voor een mat van Lano Sports. KVK Tienen investeerde voor het eerst in een kunstgrasveld, dat langer meegaat en meer wedstrijden kan verdragen. 'Terwijl dat vroeger wekelijks was, krijgt ons nieuwe veld nu haast dagelijks bezoek. Onze eerste ploeg, beloften, jeugddivisies en veteranen komen hier nu vaak trainen en spelen', vertelt voorzitter Willy Schepers. Inspiratie voor een nieuw kunstgrasveld vond het KVK-bestuur in Neerpede, in het trainingscomplex van eersteklasser RSC Anderlecht. 'Toen de club de oefenvelden daar zag, kon je wel spreken van liefde op het eerste gezicht', lacht Patrick Boydens van Scheerlinck Sport, gespecialiseerd in veldinstallaties. 'Ze vro-

gen ons een exacte kopie in het Bergéstadion aan te leggen, met alles erop en eraan. Concreet is dat de Profoot MXSi TLT van Lano Sports geworden, gevuld met biologische kurkeik, bovenop een fundering van kalksteenslag.' Begin juni 2017 startte Scheerlinck met 'operatie Bergé'. Nog geen twee maanden later lag er in Tienen al een nieuw kunstgrasveld. 'De aanleg was een succes, maar ook een huzarenstukje', herinnert Patrick zich. 'We werkten in het hart van het stadion en moesten efficiënt omspringen met de beperkte toegang, ruimte en wendbaarheid. Maar het resultaat mag er zijn: KVK Tienen kan nu uitpakken met een veld dat voldoet aan de nieuwste Fifa-normen.'

AAA-lux introduceert nieuw bedienings-systeem

AAA-Lux introduceert een nieuw bedieningssysteem voor ledverlichtingssystemen. Dit systeem, Control Box 2.0 geheten, heeft volgens het bedrijf diverse bedieningsmogelijkheden, zoals een app (AAAapp), touchscreen, knoppenkast of een combinatie daarvan. Met het bedieningssysteem kan het licht aan- en uitgezet worden en kan de juiste scene (dimstand) gekozen worden. Daarnaast heeft het meer bedieningsgemak, is het eenvoudig te installeren en geeft het meer inzicht door enkele praktische diagnosemogelijkheden. Ook is het mogelijk softwarekoppelingen te maken met managementsystemen of andere softwarepakketten. Met een control box kan spanning op de

DLF-sportveldmengsels in 8 van de 12 wedstrijdstadions en 2/3 de van de trainingsvelden aanwezig. DLF grassen en genetica zijn gekozen vanwege de prestaties tijdens de afgelopen WK's in Zuid-Afrika in 2010 en in Brazilië in 2014. Alle WK stadions worden in het voorjaar doorgezaaid met Engels raaigras. De meeste stadions kiezen voor een mengsel met zowel Diploïd Engels raaigras als Tetraploïd Engels raaigras(4turf)). De verbeterde 4turf rassen kiemen sneller dan traditionele diploïde rassen en zijn speciaal ontwikkeld voor snelle vestiging en unieke stresstolerantie. Dit maakt deze soort uitermate geschikt voor het harde Russische klimaat. De Kazan Arena, is op 20 januari ingezaaid met een mengsel van veldbeemdgras, Engels raaigras en 4turf. De verwarming in de grond samen met het afdekken van het veld maakte het mogelijk om het gras al te laten kiemen en te vestigen bij een buitentemperatuur van -25°C.

armatuurgroepen worden gezet. Verder kunnen er sensoren aan gekoppeld worden, zoals een astronomische klok om de duur van het lichtgebruik te beperken. Dit kan het geval zijn wanneer er bijvoorbeeld vergunningsbeperkingen zijn. Ook kan er een daglichtsensor aan gekoppeld worden, die ervoor kan zorgen dat het systeem alleen werkt wanneer dat nodig is. Het systeem beschikt volgens AAA-Lux over gestandaardiseerde software, waardoor het voor installateurs eenvoudig te installeren is. De handelingen om het systeem in te regelen zijn daardoor zeer beperkt en ook het onderhoud ervan wordt eenvoudiger, mede dankzij het diagnose systeem. De eindklant kan zelf bekijken hoeveel stroom een veld of park verbruikt heeft op een bepaalde dag of in een bepaalde week of maand. Dit helpt de club het gebruik bij te sturen waar nodig. Zo is het mogelijk om het gebruik van de hoogste verlichtingsstand te beveiligen met een code of een sleutel, om het stroomverbruik niet onnodig hoog te laten oplopen. Op de servicepagina is tevens zichtbaar wat

NIEUWS

DLF-gras kleurt WK-stadions groen en beetje oranje

Eind maart begon men in Rusland al met aftellen voor het WK voetbal deze zomer. Tijdens de zomer van 2018 staan de DLF innovaties in de basis van het toernooi. Drie maanden voor de aftrap zijn de

de technische status van een armatuur is, bijvoorbeeld als het gaat om de ingaande spanning, de temperatuur en nog een aantal relevante punten. Hierdoor kunnen clubs en installateurs snel zien of het systeem service nodig heeft. AAA-Lux kan het systeem op afstand uitlezen.

CSC Greenfields start met bouw non infill veld onder KNVB certificaat

CSC Greenfields is dinsdag 3 april in opdracht van de gemeente Haarlemmermeer gestart bij S.V. Hoofddorp met de aanleg van het eerste volledige non-inFill voetbalveld van Nederland. Non-Infill velden maken geen gebruik meer van invul granulaten zoals SBR, TPE of EPDM. Discussies over microplastic en gezondheidsrisico's voor gebruikers behoren bij daarmee –aldus CSC Greenfields tot het verleden. Non-infill velden zijn in de toekomst beter te recycleren tot producten die onder andere weer bij realisaties en renovaties van kunstgrasvelden zijn toe te passen. Het non-infill kunstgrasveld van Greenfields is het resultaat van jarenlange ontwikkeling en kan onder KNVB certificaat worden geleverd. De duurzame oplossing is gecombineerd met optimale sporttechnische performance, speelcomfort en veiligheid voor spelers en milieu. 'Wij geloven er sterk in dat dit dé nieuwe generatie kunstgras is en dat wij daarmee klaar zijn voor de toekomst', aldus Theo Ceelen, CSC Sport.

GEZONDE GRASMAT

Basis voor sportieve prestaties

Optimaal beheer van sportvelden vraagt inzicht in alle aspecten die van invloed zijn op de gezondheid van de grasmatt. Eurofins Agro biedt dit inzicht met monsternamen, analyse en advies voor bodem, plant en water.

Eurofins Agro
Binnenhaven 5, 6709 PD Wageningen

E-mail | emile.bezemer@eurofins-agro.com
Telefoon | 06 11 26 49 27

groeïend inzicht

www.eurofins-agro.com

Thuis op uw terrein

Oude Heijningsedijk 30, Heijningen.
Telefoon: (0168) 46 28 56.
E-mail: info@gbf-bras.com www.gbf-bras.com

BRAS FIJNAART
CULTUURTECHNIEK

FIELD DRAIN®

De innovatieve basis voor kunstgras hockey watervelden en tennisbanen, ook voor padelbanen.

FIELD DRAIN LR

Recycling Lava-Rubber bij renovatie.

E-mail; info@fielddrain.com
Website; www.fielddrain.com

ADVIESBUREAU VOOR DE GROENE OPENBARE BUITENRUIMTE EN BUITENSPORTACCOMODATIES.

We opereren landelijk en hebben expertise in aanleg, beheer en onderhoud van de groene buitenruimte en buitensportaccommodaties. Onze opdrachtgevers zijn voornamelijk gemeentes, woningcorporaties, projectontwikkelaars en aannemers, die we op cultuurtechnisch gebied ondersteunen met planvorming (beleid & beheer), bestekvoorbereiding, aanbestedingen en directievoering & toezicht. Dit doen we voor o.a. sportcomplexen, speelvoorzieningen, begraafplaatsen en openbaar groen.

Kauwenhoven 76a
6741 PW Lunteren

Postbus 765
6710 BT Ede

T (0318) 654 124
E info@greenengineers.nl
I www.greenengineers.nl

Import nieuwe Iseki 200-serie van start

Op de Groene Sector Vakbeurs in Hardenberg waren ze al even te zien: de Iseki SF224- en de SF235-frontmaaier. Van der Haeghe gaat de machines vanaf dit jaar importeren. Iseki richt zich met deze frontmaaiers op groenaannemers, hoveniers en beheerders van sportvelden. De nieuwe 200-serie kent een aantal verbeteringen ten opzichte van zijn voorganger, de SF240. Zo is de capaciteit van de opvangbak bijna verdubbeld naar 950 liter. Ook aan het ontwerp is gesleuteld: in de nieuwe serie ligt de motor wat lager in de machine, waardoor deze een laag zwaartepunt heeft en een stuk stabiel is. Andere delen van de machine zijn juist hetzelfde gebleven. Zo beschikt de nieuwe 200-serie over hetzelfde maaidek met centrale opvang. Aard Pennings, vertegenwoordiger van Van der Haeghe: 'Het maaidek is uitgerust met twee mesen van 7 mm die tegen elkaar in draaien. Het maaisel circuleert in het maaidek en wordt middendoor opgevangen, waarna het direct naar de opvangbak gaat. Iseki is de enige in de markt die over een dergelijk systeem beschikt.'

GRAS GROEN
ADVIES RECREATIE
SPORT

WEDSTRIJD AFGELAST?

**WIJ REGISSEREN
UW SPORT
ACCOMMODATIE
IN TOP CONDITIE**

GRAS ADVIES IS
ONDERDEEL VAN **dag.nl**
de adviesgroep
landbouw

074 2020 258
www.grasadvies.nl

smits
LEADING WATER SOLUTIONS
50 JAAR

www.smitsveldhoven.nl

Wijzer Fieldmanager

Intergrass b.v.
Wethouder Kuijersstraat 7
7951 SL Staphorst
T: +31 522 463250
M: +31 652171515
F: +31 522 461055
E: rolfkorterink@intergrass.nl

Lumosa LED
Ekkersrijt 7055
5692 HB Son en Breugel
T: +31499785063
info@lumosa.eu
www.lumosa.eu

OOK HIER ADVERTEREN?

Inclusief
**gratis online
bedrijfsprofiel
(‘Green Industry
Profile’)**

ATCO

**ATCO
ONDERDELEN
NODIG?**

MILATI GRASS MACHINES BV
Buitendijks 49 - 3356LX Papendrecht - Nederland
www.milati.nl

TON DE ROOIJ tennis
aanleg • onderhoud • accessoires van tennisbanen

Ton de Rooij Tennis
Think.Feel.Tennis.
Europaweg 1A
2381 GR Zoeterwoude-Dorp
(071) 58 02 491
www.tonderooij.nl
facebook: tonderooijtennis
twitter: thinkfeeltennis

Bouma
Sport & Groen

**Gravel-plus*
Premium**

TENNISbouw
nederland b.v.

Traas en Ova Sport B.V.

Wijnbergen Sportbouw
Aanleg en onderhoud tennisbanen

Tegra Nederland BV
Rob Bolsius
Passestraat 35, 8081 VJ Elburg
T: 0650 - 203 250

Huisman

Sportveldinnovatie BV

**Huisman
Sportveldinnovatie BV**
Lisse
0252-418141

www.huismansportveldinnovatie.nl

HSS-ONLINE
Holland Sport Systems, Sportaccommodatie inrichting

Holland Sport Systems B.V.
Postbus 67 - NL-3958 ZV
AMERONGEN
Bezoekadres: Storkstraat 1c
NL-3905 KX VEENENDAAL
T: +31 343 461 199
www.hollandsportsystems.nl
www.hss-online.nl

HAPPY FEET
SPORTS SYSTEMS
Happy Feet Sportsystem
Burg. Martenssingel 29
2806CL Gouda
Nederland
T: 06 480 633 61
E: henk@happyfeetsports.nl

Nootenboom Sport bv
Aanleg en onderhoud van sportaccommodaties

Nootenboom Sport B.V.
Achterzeedijk 57 unit 7
2992 SB Barendrecht

Bezoekadres:
Achterzeedijk 57 unit 3b
T: 0180-820320

Kieskurk

Kieskurk
Lombardenstraat 22
4611 VZ Bergen op Zoom
06 - 53 150 351
www.kieskurk.nl

D.B'S reparatie en verkoop
maai-techniek
tuin-, park en
golfbaanmachines

Cannenburgeweg 65
1244 RH 's Graveland
035 642 33 58
www.dbsmaatechniek.nl

KLAAS VAN OMME
beregeningstechniek

Klaas van Ommen
beregeningstechniek
Zuiderzeestraatweg 541
8091CP Wezep
06 - 20456702
www.klaasvanommen.com

AHA de Man
uw golfbaan op zijn best

Industrieweg 23
4762 AE Zevenbergen
T: 0168-336 030
www.ahademan.com

GRANET IMPORT
BENELUX B.V.

**Granet Import
Benelux B.V.**
Amerikahavenweg 2
1045 AC Amsterdam
The Netherlands
+31 (0)20 33 44 868
info@granet-import.nl

Zonna B.V.
Markt 12, 9411 KP Beilen
T: 0593-582 444
E: info@zonna.nl
www.zonna.nl

PADEL TOTAAL.nl
Specialist in Padel Courts
Op geprefereerde Krollen-drainbeton opbouw

TENNIS TOTAAL

Verlengde Hoogeveense vaart 58
7864 TC Zwinderen, Nederland
T: 0524 291 222
E: info@tennistotaal.nl
www.allfor.nl/tennis

LMBSPORTS
MINERALS & SPORTS FIELD EQUIPMENT

LMB Sports BV

T +31(0) 475 488 580
M +31(0) 621 603 970
arthur.bink@lmb-sports.com
www.lmb-sports.com

Hybridesportveld, gras en kunstgras: kwaliteit en krachten gebundeld

Fieldmanagers zouden bij de keuze ook de hybrideconstructie mee moeten nemen

Fieldmanagers die natuurgras een warm hart toedragen, moeten de komst van hybridegrasvelden als een welkome aanvulling zien. Gras wordt al decennia gebruikt op voetbalvelden. Gras is een natuurlijk en gezond product en zorgt voor een uitstekend speelveld. Kunstgras kan een oplossing zijn voor sommige toepassingen, maar voldoet vaak niet aan de eisen en wensen voor een professioneel sportveld. Ook een aantal BVO's heeft dit de laatste tijd nog eens duidelijk aangegeven. De keuze valt in dergelijke stadions vaker op een hybrideveld, zoals het nu lijkt. Het combineren van kunstgras en gras is immers een uitermate goede oplossing om het aantal speeluren drastisch te verhogen.

Auteur: Hendrik Nagelhoud, DLF, namens Plantum

Gras in combinatie met kunstgras op een hybrideveld heeft een aantal grote voordelen ten opzichte van kunstgras. In deze combinatie blijft de natuurlijke grasmat overeind met een goede bespeelbaarheid. Het gras zorgt verder voor extra waterbuffering en een verkoelend effect in de zomer. De kunstgrasvezels zorgen voor extra stevigheid en verhogen het aantal betredingsuren bij ongunstige omstandigheden ten opzichte van een grasveld. De verschillende graszaadveredelaars verenigd binnen Plantum zijn daarom zeker niet tegen hybridevelden, maar omarmen deze ontwikkeling van harte. De sportveldbeheerder krijgt juist meer mogelijkheden als een grasveld te weinig speeluren aankan en kunstgras niet echt nodig is.

Gras in combinatie met kunstgras op een hybrideveld heeft een aantal grote voordelen ten opzichte van kunstgras

Aan de gestelde norm voor kunstgras, ca. 1200 uur bespeelbaarheid, kan een grasveld natuurlijk nooit tippen. De teller blijft veelal bij 400 uur steken. Wel weten de graszaadleveranciers de kwaliteit van hun grassen, en indirect dus ook van de grasvelden, steeds te verbeteren. Een ieder is volop bezig met zijn kweekactiviteiten; nieuwe rassen worden jaarlijks tot de Grasgids toegelaten. Een hybrideveld kan al snel 700 uur bespeling halen. Door een goed afgestemde combinatie van kunstgras en gras zullen velden met een meer dan normale betreding dus ook aan het einde van het seizoen nog mooi groen zijn.

Uit recent onderzoek van Plantum is verder gebleken dat de kwaliteit van de sportvelden helaas soms te wensen overlaat, mede door bezuinigingen op het onderhoudsbudget. Dit wordt door tegenstanders dan weer als argument gebruikt om maar meteen een extra duur kunstgrasveld aan te leggen, met het idee dat daarmee de problemen wel voorbij zullen zijn. Daarbij worden de voor- en nadelen vaak niet goed of onvoldoende tegen elkaar afgewogen, waardoor men niet altijd het juiste besluit neemt – een besluit waar men vaak wel jaren aan vastzit.

Uit onderzoek van Plantum is verder gebleken dat gras een positief effect heeft op de leefomgeving.

Dit is nog sterker het geval in een stedelijke omgeving. Juist daar zijn de laatste jaren de meeste kunstgrasvelden aangelegd. Daarom zou de besliser goed moeten nadenken of de grotere bedrijfszekerheid van kunstgras wel opweegt tegen alle andere voordelen die een grasveld kan bieden. Gras levert immers een aantoonbare meerwaarde voor de beleving van het spel, en dus ook voor de omgeving. Dit in tegenstelling tot kunstgrasvelden, die alleen waarde voor de maatschappij kunnen hebben gedurende de tijd dat ze worden gespeeld. Ook op het gebied van duurzaamheid blijken grasvelden een zeer goede investering. Een grasveld legt mineralen vast en er spoelt minder snel water af.

Fieldmanagers zouden bij de keuze voor wel of niet kunstgras ook de hybrideconstructie als optie moeten meenemen. Hierbij zijn met gemak 700 speeluren haalbaar. Kunstgras is dan ook lang niet altijd een zinvolle optie.

Be social

Scan of ga naar:

www.Fieldmanager.nl/artikel.asp?id=17-7428

Sportbedrijf Rotterdam zoekt voor de afdeling Buitensport en Onderhoud een:

Locatiemanager B

Sportbedrijf Rotterdam

De gemeentelijke sportvoorzieningen en sportprogrammering zijn verzelfstandigd. Sportbedrijf Rotterdam is op 1 januari 2018 officieel van start gegaan. Rotterdammers met plezier aan het bewegen krijgen én houden. Dat is de missie van Sportbedrijf Rotterdam. Sport en beweging geven mensen energie en een positief gevoel. Het zorgt er ook voor dat je je verbonden en meer thuis voelt in je omgeving. Die ervaring willen we aan zoveel mogelijk Rotterdammers én bezoekers meegeven. Als collega van Sportbedrijf Rotterdam inspireer je elke Rotterdammer om te gaan sporten en bewegen.

We zorgen voor toegankelijke, schone en veilige sportvoorzieningen. We bieden samen met de Rotterdamse sportaanbieders programmering en producten aan, waardoor mensen graag in beweging komen en blijven. We zijn klantgericht, ondernemend, innovatief en professioneel.

Hoe beter wij sporters begrijpen, hoe beter we hen kunnen bedienen. Door ons te verplaatsen in de (potentiële) bezoekers en huurders, kunnen we klantgericht te werk gaan.

De afdeling Buitensport en Onderhoud

Bij de afdeling Buitensport en Onderhoud is het huurders- en eigenarenonderhoud en het onderhoud van zowel gebouwen, sportterreinen als installaties van alle voorzieningen ondergebracht. Ondernemingskracht moet in de hele afdeling geborgd zijn, maar er ligt hiervoor een extra taakaccent bij het management, ondersteund door twee productspecialisten Buitensport. De uitdaging ligt in het optimaal benutten van de buitensportcomplexen. Dit betekent dat op creatieve en innovatieve wijze naar mogelijkheden wordt gezocht om de bezettingsgraad van de complexen verder te verhogen. De opgave is ook hier om vanuit een traditioneel behorende rol te ontwikkelen naar een meer sturende rol op exploitatie en ondernemerschap.

De functie locatiemanager

De Locatiemanager B geeft, tezamen met de Locatiemanager A, leiding aan een team van ongeveer 40 fte onderhoudsmedewerkers, monteurs en verenigingsassistenten. Samen vormen zij het team Uitvoering onderhoud terreinen.

Als Locatiemanager B ben je mede verantwoordelijk voor het beheer en (cultuurtechnisch) onderhoud van de buitensport-accommodaties. Je onderhoudt contact met gebruikers van de accommodaties, beheert het onderhoudsbudget, plant het werk van

het team en je beoordeelt prijsaanbiedingen voor het jaarlijks onderhoud. Je adviseert de Locatiemanager A en de manager Buitensport en Onderhoud inzake gewenste aanpassingen en/of verbeteringen op cultuurtechnisch gebied. Je bereidt uit te besteden onderhoudswerkzaamheden voor in samenwerking met het Team Onderhoud en coördineert de uitvoering ervan. De belangrijkste taken zijn:

- Aansturing van de medewerkers binnen het team Uitvoering onderhoud terreinen.
- Indelen van de werkzaamheden van het team.
- Beheren van onderhoudsbudget.
- Onderhouden van contacten met gebruikers, verenigingen.
- Houden van toezicht op uitvoering werk door derden.
- Advisering gemeente op ingrijpende renovatie en modernisering van accommodaties en bij nieuwbouwontwikkelingen.
- Bijhouden vakkennis (vooral ook o.g.v. wet- en regelgeving) en onderhouden netwerk.

We vragen

- HBO werk- en denkniveau
- Meerdere jaren ervaring met het aansturen van uitvoerende teams
- Kennis van beheer- en onderhoudsmethodes van sportvelden
- De overige competenties die je hebt zijn resultaatgericht werken, samenwerken, klantgericht, zelfstandig en planmatig werken.

We bieden

Wij bieden uitdagende en zelfstandige functies in een dynamische organisatie met ruimte voor persoonlijke ontwikkeling. Verder kun je bij ons rekenen op een jaarcontract.

De functie is –conform de cao Vervo- ingeschaald in salarisklasse 9 (maximaal bruto € 3.805 per maand). Inschaling vindt plaats afhankelijk van opleiding en ervaring.

Contact

Interesse? Solliciteren kan via werken@sportbedrijfrotterdam.nl.

We zien graag jouw motivatiebrief met je CV tegemoet.

Heb je vragen? Neem dan contact op met Bart Gaell, manager Buitensport, tel: 06-51483494. Wil je meer informatie over de sollicitatieprocedure, neem dan contact op met Chris Dobber, HR coördinator, tel: 06-12745701.

Je kunt reageren tot uiterlijk 10 dagen na het verschijnen van deze vacature.

'Goed doorzaaien geeft een kwaliteitsboost'

Na een lange koude periode is voor het sportveldbeheer het seizoen weer begonnen. Nu op de juiste manier doorzaaien geeft een kwaliteitsboost waar velden het hele jaar van profiteren. Het is om die reden dat de nieuwe Advance DDS-methode snel opgang maakt bij renovatie en groot onderhoud.

ADVIESBURO R.I.E.T.

RUIMTELIJKE INRICHTING EN TECHNIEK

**ADVISEURS VOOR UW
BUITENSPORTACCOMMODATIE**

**ADVIES
PLANNEN
TECHNIEK**

WWW.ADVIESBURORIET.NL

FOTO PAULIEN VARKEVISSER

ahvrij
Groen, Grond en Infra

Het beste uit drie werelden

Groen, grond en infra zijn de drie terreinen waarop AH Vrij zich in ruim vijftig jaar heeft ontwikkeld tot een betrouwbare partner van onder meer gemeenten, provincies, verenigingen, ingenieursbureaus en aannemers. Met een compleet en vernieuwd machinepark in eigen beheer is AH Vrij toonaangevend in haar branche.

- Aanleg en onderhoud van sportaccommodaties
- Milieuvriendelijk en gecertificeerd
- Natuur- en kunstgrasvelden
- Levering van dressgrond en dresszand

Stoelmatter 41
2292 JM Wateringen
0174 712 555
info@ahvrij.nl
www.ahvrij.nl

Intensief bespeelde velden verliezen in de winter veel grasplanten door speelschade. De grasmat wordt opener, waardoor ongewenste grassen en onkruiden meer kans krijgen. Doorzaai brengt het grassenbestand weer op peil. De zode wordt sterker en heeft minder last van speelschade door de vestiging van vele nieuwe grasplantjes.

Advance DDS praktijkrijp

Het Advance DDS-doorzaaiconcept dat Advanta met Vredo heeft ontwikkeld, is nu gedurende twee seizoenen toegepast in de praktijk. Advantagrasspecialist Steunenberg: 'Inclusief de ontwikkelperiode hebben wij nu vier jaar ervaring met dit systeem, dus we weten inmiddels perfect hoe sportveldbeheerders het hoogste rendement uit hun doorzaai kunnen halen. De combinatie van

prestatieverhogende Advance-coatingtechnologie en innovatieve DDS-precisiezaai heeft de slagingskansen van veldbeemd verdubbeld, een heel belangrijke stap naar duurzamere velden!'

Stabiele en homogene grasmat

Op meer dan 1.500 velden in ons land is de Advance DDS-methode al toegepast. 'We hebben daarbij gezien dat het veel uitmaakt met welke graszaadmengsels er wordt doorgezaaid. Bij zogenaamde monomengsels van alleen Engels raaigras of veldbeemdgras duurt het veel langer voor de zode gesloten is. Doorzaai met de gecombineerde mengsels van Engels raai en veldbeemd Victoria Advance (85:15) en Hattrick Advance (25:75) geeft de beste resultaten: snel een dichte, stabiele en homogene grasmat met een evenwichtig aandeel

SUPERSNEL GRASHERSTEL

Voor het snelle, reguliere herstelwerk en de aanpak van trainingsvelden is er ook een Advance SV100-mengsel beschikbaar: Recover 3. Dit mengsel bevat uitsluitend snel kiemend Engels raaigras en vult open plekken in een mum van tijd op. Recover 3 SV100 bevat bovendien niet twee verschillende rassen Engels raaigras, wat standaard is, maar vier. Deze extra rassenspreiding geeft een nog hogere slagingskans, meer zekerheid en een lagere ziektegevoeligheid. Kijk voor meer informatie op www.advantaseeds.nl.

Engels raaigras en veldbeemdgras. Het is ons antwoord op de hoge speelbelasting en toenemende weersextremen.'

Meer weten? Lees over de praktijkervaringen op www.advantaseeds.nl/advance-dds-sportveldgras

Be social

Scan of ga naar:

www.Fieldmanager.nl/artikel.asp?id=17-7426

'Soms ligt de mat er hier net zo bij als in De Kuip'

Op bezoek bij FC Lisse: een bloeiende voetbalvereniging in de Bollenstreek

In deze editie van Club in Beeld: FC Lisse, een bloeiende voetbalvereniging afkomstig uit de Bollenstreek. Met een eerste elftal dat uitkomt in de Tweede Divisie en een grote jeugdopleiding mag FC Lisse gerust tot de grootste voetbalverenigingen van ons land gerekend worden. Vakblad Fieldmanager ging op bezoek bij Sportpark Ter Specke, de thuisbasis van FC Lisse, waar natuurgras nog altijd hoogtij viert.

Auteur: Nino Stuivenberg

FC Lisse is een relatief jonge voetbalvereniging, die opgericht werd op 17 maart 1981. In die tijd werd ook het huidige Sportpark Ter Specke in gebruik genomen, waar de club dus al bijna veertig jaar gehuisvest is. De FC kwam in 1981 voort uit een fusie tussen zaterdagclub Lisse Boys en zondagclub Sportclub Lisse. Sindsdien is Lisse de enige voetbalclub in de gemeente. Concurrentie in de regio is er genoeg, met topclubs als VVSB (Noordwijkerhout), Rijnsburgse Boys (Rijnsburg) en Ter Leede (Sassenheim) allemaal binnen handbereik. Toch is FC Lisse de laatste jaren sterk gegroeid.

Meer dan voetbal

Momenteel heeft Lisse ruim duizend leden bij de KNVB. De club is echter méér dan voetbal. Leon Annokkee, sinds juni 2015 voorzitter bij FC Lisse, legt uit: 'Naast het reguliere voetbal bieden we andere spelvormen aan. Zo hebben we een interne zeven-tegen-zevencompetitie en ook een competitie voor zaalvoetbal, die gehouden wordt in de sporthal die verbonden is aan ons clubhuis.' Bovendien is er ook Golfbaan Ter Specke, een golf-

baan die in 2006 is aangelegd naast de voetbalvelden van FC Lisse. De golfbaan telt ruim 225 leden. Als we het ledenaantal van al deze zijtakken bij elkaar optellen, heeft Lisse zo'n tweeduizend leden.

Het ledenaantal groeit nog steeds, aldus Annokkee. 'We groeien nog ieder jaar, tegen de stroom van de KNVB in. En dat terwijl we in de gemeente geen groeikernen meer hebben. Vooral bij de jeugd hebben we veel leden; dit seizoen hebben we bijvoorbeeld zeven O19-teams.' Hoewel Lisse een eerste elftal heeft dat op hoog niveau uitkomt, probeert men binnen de vereniging juist voetbal in vriendenteams te stimuleren. Jongeren die in de lagere categorieën samenspelen, probeert de club zoveel mogelijk bij elkaar te houden.

Veldcapaciteit

De huidige accommodatie telt in totaal negeneenhalf veld: tweeënhalf kunstgras en zeven natuurgrasvelden. Lisse is daarmee één van de amateurclubs die voet bij stuk houden en niet massaal overstappen op kunstgras. Voorzitter

Annokkee wil extra kunstgras zolang mogelijk uitstellen, maar hij erkent dat het steeds drukker wordt op de velden van de club. 'Momenteel zitten we qua capaciteit nog goed, maar de druk is groot: af en toe hebben wij hier in een weekend meer dan veertig wedstrijden op de planning. Dat vraagt veel van de indeling voor velden en kleedkamers. Op trainingsavonden merken we dat ook. Daarom zijn we aan het kijken of we een extra natuurgrasveld kunnen verlichten.' Over kunstgras peinst hij niet. 'Voetbal speel je op gras; daar zijn we het hier allemaal over eens. In de winter worden de velden wel slechter en heb je minder mogelijkheden; wedstrijden worden dan ook vaak afgelast. Bij extreem lage temperaturen vind ik een afgelasting echter geen probleem; je speelt immers voor jezelf en voor het publiek.'

De accommodatie van Lisse is net zo oud als de club zelf: bijna veertig jaar. Dat betekent dat veel faciliteiten inmiddels verouderd zijn. Annokkee: 'Onze accommodatie is aan vernieuwing toe. Qua locatie zitten we hier goed en hebben we

10 min. leestijd

naam van Thom de Vries. De Vries is ruim vijftien jaar actief als vrijwilliger bij Lisse. De Vries vertelt: 'Ik doe dit werk nu ongeveer sinds 2000. Je komt hier terecht op het moment dat je zoon gaat voetballen als zesjarige en voor je het weet, ben je een hele tijd verder. Mijn zoon is inmiddels gestopt vanwege blessures, maar ik ben blijven hangen. Iedere zaterdagmiddag ben ik op de club te vinden.' Lisse heeft in totaal 34 kleedkamers; De Vries beheert de veertien kleedkamers in de 'oudbouw': de kleedkamers die al het langst op het sportpark staan. De Vries: 'Ik beheer op zaterdagmiddag deze kleedkamers voor de gasten en de senioren. Ik zorg dat de gang netjes blijft, maak de kleedkamers schoon en zorg ook dat er warme thee klaarstaat in de rust.'

Gevonden voorwerpen

De Vries voert zijn taken nog wekelijks met plezier uit. 'Je leert hier mensen kennen en spreekt veel mensen op de club. Ik vind dit een stuk leuker dan thuiszitten op de bank. Bovendien kan ik altijd een week overslaan als dat nodig is; er zal hier nooit iemand zeggen dat dit niet kan. Er staat dan altijd een vervanger voor mij klaar.' De Vries beseft echter wel dat hij niet het meest populaire klusje op zich heeft genomen. 'Vrijwilligers vinden het vaak prima om bier te tappen of thee te zetten, maar dweilen is een heel ander verhaal. Schoonmaken doen de meeste mensen liever niet.' Toch is dat hard nodig, want de kleedkamers worden veel gebruikt. De

voldoende ruimte, maar het clubgebouw en de oude kleedkamers moeten vervangen worden.' De club is hierover al zeven jaar lang in gesprek met de gemeente. De fase van de eerste gesprekken is inmiddels voorbij; momenteel worden er ontwerpen gemaakt voor de voorkeur van een nieuwe accommodatie. Op welke termijn die nieuwe accommodatie realiseerbaar is, durft Annokke niet te zeggen. 'Wij zijn hier al zo lang mee bezig, daar doe ik geen uitspraken meer over. Het is vooral belangrijk dat we met een goed financieel plan komen dat termijnbestendig is.'

Drijvende krachten

Een probleem waar veel voetbalverenigingen tegenaan lopen, is een gebrek aan vrijwilligers. Bij Lisse heeft men dat probleem nog niet, vertelt Annokke. 'Wij zitten natuurlijk in een dorp, waar je altijd meer betrokkenheid hebt dan bijvoorbeeld in een grote stad. Ik zeg altijd: van vrijwilligers heb je er nooit genoeg. Maar op dit moment redden we er alles mee en komen we geen mensen tekort. We doen aan ouders vaak een verzoek om een steentje bij te dragen, maar leggen geen verplichtingen op. Je kunt zoiets ook niet afkopen; dat is niet waar een vereniging voor is. Een vereniging moet je samen dragen.'

Wie zijn dan die drijvende krachten achter FC Lisse? Als ik Annokke die vraag stel, noemt hij de

Vries: 'FC Lisse is een club die 24/7 in de running is. Als de competitie hier niet is, dan hebben we nog schoolgym. De kleedkamers staan nooit een maand leeg, ook niet in de zomer.'

Tijdens het schoonmaken van de kleedkamers komt De Vries van alles tegen. 'Het is ongelooflijk wat je hier aan gevonden voorwerpen vindt qua sportkleding. Vroeger verkochten we die kleding als het niet opgehaald werd, maar nu geven we het weg aan derdewereldlanden. Via de mail krijgen we dan foto's van kinderen die in Lisse-shirts aan het voetballen zijn midden in de woestijn. Daar doe je het uiteindelijk voor.'

Vutters

Een andere vrijwilliger die al jaren actief is bij FC Lisse is Cor Overweel. Overweel werkt voor de voetbalclub sinds 1968. De oplettende lezer zal nu constateren dat dit langer is dan FC Lisse bestaat, en dat is inderdaad het geval. Overweel (72) was in de jaren zeventig – nog voor de fusie – actief als bestuurslid bij SC Lisse. Bij FC Lisse heeft hij ook in het bestuur gezeten. Inmiddels is Overweel al tien jaar actief als coördinator bouw en onderhoud. 'Mijn enige drijfveer voor deze functie is plezier; ik doe dit werk puur omdat ik het leuk vind.' In een team van zes man, allemaal vutters, is Overweel ongeveer drie dagen per week op de club te vinden. 'We hebben onder andere een elektricien, een monteur en een bouwvakker. Zo heeft ieder zijn specialiteit. Samen doen we vooral het gebouwbeheer, maar ook alles om de velden heen, zoals borden en afrastering. We hebben altijd werk; iedere week is er wel ergens een lampje stuk.'

Materiaalinkoop

Als coördinator is Cor Overweel ook verantwoordelijk voor de materiaalinkoop van FC Lisse. Zijn inkopen doet hij vrijwel altijd bij Preau Sports, een bedrijf in Nieuw-Vennep, op een steenworp afstand van Lisse. Overweel: 'Ik heb sinds een paar jaar contact met Preau Sports. De werknemers komen uit ons dorp en hebben hier gevoetbald, dus dan heb je elkaar snel gevonden.' Overweel is zeer tevreden over de kwaliteit van de Preau Sports-producten. 'Wij hadden hier voorheen dozen waarbij de netten vaak niet vast bleven zitten. Dat losten we vaak op met tielwraps, maar dat was een prutswork, waarbij we bovendien commentaar kregen van scheidsrechters. Netten moeten gewoon goed vastzitten. We hebben nieuwe dozen aangeschaft bij Preau Sports en sindsdien zijn de problemen verholpen.' Overweel koopt inmiddels standaard in bij Preau Sports. 'Als ik iets nodig heb, zoek ik contact met hen. Natuurlijk schaffen we alleen nieuw materiaal aan als het nodig is en

De club spreekt al zeven jaar met de gemeente over een nieuwe accommodatie

Op de dag van ons bezoek wint FC Lisse met 3-0.

kopen we niets zolang alles heel is, maar zodra ik iets nodig heb, weet ik hen te vinden.'

Tom Broekhuizen is vanuit Preau Sports contactpersoon voor Lisse. Hij vertelt: 'Preau Sports levert doelen, dug-outs, trainingsmateriaal, noem maar op. Alles wat clubs nodig hebben. Bij Lisse doen we dat nu ongeveer sinds anderhalf jaar. Langzaam is ons aandeel hier gegroeid. Ik kom zelf hier uit de buurt en dan is het contact snel gelegd.' Preau Sports wil graag totaalleverancier zijn voor clubs als Lisse. Broekhuizen vertelt: 'Als Cor iets nodig heeft, moet hij weten dat er bij Preau Sports één contactpersoon is die hij altijd kan bereiken. Zo zorgen we niet alleen voor kwaliteit van ons materiaal, maar ook voor een stukje service. De club weet dan automatisch dat het goed zit.'

Vernieuwende aanpak in onderhoud

FC Lisse huurt zijn velden van de gemeente Lisse.

De gemeente heeft het veldonderhoud op zijn beurt uitbesteed aan Pitch Care Pro, het bedrijf van fieldmanager Wim Leffelaar. Leffelaar heeft in het verleden onder meer zeven jaar in de Amsterdam Arena gewerkt als fieldmanager. De kennis die hij daar heeft opgedaan, probeert hij nu in te zetten bij amateurclubs. Leffelaar: 'Ik ben hier vijf jaar geleden in de buurt begonnen met het veldonderhoud bij Quick Boys, in Katwijk aan Zee. Daar boeken we al vrij snel resultaat en gingen de velden erop vooruit. Dat heeft ervoor gezorgd dat ik bij meer clubs aan de slag kon. Tegenwoordig werk ik behalve bij Quick Boys ook voor Rijnsburgse Boys en FC Lisse. Het werk bij Lisse doe ik sinds een jaar of drie.'

Bij Lisse doet Leffelaar het onderhoud van het hoofdveld. Bij het onderhoud van de bijvelden geeft hij alleen advies aan een andere externe partij, maar het onderhoud zelf doet hij niet. 'De

Niels Buijs gooit in, op de achtergrond de staantribune.

gemeente heeft het onderhoud van de bijvelden uitbesteed; ik geef daarbij uitsluitend advies. Eens in de veertien dagen loop ik met de wethouder een rondje over de velden en geef ik aan wat de velden nodig hebben.' Hij merkt dat die situatie weleens spanningen oplevert. 'Ik werk op een eigen manier en die is vaak anders dan die van de beheerders, die vaak op een traditionelere manier werken. Dat botst weleens. Als je echter zichtbaar resultaat boekt, zien zij dat een andere aanpak wel degelijk kan lonen. De samenwerking gaat dan ook steeds beter.'

Geen fan van kunstgras

Zoals gezegd heeft Lisse negen velden: tweeënhalf kunstgras en zeven natuurgras. Hoewel Leffelaar verantwoordelijk is voor het veldonderhoud, blijft hij uit de buurt van de kunstgrasvelden. 'Ik ben hier alleen verantwoordelijk voor de natuurgrasvelden; kunstgras doe ik niet. Als ik het aangeboden krijg,

‘Vrijwilligers heb je nooit genoeg’

sla ik dat ook af. Ik heb eerlijk gezegd een hekel aan kunstgras. Functioneel kunstgras is fantastisch en kan voor amateurs een oplossing zijn, maar in stadions – zoals we dat nu in Nederland zien – kan dat echt niet.’ De kunstgrasvelden worden daarom beheerd door Sportfondsen Lisse BV.

Hoewel Leffelaar dus een groot voorstander is van natuurgras, erkent hij dat het onderhoud van de grasvelden een enorme uitdaging kan zijn. ‘Vooral in een koude periode, zoals we die dit jaar met een lange winter hadden, valt dat niet mee. Als ik nu naar het hoofdveld kijk, ben ik niet helemaal tevreden. We hebben hier dagen gehad dat het veld er net zo bij lag als de grasmat in De Kuip, maar je bent daarin heel erg afhankelijk van het weer.’ Lisse is een van de verenigingen die nog een natuurgrashoofdveld heeft. Leffelaar: ‘De lat komt steeds hoger te liggen, maar dat maakt het werk juist mooi. Ik probeer om op een wat lager niveau, de Tweede en Derde Divisie, kunstgras tegen te gaan door te laten zien dat een grasmat gewoon tot de mogelijkheden behoort.’ Als ik hem vraag naar het geheim achter zijn succes, geeft Leffelaar aan dat niet echt te hebben. ‘Ik heb vooral veel liefde en passie voor het vak.’

Oranje

Het hoofdveld van FC Lisse is ook bij anderen niet onopgemerkt gebleven. Sportpark Ter Specke is namelijk een aantal keer per jaar gastheer voor thuiswedstrijden van jeugdelftallen van het Nederlands elftal. De KNVB klopt bij clubs met natuurgras aan om te polsen of er animo is voor wedstrijden. Annokkee: ‘Wij vinden het leuk om deze wedstrijden te organiseren. We hebben een projectgroep met één contactpersoon. Als Oranje komt, houden we daar rekening mee met onze velden en kleedkamers. Alles moet in orde zijn.’ De jeugdwedstrijden probeert Annokkee binnen de club te stimuleren. ‘We maken deze wedstrijden kenbaar naar onze eigen jeugd; zij vinden het erg leuk om naar te kijken. We zorgen voor handtekeningkaarten en geven gratis toegang. Dat is goed voor de spelers van Oranje, maar ook voor onze eigen jeugd.’

Waar techniek en topkwaliteit samenkomen. www.atmachines.com

RAKE MASTER

Decompacting

SURFACE MASTER

Oppervlakte reinigingen

SIDE MASTER

Intensief los borstelen

FIELD MASTER

Diepte reinigingen

Onderhoudsmachines voor kunstgrasvelden.

● ● ●
AT machines

turf cleaning

Voor meer informatie over deze kunstgrasreiniging machines of een vrijblijvende demonstratie, kunt u contact opnemen met:

At Machines
+31 (0)10 820 87 21
info@atmachines.com

Voets
+31 (0)6 20 24 99 67
t.vanEkeren@voets.nl

Belrobotics
THE GRASS MASTERS

50%
besparing

Minder
werklast

Perfekte
grasmat

-90%
CO2

NIEUW IN 2018

Belrobotics Connected Line

Max. 24 000 m²

Download on the
App Store

GET IT ON
Google Play

WWW.BELROBOTICS.BE

Nog krachtiger + Nog duurzamer + Eenvoudig gebruiksinterface
+ Eenvoudig onderhoud + Besturing, positionering,
opvolging via internet en via een APP (iOS & Android).

Profloopbaan

Voorzitter Annokkee geeft aan dat hij regelmatig signalen krijgt van spelers die blij zijn met de keuze voor natuurgras. Een van die spelers is Robert van Boxel (35), die als centrale verdediger speelt in het eerste elftal van Lisse. Van Boxel heeft

'FC Lisse is 24/7 in de running'

een lange profloopbaan achter de rug: in het verleden kwam hij uit voor PSV, Ado Den Haag, Cambuur, MVV en Sparta. Momenteel werkt hij zijn derde seizoen af in de hoofdmacht van Lisse. Van Boxel: 'Als prof speel je de meeste wedstrijden op gras; dat vind ik nog altijd het fijnst om op te voetballen. Toen ik na mijn profloopbaan voor Lisse koos, heeft hun hoofdveld daarin zeker meegewogen. We trainen en spelen jaarrond op gras.' Hij is niet fel tegen kunstgras, maar ziet er wel nadelen aan. 'Bij kunstgrasvelden zit onderling veel verschil in de kwaliteit. Je merkt direct of je op een nieuw veld speelt of een veld dat er al zeven jaar ligt.'

Het eerste van Lisse traint drie dagen per week. Van Boxel kan zijn activiteiten bij FC Lisse zodoende goed combineren met een baan in de maatschappij. Hij zit bij deze club goed op zijn plek, geeft hij aan. 'Ik vind Lisse een heel leuke club. Natuurlijk heb ik weinig vergelijkingsmateriaal wat betreft andere amateurclubs, maar ik voel me hier wel heel erg thuis. Je ziet veel beleving onder de leden. Daarnaast vind ik de balans tussen het zakelijke deel en het plezier heel goed. Dat merk je aan alles.'

Toekomst

'Onze ambitie is om op het hoogste amateurniveau actief te blijven'

Voorzitter Leon Annokkee

Coördinator Cor Overweel

Vrijwilliger Tom de Vries

Niet te stoppen!

Grasvestiging verzekerd

YELLOW JACKET® WATER MANAGER

Patented Technology

NIEUW!

Inzaai & doorzaai van sportvelden zonder stress.

- Een succesvollere kieming.
- Een verzekerde vestiging.
- Meer overlevende en gezonde planten.
- Grotere overlevingskansen in extreme omstandigheden.

 BARENBRUG
Groot in Gras

Barenbrug Holland BV • Postbus 1338 • 6501 BH Nijmegen • Tel: 024 348 81 11
E-mail: info@barenbrug.nl • www.barenbrug.nl

Rethink what to do with your old turf

Re-Match A/S
HI-Park 415
7400 Herning
Denmark

+45 7734 6734
info@re-match.dk
www.re-match.dk

Re-Match
TURF RECYCLING

BUILDING THE SPORTS FUTURE

AANLEG | ONDERHOUD | LANDSCAPING

www.kunstgras.com

J&S SPORTS
WWW.J&SPORTS.COM

Wim Leffelaar (Pitch Care Pro)

Tom Broekhuizen (Preau Sports)

Robert van Boxel, verdediger in het eerste

‘Het komt regelmatig voor dat we met **vijf jongens uit eigen jeugd** spelen’

Een eerste elftal dat speelt op het hoogste amateurniveau van Nederland, een groeiend ledenaantal en een accommodatie met mooie grasvelden: het mag duidelijk zijn dat FC Lisse er goed voor staat. Zo denkt Annokkee er ook over. ‘Ik ben tevreden met hoe het nu met de club gaat. We zijn voor onze gezondheid niet afhankelijk van één geldschiet, zoals je dat bij andere grote amateurclubs vaak ziet, maar we hebben meerdere sponsors. Bovendien staan we op de zeventiende plaats van de tweehonderd best presterende amateurvoetbalverenigingen van Nederland [een ranglijst van Vakblad Voetbaltrainer, red.]. De club leeft enorm.’

Desondanks heeft Annokkee nog voldoende ambities tijdens zijn termijn als voorzitter. ‘Het gaat nu weliswaar goed, maar als club kun je niet stil blijven staan; je moet blijven investeren. Ons eerste elftal is afgelopen seizoen bijvoorbeeld gepromoveerd naar de Tweede Divisie, en dat niveau is toch een stuk hoger. Onze ambitie is om op dit hoogste

amateurniveau mee te spelen. Nu we dat bereikt hebben, willen we op dit niveau actief blijven. We spelen op het hoogste amateurniveau en toch komt het regelmatig voor dat we met vijf of zes jongens uit eigen jeugd spelen. Als voorzitter kun je niet anders dan daar heel erg trots op zijn.’

Be social

Scan of ga naar:

www.Fieldmanager.nl/artikel.asp?id=17-7442

Kees van Oostenrijk: 'Wethouders moeten hun hoofd niet laten hangen'

Zijn wethouders te gevoelig voor druk van kleine groepen?

De overheid is momenteel erg actief met het beschermen en waarschuwen van burgers tegen zogenaamd nepnieuws. Of het prettig is dat de overheid bepaalt wat 'acceptabel' of 'onacceptabel' nieuws is, laten we maar even in het midden. Maar het is opmerkelijk dat diezelfde overheid al twee jaar lang moeite heeft om haar weg te vinden in alle berichtgeving rond (de risico's van) rubbergranulaat. Het zou veel beter zijn als zij haar gezonde verstand zou gebruiken, stelt Kees van Oostenrijk van Recybem.

Auteur: Guy Oldenkotte

Het is bijna anderhalf jaar geleden dat televisieprogramma Zembla met zijn eerste uitzending over SBR-granulaat de grenzen van het journalistiek betamelijke opzocht. Toch zijn de gevolgen nog altijd merkbaar, waaronder de keuze van een aantal gemeenten om SBR-granulaat te vervangen door een alternatief. Natuurlijk is dat hun goed recht. Veel van de alternatieven zijn bekend en een aantal daarvan heeft zich inmiddels ook bewezen. Maar het wringt dat wethouders nu opeens, onder druk van de publieke opinie, wel bereid zijn om de portemonnee te trekken om duurdere kunstgrasvoetbalvelden te financieren. Die portemonnee is namelijk wel gevuld met 'publiek geld' en er zijn

legio mogelijkheden om dat geld goed of zelfs beter te besteden.

Over SBR is al heel veel gezegd en geschreven; ook de bewering dat SBR-granulaat 'mogelijk schadelijk kan zijn voor de gezondheid en het milieu' is uitvoerig vanuit vele invalshoeken belicht. Je zou er bijna flauw van worden. Maar als Kees van Oostenrijk wordt gevraagd of dat ook voor hem geldt, is hij stellig. 'Ik word er niet alleen flauw van; ik word er vooral boos om. Zeker wanneer ik de opmerkingen en beledigingen lees die aan mij persoonlijk worden gericht', zegt de man die als directeur van Recybem het gezicht van de

Veel van de alternatieven
zijn bekend en een aantal
daarvan heeft zich
inmiddels ook bewezen

bandenrecyclingsindustrie is. Van Oostenrijk heeft het niet makkelijk. De Europese koepelorganisatie voor de bandenverwerkende industrie, de ETRA, is vanwege intern gekibbel nog altijd verdeeld over de eisen waaraan SBR-granulaat moet voldoen om als veilig te worden beschouwd. Het is dus aan de Recybem om ervoor te zorgen dat de Nederlandse overheid geen overhaaste stappen neemt.

Niet Nederland, maar EU moet oordelen

Eén van de zaken die Van Oostenrijk de overheid duidelijk hoopt te maken, is dat een besluit dat alleen door Nederland wordt genomen geen enkel belang dient. 'Banden worden niet gemaakt voor de markt van 8 miljoen banden die jaarlijks in Nederland worden gebruikt. Ons doel is om kennis en informatie uit te wisselen over hoe we met dit facet moeten omgaan', stelt hij. Hij benadrukt dat de autobandenindustrie zelf al jaren bezig is betere banden te produceren. 'In de industrie wordt nu al gekeken naar technieken zoals devulkaniseren, waarbij we grondstoffen kunnen terugwinnen.' Ook zou de bandenindustrie bezig zijn banden te ontwikkelen waarvoor alleen grondstoffen worden gebruikt waarin helemaal geen schadelijke stoffen zitten. Zo kwam Goodyear begin maart met het bericht dat het werkt aan een slim prototype voor een band die gevuld is met mos. De band kan niet lek raken en het levende mos kan kooldioxide uit de lucht opnemen en omzetten in zuurstof. Ook zou het zelfs elektriciteit kunnen opwekken. Milieuvriendelijk? Dat zeker, maar of we wel zo happig moeten zijn op SBR waarin misschien nog sporen van mos zitten, dat valt nog te bezien. Maar het is een prototype en dus voorlopig nog werk in uitvoering.

Dat neemt niet weg dat het huidige SBR-granulaat in feite al bijzonder schoon is, benadrukt Arie Verhoef van de bedrijfstakorganisatie voor de banden- en wielenbranche (Vaco). De Vaco staat Recybem bij diens poging om de Nederlandse overheid ervan te overtuigen dat SBR-granulaat veilig is. 'Van de acht paks die in de EU-norm als schadelijk worden aangemerkt, zit nu al hooguit 20 mg per kg in het granulaat. Dat zijn dus twintig deeltjes op één miljoen. Met een dergelijke hoeveelheid zitten we nu al dicht bij de normen voor consumentenproducten, waaronder speelgoed.' Die speelgoednorm is zeker belangrijk als het gaat om de veiligheid van het kind. De recyclaars hebben daarom zelf voorgesteld om maximaal 20 mg/kg paks te accepteren. Dat voorstel ligt momenteel bij de Europese Commissie, die dat voorstel zou moeten ratificeren.

Kees van Oostenrijk

De publieke druk om voortaan 'schone' kunstgrasvelden te installeren is groot.

Kleine groep die bepalend is

Of en wanneer de Europese Unie een besluit neemt over het voorstel, is niet bekend. Als het aan Kees van Oostenrijk ligt, kan dat niet snel genoeg zijn. '95% van de mensen heeft voldoende verstand om het realistisch te bekijken. Maar er is ook een ongedefinieerde groep burgers die anoniem en in de tijd van de baas bedreigingen en beledigen uiteten in hun berichten aan Recybem.' Volgens hem is er een heel kleine groep mensen die de toon van de discussie zet. 'Ons probleem is niet de publieke opinie, maar de 0,01% activistische burgers, politici en media die zich richt op de burgers. Helaas zijn de burgers gevoelig voor de informatie die door die 0,01% wordt verspreid.' Het is een probleem dat niet uniek is voor de kunstgrasdiscussie, zo blijkt uit een onderzoek van de Utrecht Data School. Op verzoek van Vrij Nederland en Nieuwsuur zoch-

ten de onderzoekers uit wie die boze twitteraars eigenlijk zijn, waar zij zich bevinden in het politieke spectrum, hoe zij zich verhouden tot de traditionele media en hoe groot hun invloed is op de politiek. Zij kwamen tot de conclusie dat in veel debatten de toon van het debat door slechts 0,01% van de deelnemers wordt bepaald.

Die 0,01% die het debat omtrent SBR-granulaat bepaalt in Nederland, krijgt daarvoor wel alle mogelijkheden. Het twitteraccount van Recybem is namelijk niet bijzonder actief met het proactief informeren van volgers of het weerleggen van nepinformatie. Nu het seizoen voor de aanleg van kunstgrasvoetbalvelden ten einde is, lijkt ook #BANDenMILIEU aan een soort winterslaap te zijn begonnen. Ook het twitteraccount van SBR-leverancier Granuflex draait bij lange na niet zo soepel als de banden ooit deden die zij nu

Grootste kunstgrasleverancier ter wereld

Op zoek naar een optimale sportbeleving

Sportvelden in **100** landen

>100 Kunstgrasvoetbalsystemen de FIFA-standaard

Jaarproductie van **30 miljoen m²**

CCGrass houdt zich al meer dan 15 jaar bezig met de productie en de ontwikkeling van kunstgras en staat wereldwijd bekend als de grootste leverancier van kunstgras. Jaarlijks produceert CCGrass meer dan 30 miljoen m² kunstgras. Dat maakt dat CCGrass de grootste aanbieder is op de wereldmarkt.

In het streven naar steeds hogere prestaties van zijn kunstgrassystemen heeft CCGrass zijn R&D-afdeling versterkt. Op dit moment kan CCGrass meer dan honderd verschillende systemen aanbieden.

Als FIFA Preferred Producer kan CCGrass kunstgrasoplossingen aanbieden voor alle mogelijk toepassingen, van grote voetbalevents tot kleinere voetbalclubs. Chelsea club, FIFA U-17, Homeless World Cup, Summer Universiade; zij kozen allemaal voor CCGrass.

CCGrass
www.ccgrass.com

Aanplantgrond

Bodemverbeteraars

Natuurlijke bestrijding

Organische meststoffen

Bodem- en bemestingsadvies

innogreen

**Passie
voor groen**

www.innogreen.nl

info@innogreen.nl

0031(0)183-509796

Arie Verhoef

Arjan Knottnerus

verwerken. En die andere grote leveranciers van SBR-granulaat, Kargro Recycling, Genan en Rumal, blijken helemaal niet op de Nederlandse versie van Twitter te vinden. Nee, die 0,01% krijgt zeker alle ruimte, de vele publicaties in de vorm van artikelen en nieuwsbrieven en het overleg met overheid, gemeenten en sportparkbeheerders van zowel Recybem als Vaco ten spijt.

Gebruik uw gezonde verstand

Van Oostenrijk is stellig in zijn mening omtrent de veiligheid van SBR. 'Het is eigenlijk een heel klein onderwerp. Gebruik dus je gezonde verstand. Ga geen maatschappelijk kapitaal vernietigen door SBR-granulaat te vervangen door materiaal met dezelfde basisgrondstof. Vertrouw op wat het RIVM

heeft geconcludeerd en maak je druk over belangrijke dingen.' Volgens hem moeten wethouders hun hoofd niet laten hangen naar die zogenaamde 0,01%, maar eerder vertrouwen op de objectiviteit en professionaliteit van collega-ambtenaren die bij het RIVM werken. Die concludeerden dat het risico voor de gezondheid van sporten op deze velden praktisch verwaarloosbaar is. 'Je vertegenwoordigt de gemeenschap en ook de voetbalclub. Lees daarom het RIVM-rapport en spreek met clubbesturen.' Van Oostenrijk benadrukt dit, omdat het RIVM ook aangeeft dat iedereen gemiddeld zo tussen de 1.800 en 4.900 nanogram paks per dag tot zich neemt met het voedsel en drinken dat we consumeren. Blootstelling aan paks is dus onvermijdelijk. 'En dan heb ik het nog niet eens over

Er is ook een groep ongedefinieerde burgers die anoniem en in de tijd van de baas, **bedreigingen en beledigen uit in hun berichten aan de Recybem**

hamburgers, koffie of sigaretten. Wanneer we die consumeren, verdubbelen we de hoeveelheid paks die we binnenkrijgen tot 10.000 nanogram.' Dat u dat even weet, wanneer u uw onderhoudswerk op een rubber-ingestrooid kunstgrasveld onderbreekt voor een peuk of een bakje pleur of misschien wel voor een broodje hamburger uit de frituur in de kantine. Ook Arie Verhoef zou liever zien dat de hele paksdiscussie in een bredere context wordt geplaatst. 'De rubberstof die het gevolg is van de slijtage van autobanden kan door iedereen worden ingeademd.' Een handig weetje dus, wanneer de nieuwe wethouder Sport er meteen met een gestrekt been in wil komen met betrekking tot SBR. U zou het de wethouder als overweging mee kunnen geven.

Nieuws is er in alle soorten en maten. Over SBR is al heel veel gezegd en geschreven, maar aan duidelijkheid ontbreekt het nog steeds. De industrie mag daarvoor de hand in eigen boezem steken. Een eerste stap is gezet, maar zolang de Europese Unie het voorstel van maximaal 20 mg paks per kilo granulaat niet ratificeert, bestaat de kans dat de discussie blijft voortwoekeren. Daarmee wordt de bal bij de Nederlandse overheid gelegd. De komende maanden zullen we zien welke lucht de nieuwe wind meebrengt die straks op vele gemeentehuizen waait.

Wie wordt Fieldmanager of the year? 2019

Het vakblad Fieldmanager organiseert in november 2018 voor de achtste keer op rij, de verkiezing van de Fieldmanager of the Year. Met dank aan de sponsors Jean Heybroek, Melspring en DLF gaat een deskundige jury dit jaar weer op zoek naar de beste sportveldbeheerder van Nederland. Ook zal de jury, dit jaar voor de vijfde keer, de FM High Potential Award uitreiken, een prijs voor het aanstormend talent op de sportvelden.

Denk jij dat je voor deze award in aanmerking komt? Of ken je een collega sportveldbeheerder, waarvan je vindt dat hij of zij een goede kandidaat is?

Geef dan vandaag nog naam en sportveldcomplex per e-mail door aan de redactie. Er wordt met name ook gezocht naar jong talent en sportveldbeheerders in dienst van aannemers en adviesbureau's.

Kijk voor meer informatie op www.fieldmanageroftheyear.nl

Uw kandidaten kunt u doorgeven aan Lieke van der Weijde via project@nwst.nl

**Wie wordt de opvolger
van Marc Grooteman als
Fieldmanager of the Year 2019?**

www.fieldmanageroftheyear.nl

Gaat een band met algen ons de oplossing bieden?

ACTUEEL

Be social

Scan of ga naar:

www.Fieldmanager.nl/artikel.asp?id=17-7431

SBR-NEPNIEUWS VOOR DUMMIES

Kees van Oostenrijk pleit er nadrukkelijk voor dat iedereen zijn gezonde verstand gebruikt. Zolang de bandenverwerkende industrie geen feitelijke gegevens heeft, zullen we daarop moeten leunen. Dat neemt niet weg dat een beetje gezond verstand heel nuttig kan zijn, zeker wanneer je de uitzendingen van Zembla eens in een ander licht stelt.

Zembla is in de materie gedoken, omdat de bandenverwerkende industrie tijdens een bijeenkomst in het Finse Helsinki erkende niet te weten hoeveel paks er momenteel in de granulaatkorrels zitten. Omdat dit kan leiden tot kanker, vroegen de programmamakers zich af hoe veilig het is om te voetballen op rubber-ingestrooide kunstgrasvelden.

De cijfers

Nederland heeft de grootste kunstgrasdichtheid ter wereld. Ook wemelt het in ons land van de bedrijven en instituten die betrokken zijn bij de (kunstgras)sportveldenindustrie.

Ten tijde van de eerste uitzending in oktober 2016 telde Nederland bijna 2.000 rubber-ingestrooide kunstgrasvelden. Bijna 90% daarvan was ingestrooid met SBR. De programmamakers gebruiken echter één kunstgrasinstallatie uit 2010 om aan te geven dat rubber-ingestrooide kunstgrasvelden tot problemen kunnen leiden.

De programmamakers stuwen de angst die ze willen oproepen op, door cijfers uit de VS te gebruiken om hun insteek te motiveren. De Amerikaanse voetbalmoeder Amy Griffin zou een lijst hebben aangelegd met wel 200 jeugdkeepers bij wie ziektes als kanker en leukemie zijn geconstateerd. In 2016 had de Amerikaanse voetbalbond 13 miljoen leden. Dat is tien keer zoveel als onze eigen KNVB. Met de cijfers van Griffin had Zembla dus zeker een (opmerkelijk) aantal jeugdkeepers met kanker in Nederland moeten vinden. De GGD verklaart echter dat dat niet de realiteit is.

De spelers

Zembla probeert de angst die men wil oproepen te visualiseren. De programmamakers laten de Engelse vader Nigel Maguire vertellen over de leukemie van zijn zoon Lewis. Ook die is keeper en speelt vaak op kunstgras. De overstap naar het Verenigd Koninkrijk is opmerkelijk. Het granulaat in het veld dat Zembla als voorbeeld gebruikt om kunstgrasvoetbalvelden in Nederland de maat te nemen, bleek afkomstig te zijn uit het Verenigd Koninkrijk. Het granulaat was verontreinigd met stukken rubber uit de petrochemische industrie, zo blijkt uit de uitzending. Sinds het debacle met die installatie zijn de regels in Nederland juist aangescherpt. Wat misschien acceptabel is in Engeland, hoeft dat hier zeker niet te zijn.

Een andere spreker op wie Zembla zwaar leunt, is de Schotse professor Andrew Watterson. Hij heeft eveneens een uitgesproken mening over SBR-granulaat in kunstgras. Zijn opmerkelijkste uitspraak is echter de eerste zin die hij spreekt: 'Als je niet zoekt, dan vind je ook niets. Dan is er geen probleem.' Zembla lijkt dat voor zichzelf vertaald te hebben als: 'Als je maar hard zoekt, dan vind je ook iets. Dan creëer je dus een probleem.' Watterson mag verder vertellen dat hij veel onderzoeken naar SBR heeft gelezen en dat de meeste een conclusie hebben die nader onderzoek behoeft. Als u wilt, kunt u plaatsnemen op de stoel van Watterson. Op onze website www.fieldmanager.nl kunt u zelf veel van die onderzoeken lezen in ons SBR-dossier.

Behalve professor Watterson mag ook professor Martijn Bergen, hoogleraar methodologie en statistiek, zijn stempel op de uitzending drukken. Bergen krijgt alle gelegenheid om te beweren dat er geen conclusie getrokken had mogen worden uit een onderzoek dat testinstituut Intron in 2007 op verzoek van de industrie heeft uitgevoerd. Dat onderzoek pleitte SBR vrij. Bergen tilt er namelijk zwaar aan dat voor dat onderzoek een groep van slechts zeven spelers zou zijn gebruikt. Dat is volgens hem onvoldoende om tot een goede conclusie te komen. Uit statistisch oogpunt heeft Bergen gelijk. Maar wat zou zijn mening zijn geweest over het opvoeren van één casus uit 2010, zoals Zembla doet, om zo bijna 2.000 kunstgrasvelden in 2016 over één kam te scheren?

Ook Arjan Knottnerus van Fieldturf (tegenwoordig Tarkett Sports) en Joost Schuijs van Traas & Ovaa komen aan het woord. Naar het schijnt, was niemand anders uit de kunstgrasindustrie bereid zijn nek uit te steken om zich te laten interviewen. In dat opzicht is het lovenswaardig dat beiden aan de uitzending wilden meewerken. Maar laten we niet vergeten dat Traas & Ovaa een onderaannemer van Fieldturf was en dat Fieldturf (Tarkett Sports) een van de weinige sportveldenbouwers is die hybridevelden kunnen aanleggen of alternatieven beschikbaar hebben voor het verfoeide SBR.

Ten slotte: één compliment mogen we de makers van Zembla zeker geven. Jarenlang zat de industrie voor kunstgrasvoetbalvelden volledig op slot. Kunstgrasvelden met SBR ontnamen de industrie de noodzaak om verder te innoveren. Het goedkope granulaat deed en doet precies wat het moet doen: een kunstgrasvoetbalveld bieden dat lang meegaat en waarvan de eigenschappen vele jaren aan de norm voldoen. De commotie die de uitzendingen van Zembla teweeg hebben gebracht, heeft de industrie zeker een nieuwe kans geboden om verder te innoveren. Maar dan wel dankzij uw portemonnee.

Erik van Loon, teamleider buitensport
gemeente Emmen

De Vario-transmissie was één van de hoofdpunten

Door programma van eisen op Europese aanbestedingskalender bleven maar twee merken over

Wethouder Bouke Arends van de gemeente Emmen nam op 7 februari de sleutels in ontvangst van vijf nieuwe Fendt-tractoren, waarvan drie met Ransomes 5/7-kooimaaiers. Dit heuglijke feit vond plaats aan de Oude Meerdijk bij FC Emmen. Vooral de traploze transmissie van Fendt wordt erg gewaardeerd. Hiermee kan de chauffeur schokvrij omkeren op de velden zonder te koppelen.

Auteur: Sylvia de Witt

Het gaat om drie exemplaren van een Fendt 210 S3 Vario, een Fendt 310 Vario S4 Profi en een Fendt 512 Vario S4 Profi met Fendt Cargo 4X75 voorlader. De kooimaaiers van Ramsomes-dealer DEM Leeuwarden zijn inmiddels de vijfde generatie Ransomes 5/7-maaiers; deze zijn op de Fendt 210 S3 Vario-trekkers opgebouwd. De machines zijn aangeschaft ter vervanging van het oude materieel en staan nu weliswaar mooi opgesteld op het sportpark, maar niet in het stadion van FC Emmen. In het verleden had de gemeente Emmen dit veld ook in onderhoud, maar hier ligt tegenwoordig

kunstgras en dat niet hoeft niet gemaaid te worden. Nu wordt het onderhouden door een particuliere partij. 'Wij hebben geen onderhoudsrelatie meer met FC Emmen, vandaar dat wij hier naast het stadion staan', vertelt Erik van Loon, teamleider binnen- en buitensport bij de gemeente Emmen.

Forse aanbesteding

Wethouder sport Bouke Arends van de gemeente Emmen heeft zojuist de sleutels overhandigd gekregen van dealer Henk Meppelink. 'Meppelink heeft het beste aanbod gedaan in het

geheel', vertelt de wethouder. 'Vooral de mannen die ermee moeten werken, hebben de machines beoordeeld. De kwaliteit en het rijcomfort waren uitstekend en mede vanwege de prijs is de keus op deze trekkers en maaiers gevallen. Het was een investering van acht ton; dat is een forse aanbesteding. Dit soort uitgaven doe je natuurlijk niet elk jaar. Ze worden in zo'n acht jaar afgeschreven, dus we kunnen er weer een hele tijd mee vooruit. Het mooie is ook dat de aankoop is terechtgekomen bij een bedrijf dat in de regio actief is.'

Enkele grote namen haakten af

De gemeente Emmen telt 23 sportparken met in totaal zo'n honderd velden. De machines worden op al deze velden ingezet. Gezien de hoogte van de investering was de gemeente Emmen verplicht de procedure via een Europese aanbesteding te laten lopen. 'Samen met de toekomstige chauffeurs en monteur begonnen we met een intensieve sessie, waarin we ons afvroegen wat de machine allemaal moest kunnen', vertelt Ewe Poeder, coördinator buitensport van de gemeente Emmen. 'Aan de hand van dit pakket werd het programma van eisen opgesteld en op de aanbestedingskalender geplaatst. Tijdens de procedure haakten enkele grote namen af. Uiteindelijk bleven alleen de merken Case en Fendt over.' De selectie zou plaatsvinden op basis van prijs en kwaliteit. Beide partijen brachten een offerte uit die voor de testgroep onbekend bleef. De testgroep heeft de twee merken getest volgens een gelijk parcours en Fendt behaalde een hogere score. Met name de traploze transmissie van Fendt werd erg gewaardeerd. De totale score, volgens een vooraf vastgestelde en bekendgemaakte methode, maakte dat Fendt de meest aantrekkelijke aanbieder had gedaan.

Nog twee merken in de race

De aanbesteding was 'nogal een dingetje', volgens Van Loon. 'Doordat we het Europees moesten aanbesteden, was er heel wat regelgeving waaraan we moesten voldoen. Het was heel voorzichtig aftasten. Je weet wat je nodig hebt, je weet wat de machines moeten kunnen, maar je mag niet gericht naar een bepaald merk zoeken. Je mag wél aangeven dat hij moet kunnen maaien, dat er een voorlader op moet en dat hij minimaal zoveel pk moet hebben.'

Er zijn heel wat merken machines die daaraan voldoen. Dealers konden zich vervolgens inschrijven, maar tot ieders verbazing schreven zich uiteindelijk maar twee merken in.

Van Loon: 'De dealer van John Deere, het merk dat wij hiervoor hadden, had voor zichzelf wellicht al de conclusie getrokken dat hij voor die prijs niet kon leveren. Ook in technisch opzicht kon hij niet voldoen aan wat wij zochten. Dat voor hen wel een gemiste kans. Ik weet dat er een uitvoering aan zit te komen die aan onze wensen zou kunnen voldoen, maar die is nog niet beschikbaar. Daardoor viel John Deere waarschijnlijk buiten de boot.'

Zoektocht

De gemeente Emmen zocht specifiek naar een tractor met een goede aandrijving. 'De mannen die maaien, moeten tig keer per veld de koppeling intrappen: vooruit, achteruit. Deze trekkers kunnen

zonder bediening van de koppeling vooruit en achteruit. Daarnaast moet de grasmat natuurlijk niet worden beschadigd, dus dat maaien moet vloeiend verlopen. En dat kan met deze trekkers.' Volgens Van Loon was niet alleen het vinden van de juiste tractor een zoektocht; dat was ook het geval bij de maaicombinatie en de banden. 'Er is behoorlijk veel keuze in banden met een landbouwprofiel, maar met grasprofiel is de keuze beperkt. En dan moet de maatvoering ook nog bij de trekker passen. Je mag in beginsel niet een bepaald merk tractor aanwijzen. Je weet dus niet welke tractor je uiteindelijk krijgt en kunt dus ook nog niet precies zeggen welke banden je wilt hebben. Globaal mag je wel zeggen dat de trekker voorzien moet zijn van banden die geschikt zijn voor het onderhoud van sportvelden. Als het merk en de leverancier van de trekker dan eindelijk bekend zijn, kun je gericht zoeken naar de banden, naar de maat die bij die trekker past.'

Dealer uit de regio

Hiervóór had de gemeente Emmen ook materiaal

'Je weet wat de machines voor je moeten kunnen uitvoeren, maar je mag niet gericht naar een bepaald merk zoeken'

van John Deere. 'Voorganger John Deere heeft zeker zijn sporen verdiend in het verleden', zegt Poeder. 'Dit merk had ook kunnen meedoen, maar de dealer haakte af. Nu hebben we toevallig een dealer uit de regio, maar door de Europese aanbesteding had het net zo goed een buitenlandse dealer kunnen zijn die de gunstigste aanbieding had.'

De vijf nieuwe Fendt tractoren, waarvan drie met Ransomes 5/7 kooimaaiers.

Bouke Arends

Perfectie in beregening

➤ Naaldwijkseweg 378 - 's-Gravenzande
☎ 0174-670 230
✉ info@vanoostenberegening.nl
➤ www.vanoostenberegening.nl

Voor sportaccommodaties,
siertuinen en parken.

- Leveren / opbrengen KG Clean
- Reinigen hockeyvelden
- Monitoren velden

KG Clean

Biologisch afbreekbaar
reinigingsmiddel voor
milieuvriendelijk
reinigen

www.kgreiniger.nl info@kgreiniger.nl

*Hockeyvelden *Tennisbanen *Atletiekbanen

Blaast uw kunstgras nieuw leven in!

silica nova

onderhoud | revitalisatie | demontage

Onderhoud kunstgras

Wij zijn gespecialiseerd in het onderhouden van alle soorten kunstgrasvelden. Van tennisbaan tot hockeyveld en van korfbal- tot voetbalveld.

Revitalisatie kunstgras

Revitalisatie is een goede oplossing als de technische eigenschappen van uw kunstgrasveld zijn afgenomen. Door het veld te revitaliseren kan het weer 3 tot 5 jaar mee.

Demontage kunstgras

Wilt u uw kunstgrasveld verplaatsen of ontdoen van het vulmateriaal (infill)? Bijvoorbeeld voor verplaatsing of recycling. Dan nemen wij dit proces graag voor u uit handen.

T. 0525-621223 | www.silicanova.nl

Centrale partner in gras & groen

Equipment

De bodem als basis

Voor al uw gronafval, reparaties en verkoop van tuin- & parkmachines en bodemverbeteraars. U kunt bij ons terecht voor een totaalpakket van services en innovatieve kwaliteitsproducten.

Dienstverlening

Composteer- inrichting

Neem contact met ons op!

☎ +31 (0)183 401 306 ✉ info@vgr.nl
kijk voor meer info op www.vgr.nl

ACHTERGROND

Belangstellenden voor de komst van de tractoren.

De tractoren zijn afkomstig van Mechanisatiebedrijf Meppelink BV uit Dalerveen. Het bedrijf is al sinds 1985 officieel dealer van Fendt-tractoren. De eerste gesprekken tussen Henk Meppelink en de gemeente Emmen vonden plaats op 16 januari 2017.

Meppelink: 'Door de Europese aanbesteding hebben alle merken gelijke kansen, maar wij zijn het dus geworden. De gemeente wilde wél onderzoeken wat er te koop is en welke specifieke kenmerken belangrijk zijn voor het werk dat ze ermee gaan doen. De variabele transmissie – kort gezegd de Vario-transmissie – was één van hun hoofdpunten. Met deze trekker kunnen ze zonder te koppelen schokvrij omkeren op de velden. Medewerkers van de gemeente hebben verschillende trekkers uitgeprobeerd om te kijken welke trekker de grasmat het minst beschadigde en welke het meest soepel was.'

Volgens Meppelink passen onder deze tractoren in principe alle typen banden. 'Maar de Alliance T550 Multiuse met afgeronde zijkanten is een type band

dat zeer vriendelijk is voor de grasmat. Hij heeft een zo laag mogelijke bodemdruk per vierkante centimeter. De grasmat is heilig voor de mannen en natuurlijk ook voor de sporters.' Meppelink doet ook het onderhoud van deze trekkers. Het onderhoud van de kooimaaiers pleegt de gemeente in eigen beheer; daar zit geen onderhoudscontract bij.

Geen last van knie

Chauffeur Manfred Peters werkt vanaf 2009 bij de gemeente Emmen. Ook hij mocht mee bepalen welk type tractor er zou komen. 'Ja, een beetje zeggenschap is wel mooi. Wij moeten er tenslotte mee werken. Een belangrijke eis was comfort. Dit is een goede stoel. Voorheen had ik rugklachten, vooral onder in de rug. Op die trekkers zat geen cabinevering; het was allemaal wat star. Het was wél een goede trekker, maar we hebben nu een Vario, zodat we niet hoeven te koppelen. Dat was eis nummer één. Vooral ook voor mijn knie; daar had ik veel last van.'

Gemiddeld onderhouden hij en zijn collega's honderd velden in de hele gemeente. Die worden in het seizoen twee keer in de week gemaaid. 'We hebben nu drie nieuwe, zevendelige Ransomes-maaiers en we hebben nog een vijfdelige, een John Deere; die maait op het sportpark Meerdijk.' Peters werkte net bij de gemeente Emmen toen de nieuwe John Deere-machines arriveerden. 'De trekkers waren al besteld, dus ik moest het ermee doen. Ik had toen ook al veel last van mijn knie door het koppelen. Met een rondmaaier maai je vijf keer rond. Tot aan zestien meter maai je eruit, maar bij elke hoek trek je de kooi omhoog en steek je achteruit. Je moet dus elke keer met die koppeling op neer, op en neer. Je trapt hem wel honderd keer in de twintig minuten in. Ik heb nu even geen last van mijn knie; met de nieuwe machine zal dat wel zo blijven, denk ik.'

Super

Zijn collega Fedde Weken is terreinmeester van de gemeente Emmen, maar noemt zich 'gewoon een trekkerchauffeur'. Hij heeft net op de nieuwe trekker gereden. Hoe hij het heeft ervaren, daar heeft hij maar één woord voor: 'Super!' 'Dit is mijn derde Fendt bij de gemeente Emmen. Als ik niet ziek ben of op vakantie, zal ik hier iedere dag op rijden. Deze trekker heeft een groot bedieningsgemak en hij is zuinig in het gebruik en zeer onderhoudsvriendelijk. Ook over de service van de dealer hebben we nooit klachten gehad. De vorige twee trekkers kwamen namelijk ook van Meppelink.'

Ewe Poeder, coordinator Buitensport gemeente Emmen.

Manfred Peters

Chauffeur Fedde Weken vindt hem helemaal super.

Henk Meppelink overhandigt sleutels aan Wethouder Sport Bouke Arends.

Vlnr Henk Meppelink, vertegenwoordiger Martijn Drent en Erik Meppelink.

Be social

Scan of ga naar:

www.Fieldmanager.nl/artikel.asp?id=17-7432

HYBRIDE GRAS PIONIERS SINDS 1989

GRASSMASTER

By Tarkett Sports

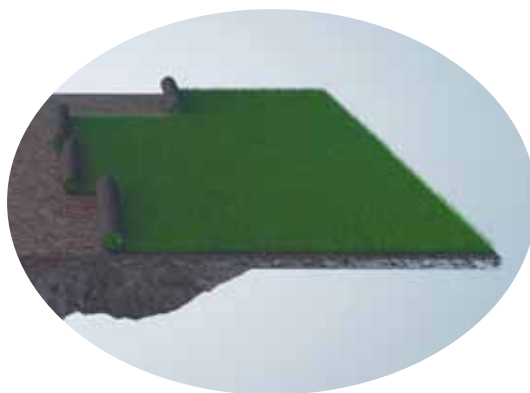
- ▶ verticale versteviging
- ▶ duurzame oplossing
- ▶ polypropyleen vezels
- ▶ injectie-technologie

PLAYMASTER

By Tarkett Sports

- ▶ horizontale versteviging
- ▶ snelle oplossing
- ▶ polyethyleen vezels
- ▶ hoge flexibiliteit

Volg ons:

Tarkett Sports BV | info@grassmastersolutions.com
grassmastersolutions.com | 0032 52 26 24 11

Een greep uit onze talrijke referenties:

Amsterdam ArenA • Arsenal FC • Athletic Club Bilbao
CSKA Moskou • FC Barcelona • Juventus FC • Kazan Arena
Manchester United • New England Patriots
Stade de France • Tottenham Hotspur FC
Wembley Stadium

Doorstart Prograss leidt tot stoelendans van mensen en merken

Eind februari sprak de rechtbank het faillissement uit over graszaad- en meststoffenhandelaar Prograss. Het faillissement kwam voor velen als een verrassing. Volgens Mark Timmerman, directeur van Prograss, is het bedrijf de klap van een aantal tegenvallers en de voorbijgefinancierde crisis nooit echt te boven gekomen. Hoewel het bedrijf uit Barneveld vorig jaar de weg omhoog weer vond, bleek een faillissement onvermijdelijk nadat een belangrijke leverancier het vertrouwen opzegde. Prograss was ooit absoluut marktleider op de sport- en golfmarkt, maar had die positie veranderd door de opkomst van diverse concurrenten. Even leek het erop dat de sport- en golfwereld door het faillissement een toonaangevende leverancier zou gaan verliezen. Prograss heeft echter een investeerder gevonden in de persoon van Piet Goossens van Heigo/Vitagro. Goossens helpt Prograss met een kapitaalinjectie weer op weg, zodat het bedrijf zijn activiteiten kan voortzetten. Volgens Piet Goossens gaat het om een beperkte rol, waarin Goossens zelfs geen meerderheidsaandeel heeft. Van een samenwerking tussen Heigo en Prograss is verder geen sprake. De bedrijven blijven apart van elkaar opereren.

Het faillissement van Prograss heeft tot een stoelendans geleid van zowel mensen als merken in

de sport- en golfwereld. Zo heeft accountmanager Wout Muilwijk Prograss verlaten en de overstap gemaakt naar Vos Capelle. Hij is daar per 26 maart in dienst getreden als accountmanager. Per 1 mei a.s. wordt in de vacature bij Prograss voorzien en start een nieuwe accountmanager. Ook bij de diverse merken zijn verschuivingen te zien. Graskweker Barenbrug, waarmee Prograss sinds zijn oprichting altijd nauw samengewerkt heeft, besloot na het faillissement zijn samenwerking met Vos Capelle en Mertens te intensiveren. Alle sport-, golf- en recreatiegraszaad van Barenbrug zijn nu bij deze partijen verkrijgbaar. Daarnaast is de positie van Aquatrols veranderd. Prograss had voorheen exclusiviteit voor de verkoop van Aquatrols, dat bekend is als marktleider voor *wetting agents*. Na zijn faillissement heeft Prograss die exclusiviteit verloren. Jan van Mondfrans, de oprichter van Prograss in de jaren negentig van de vorige eeuw, zal met een nieuw opgericht bedrijf, Amenity Solutions, gaan fungeren als agent voor Aquatrols. Distributeurs, aannemers, golfbaan- en sportveldbeheerders kunnen de Aquatrols-producten direct bij hem bestellen. De producten zijn daarnaast nog wel bij Prograss verkrijgbaar.

Andere samenwerkingen worden voortgezet, zoals die tussen meststoffenproducent Compo en Prograss. Beide bedrijven bevestigden onlangs hun

intentie tot verdere nauwe samenwerking. De uitgangsbasis voor dit hernieuwde samenwerkingsverband is de inzet van specifieke meststoffen voor golf en sportvelden, gekoppeld aan de vakennis die beide partijen de afgelopen jaren hebben opgedaan. Op gebied van graszaad maakt Prograss geen harde keuze. In een nieuwsbrief meldt het bedrijf dat het graszaad van verschillende kweekbedrijven zal aanbieden.

Kortom: Prograss is *back in business*. Nu het bedrijf een doorstart maakt, lijkt de stoelendans van de voorbije weken enigszins tot rust te zijn gekomen. Het wordt nu afwachten hoe het hernieuwde Prograss zijn plek gaat vinden en behouden in de sportveldenmarkt.

Be social

Scan of ga naar:

www.Fieldmanager.nl/artikel.asp?id=17-7444

Granulaatloze kunstgrasvelden zijn eenvoudiger sneeuwvrij te maken dan ingestrooide velden.

Gaan we eindelijk van 3G naar 4G?

Granulaatloze kunstgrasvelden zitten gretig klaar op de reservebank

Er staat druk op ingestrooide kunstgrasvelden. De goedkoopste en bewezen varianten, die met SBR-granulaat, zitten maatschappelijk gezien in zwaar weer. Varianten met alternatieven zoals TPE, EPDM of kurk, hebben veel aandacht nodig om in optimale conditie te blijven. Bieden granulaatloze kunstgrasvelden een oplossing?

Auteur: Guy Oldenkotte

Kunstgrasvoetbalvelden zonder granulaat bestaan al lang, maar spelen tot op heden geen rol van betekenis als ondergrond voor voetbal in Nederland. De markt noemt dit soort systemen liefkozend 'de vierde generatie kunstgras', een verwijzing naar de progressie die kunstgras de afgelopen jaren heeft geboekt, waarbij we van nylon kunstgrasvelden (eerste generatie) via zandgestrooide kunstgrasvelden (tweede generatie) en rubberingestrooide kunstgrasvelden met vezels van polyethyleen (derde generatie) nu dus bij een nieuwe generatie zouden zijn beland. Maar de hoogste versnelling lijkt deze oplossing nog niet echt gevonden te hebben. 'Dit soort systemen komt niet door de *skin abrasion*-test die de

Fifa verplicht stelt', zo verklaart Philippe Dierkens van Domo Sports and Leisure Group het feit dat we deze velden nauwelijks zien. 'Alle Fifa-testen worden zowel op een vochtige als een droge mat gedaan, behalve de test van de *skin friction of abrasion*. Die wordt alleen op een droge mat gedaan. De waardes die daarbij worden vastgesteld, vallen hoger uit dan de Fifa toestaat.' Die Fifa-test bestaat uit twee delen, waarbij in de eerste test een stukje siliconenhuid onder een gewicht van 50 gram wordt geplaatst. Dit gewicht wordt over een stuk kunstgras getrokken en daarbij wordt gemeten hoeveel kracht het kost om het over 40 en 80 mm kunstgras te krijgen. Bij de tweede test wordt het stukje huid onder een draaiend

deel geplaatst. Deze zogenaamde testvoet wordt vervolgens met een snelheid van 40 omwentelingen per minuut en een minimale frequentie van 40 Hz over het teststuk gedraaid. Dat men er maar niet in slaagt om door de Fifa-test te komen, is een grote frustratie voor Victor Neuteboom van Edel Grass. 'Als industrie praten we al bijna vijftien jaar over infill-loze systemen en we hebben daarbij veel progressie geboekt. Het probleem is alleen dat de normeringen jaar in, jaar uit strenger zijn geworden. Telkens wanneer we dachten dat we met een granulaatloos systeem aan de eisen zouden kunnen voldoen, werden de eisen aangescherpt.'

In landen als Zwitserland, Oostenrijk en Scandinavië zijn granulaatloze kunstgrasvoetbalvelden net zo geaccepteerd als ingestrooide velden.

Begin van een nieuw tijdperk

Aan de situatie die Neuteboom schetst, zou binnenkort weleens een einde kunnen komen. Nu de KNVB besloten heeft om niet langer de Fifa-kwaliteitsnormen aan te houden maar zelf een set regels samen te stellen, opent dat misschien de deur naar granulaatloze velden. Gevraagd of dat zo is, laat Patrick Balemans van de KNVB weten: 'Voor de KNVB zijn de sporttechnische eigenschappen leidend bij het nieuwe proces, in combinatie met garantievoorzettingen. Op dit moment zie ik geen redenen om dergelijke innovaties tegen te houden. Als gemeenten en verenigingen (inclusief de spelers) dergelijke systemen wensen en ze presteren goed, waarom zouden we ze dan nog tegenhouden?' Het zal als muziek in de oren klinken van Philippe Dierkens, Victor Neuteboom, Rachel Oakley van Tencate Grass en Joop van Krimpen van Condor Grass. Allen bieden nu al granulaatloze systemen aan en stuk voor stuk zijn ze overtuigd van de kwaliteit van hun systeem. Philippe Dierkens claimt dat de door hen gekozen combinaties een granulaatloos systeem even com-

Alle Fifa-testen worden zowel op een vochtige als een droge mat gedaan, behalve de test voor de *skin friction* of *abrasion*

fortabel maken als een systeem dat moet worden ingestrooid. 'Voor een granulaatloze mat wordt een combinatie van rechte monofilamentvezels met getextureerde monofilamentvezels of gekroesde garens gebruikt. De dikte en het profiel van de vezel en het type polymeer bepalen de sliding-vriendelijkheid en de slijtvastheid van de vezel', zo licht hij toe. Dat neemt niet weg dat Dierkens aanraadt om het kunstgrasveld straks wel te beregenen. Joop van Krimpen van Condor Grass ziet dat echter anders. 'Over het algemeen is elk veld in Nederland 's ochtends vochtig.' Het lukraak plaatsen van een beregeningssysteem vindt hij daarom overbodig.

Philippe Dierkens wijst erop, wanneer er toch wordt gekozen voor het beregenen van zo'n veld, dat granulaatloze velden van nature al gladder kunnen zijn dan ingestrooide velden. 'De voet heeft de neiging om wat weg te schuiven op het veld. Daarom strooien wij een klein beetje zand in de mat om die gladheid weg te nemen en spelers wat meer stabiliteit te bieden', stelt Dierkens.

HOFMEIJER

CIVIEL- EN CULTUURTECHNIEK B.V.

+1.0575.50.22.77 | WWW.HOFMEIJERVOORST.NL

Natuurlijk Geweven Hybride Gras *Xtreme Grass*

Volledig
recyclebaar

Eenvoudige
installatie

Betere stabiliteit
en grip

Optimale wortel
ontwikkeling

Duurzaam en
meer speeluren

Uniformiteit
en vlakheid

Eenvoudig te
herstellen

Normaal
onderhoud

MP SERIE 5-DELIGE KOOIMAAIERS

Laag brandstofgebruik door het lichte gewicht

Maaibreedte van 3.50 meter

Keuze uit 49pk of 65pk Kubota® Commonrail Turbodiesel

Transportbreedte van slechts 1.89m

Luxe cabine met airco

RANSOMES
A Textron Company

Pols Groep | +31 (0)181 45 88 45 | Info@pols.nl | www.pols.nl

PROTECTING

RECTICEL
The passion for comfort

re-bounce®
a Recticel brand

re-bounce® shockpads voor de beste
sportprestaties, comfort en veiligheid

re-bounce® shockpads zijn speciaal ontwikkeld voor verschillende soorten sportvelden. Ze zijn eenvoudig te installeren en hebben een levensduur van meerdere kunstgrasmatten. Onze shockpads zorgen voor een uniforme sportbeleving over het volledige veld, efficiënte warmtegeleiding in geval van veldverwarming, koeling in warme klimaten en optimale waterdoorlaatbaarheid.

Een perfecte combinatie van prestatie en duurzaamheid.

OUTDOOR - Indoor - Equipment

Recticel Flexible Foams
info@re-bounce.com - www.re-bounce.com

De Ridder

GOLF-, SPORT- EN GROENVOORZIENINGEN

KOM WERKEN BIJ DE SPORTIEFSTE GROENSPECIALIST!

GEZOCHT (AANKOMEND) VAKMENSEN

Van beregeningsmonteur of trekkermachinist tot (aankomend) hovenier. Wij zijn altijd op zoek naar gemotiveerde kandidaten. Ook leerplekken!

Interesse in welke mogelijkheden er voor jou zijn?
Neem hiervoor contact op met Femke Tolsma.

T 0346 35 18 80 | E femke@jderidderbv.nl

Bij Tencate Grass hebben ze dat wegglijden van de voet aandachtig bestudeerd. Zij menen dat dat komt doordat de voet niet goed tussen de vezels staat. De combinatie van verschillende vezels die zij in hun nieuwe MX-NF weven, moet dit voorkomen. Het MX-NF-veld wordt via Greenfields op de markt gebracht. 'Bij de ontwikkeling van de MX-NF-oplossing is erop gelet dat de voet zich tussen de vezels zet. Daardoor zal deze niet wegglijden', zo verklaart Rachel Oakley van moederbedrijf Tencate Grass. 'Wanneer de voet niet wegglijdt, zal de speler dus geen last krijgen van vermoeide spieren of blessures.' Opgemerkt dient te worden dat Greenfields de enige is die een geweven mat aanbiedt. 'Daardoor kunnen wij veel meer vezels plaatsen, waardoor de mat dus een hoge vezeldichtheid heeft.'

Linedancing verleden tijd

Door de techniek die Greenfields gebruikt, is de mat voor het granulaatloze systeem veel zwaarder dan een standaardmat. Volgens Oakley is het daarom niet aannemelijk dat de mat nog gaat schuiven. Bij Domo Sports, daarentegen, kiest men ervoor om een klein beetje zand in de mat te strooien. 'Zo houdt het totale gewicht de mat op zijn plaats,

maar het zand biedt de spelers ook stabiliteit', stelt Dierkens. Toch klemmt Domo Sports de mat aan de zijkant van het veld. Dat doen Edel Grass en Condor Grass ook. 'Dat is dezelfde oplossing die je bij kunstgrashockeyvelden ziet', zegt Victor Neuteboom van Edel Grass. 'Hoewel wij een zwaarder en glasversterkt tuftdoek gebruiken, vinden wij dat wel raadzaam.' Volgens Joop van Krimpen gaat Condor Grass nog een stap verder. 'Wij lijmen het laatste stukje met een zeer sterke lijm vast aan de dempende plaat die onder het veld ligt.' Van Krimpen brengt daarmee een ander aspect van granulaatloze velden onder de aandacht: de elastische laag. 'Wij gebruiken een dikke plaat en een goede tape om dit alles goed vast te leggen', stelt Van Krimpen. De kwaliteit van die elastische laag is belangrijk, omdat granulaatloze velden een lage poolhoogte hebben. Naargelang de aanbieder varieert die van 25 tot 35 mm. Dat is aanzienlijk lager dan de poolhoogte van ingestrooide velden, waarbij veel van de waarden uit de combinatie vezel-granulaat wordt gehaald. Philippe Dierkens wijst erop dat bij granulaatloze velden die ook gebruikt worden voor rugby de dikte van die elastische laag nog hoger moet zijn dan bij een veld dat alleen wordt gebruikt voor voetbal. 'Dit om ervoor

De voet heeft de
neiging om **wat weg te**
schuiven op het veld

Krinkels b.v. is een landelijke organisatie met 10 vestigingen in Nederland. Ruim 225 Krinkels medewerkers werken dag in dag uit, door heel Nederland, aan de (water)wegen, het groen, het spoor, de sportvelden, het straatbeeld en de riolering.

Meer informatie? www.krinkels.nl

Krinkels

Groen

Infra

Water

Sport

Beheer, onderhoud en realisatie van de openbare ruimte

Krinkels b.v. hoofdkantoor | Tel. 0165-201031 | www.krinkels.nl | info@krinkels.nl

 Wiedemann®

Terra Clean 100 & 160

Binnen een uur een sportveld gereinigd

De Terra Clean reinigt kunstgras intensief door cycloonfiltratie. Een nauwkeurige borstel verwijdt het grove vuil. Tot een diepte van 1,5 cm creëert de ventilator een vacuüm die het dieper liggende vuil opzuigt.

MechanCultuurtechniek

www.mechancultuurtechniek.nl

VOLUME FILTER
2x50 liter

Joop van Krimpen

Philippe Dierkens

Granulaatloze velden bevatten aanzienlijk meer vezels

te zorgen dat het veld ook voldoet aan de regels voor de HIC-waarde.' De HIC-waarde geeft aan hoe veilig een kunstgrasveld is wanneer een speler met zijn hoofd op het veld valt.

Meer vezels, hogere prijs

Granulaatloze velden bevatten aanzienlijk meer vezels. 'In plaats van 5/8-deling gaan we naar 3/8-deling', zegt Victor Neuteboom namens Edel Grass. Dankzij die deling verdubbelt dus de vezelbezetting. Bij Edel Grass worden het rechte monofilament en de gekroesde onderdraad tegelijkertijd met dezelfde naald aangebracht. Die dubbele

bezetting maakt de mat twee keer zo duur als normaal. Ook Joop van Krimpen van Condor Grass schat dat een granulaatloos systeem twee keer zo duur is als een ingestrooid systeem. Hij benadrukt echter dat Condor Grass niet bezuinigt op de gekozen componenten. 'Wij gebruiken een EPP-plaat als elastische laag en tapes die met een speciale sterke tape. Maar wij gebruiken liever kwalitatief goede componenten dan dat we een goedkoop systeem aanbieden waar we straks alleen maar problemen mee krijgen.'

Alle aanbieders combineren verschillende soorten vezels in hun mat. 'Op vezelgebied is de afgelopen vijftien jaar nauwelijks iets veranderd', merkt Victor Neuteboom op. Edel Grass combineert een standaardvoetbalvezel met een gekroesde vezel en een onderdraad, waardoor de monofilamentvezel rechtop blijft staan. Ook de mat van Greenfields bevat een combinatie van verschillende soorten vezels. Bovendien is het door de weeftechniek mogelijk dat de vezels volgens de door Tencate gepatenteerde methode in een matrix in de backing worden aangebracht. Dit voorkomt dat de bal een voorkeursrichting heeft, in tegenstelling tot getufte producten. Ook Rachel Oakley erkent dat een mat voor een granulaatloos veld daarmee duurder is dan een mat die wordt ingestrooid met granulaat. Zij meent echter dat de hogere investering geen invloed heeft op de *total cost of ownership*, omdat een granulaatloos veld veel min-

der onderhoud vergt dan een ingestrooid veld. 'Je hoeft geen granulaat bij te vullen of het granulaat te decompacteren', merkt ze op. Philippe Dierkens van Domo Sports wijst er echter op dat vezels op een granulaatloos veld sneller plat gaan liggen dan op een ingestrooid veld. 'Vandaar dat wij adviseren om het veld regelmatig te slepen met een rubbermat. Het beste is om dat na elke 35 speeluren te doen. Bovendien dient ook een granulaatloos veld twee keer per jaar met een dieptereiniging behandeld te worden.' Die dieptereiniging moet al het vuil en stof uit de mat halen dat door de wind het veld in wordt geblazen. Volgens Joop van Krimpen is het verstandiger om granulaatloze velden juist schoon te houden met een vacuümmachine. 'Er zijn voldoende van dat soort oplossingen op de markt die geschikt zijn om daarvoor in te zetten', zo merkt hij op. Als een granulaatloos veld op deze manier regelmatig wordt onderhouden, is borstelen of een dieptereiniging niet noodzakelijk.

Het is alweer lang geleden dat we verschillende leveranciers met afwijkende producten en andere meningen over kunstgras voor voetbal zagen. Mocht het tijdperk van de vierde generatie kunstgrasvelden eindelijk aanbreken, dan gaan we dus weer roerige tijden tegemoet, waarbij veel gevraagd zal worden van de kennis en kunde van de fieldmanagers om te bepalen welke oplossing het beste past bij hun wensen. Maar voorlopig ligt de bal nog exclusief bij de KNVB. Zolang we niet weten waaraan kunstgras voor voetbal moet voldoen, kunnen we niet bepalen of granulaatloze systemen überhaupt een kans maken.

Be social

Scan of ga naar:

www.Fieldmanager.nl/artikel.asp?id=17-7434

CONDOR GRASS

THE GRASS IS GREENER ON OUR SIDE

“

Het is mijn droom, dat iedere hockeyspeler het maximale uit zichzelf kan halen. Vandaar dat ik graag meedenk in het verbeteren van de infrastructuur.

”

Condor Grass hockey ambassadeur

Thomas Briels – Aanvoerder Team België en Olympisch zilveren medaille winnaar in Rio.

Hockey Ultra Series

www.condorgrass.com

Van Kessel Sport en Cultuurtechniek introduceert SportDrain®

Dé duurzame maatwerkfundering voor sportvelden

In samenwerking met betonmortelproducent Mebin (onderdeel van HeidelbergCement Group) introduceert Van Kessel Sport en Cultuurtechniek SportDrain®, dé duurzame maatwerkfundering voor sportvelden. SportDrain® staat voor kwaliteit en duurzaamheid. Eigenschappen die in de sport natuurlijk vooropstaan, zeker als er ook topsport wordt beoefend. Met de introductie van SportDrain® levert Van Kessel Sport en Cultuurtechniek opnieuw een belangrijke bijdrage aan het bouwen van topsportaccommodaties.

SportDrain® is een waterdoorlatend betonproduct en is geschikt voor de aanleg en renovatie van kunstgrasvelden en verschillende tennisbaan-toplagen en padelbanen. In tegenstelling tot asfalt, dat in twee lagen op lava wordt aangebracht, wordt SportDrain® in één laag direct op de zand-onderbouw geïnstalleerd. SportDrain® is een egale, sterke en optimaal drainerende sporttechnische laag die enorme voordelen biedt ten aanzien van duurzaamheid en de kwaliteit van het veld.

SportDrain® kwam tot stand door een tekort aan capaciteit in de markt. Van Kessel Sport en Cultuurtechniek en Mebin bundelden hun krachten en sprongen hierop in door een leerzame pilot op te starten. Inmiddels is SportDrain® gekeurd en onder andere NOC*NSF-gecertificeerd. 'Wij kijken graag met een brede blik naar de toekomst en vragen ons continu af wat wij kunnen verbeteren en/of bijdragen. De samenwerking met Mebin biedt ons de mogelijkheid om de markt nog

beter te bedienen', zegt Jaap Kamp, bedrijfsleider bij Van Kessel Sport en Cultuurtechniek. 'SportDrain® past bij onze gezamenlijke filosofie op het gebied van duurzaamheid. De productie en de verwerking van SportDrain® geschieden dan ook op een ecologisch verantwoorde wijze', aldus Walter Speelman van Mebin.

De kracht van SportDrain®:

- Een betonsoort met een open structuur, waardoor het over de gewenste drainerende eigenschappen beschikt
- Heeft een open oppervlaktestructuur door het holleruimtepercentage van ca. 25%
- Kan op elk type ondergrond verwerkt worden
- Geschikt voor rubbergebonden en kunstgrasvelden
- Beschikt over een grote draagkracht
- Wordt geleverd onder KOMO-certificaat
- Voldoet aan het Bouwbesluit
- Is NOC*NSF-gecertificeerd
- Voldoet aan BRL 1801-2016

VAN KESSEL

Be social

Scan of ga naar:

www.Fieldmanager.nl/artikel.asp?id=17-7435

De kurk is van de fles

Kurkcommentaren, kurkkeuringen, kurkkosten en kurkkwaliteit op een rij

Na de ophef veroorzakende Zembla-uitzendingen over SBR-rubber kon de kurk van de fles voor de kurk-infill-leveranciers: kurk wordt vaker ingezet als alternatief voor rubber-infill. Maar er blijft de nodige gezonde scepsis over het natuurproduct.

Auteur: Santi Raats

Nog voordat de discussie rond rubber in alle hevigheid losbarstte, waren opdrachtgevers al kritisch over kurk, met name over de hoge kosten voor de aanschaf en het veldonderhoud.

Commentaar op kurk

Sportveldbeheerder Ben Demmer van de gemeente Borne had onderzoek gedaan naar het kurk-infill dat tot dan toe op de markt was en liet in december 2016 aan vakblad Fieldmanager weten: 'Kurk is *geen* (duurzaam) alternatief voor rubber-infill. Het is weliswaar een natuurproduct, maar de concentraties pesticide en andere gevaarlijke stoffen die in de bast van kurkeik zijn opgeslagen, kunnen tot bijzondere situaties leiden. Kunnen we kurk en rubber, indien gemixt, aan het einde van de levenscyclus wel scheiden, of betekent dat hogere afvoerkosten? Omdat kurk een organische stof is, geef het schimmelvorming. Bovendien wordt de korrelgrootte steeds kleiner, waardoor er jaarlijks veel duur kurk nodig is om het infill op peil te houden.'

Nieuw concept voor kurknormen bij Kiwa Isa Sport

Rob Kies is leverancier van kurkgranulaat en eigenaar van Kies Kurk. Hij is de vijfde generatie die

Alles over kurk

Kurkspecialist Rob Kies vertelt over kurk: 'Voordat wij kurkgranulaat gingen verkopen, hebben we uitgebreid onderzoek gedaan naar alle kurkvormen. Als specialist kennen we ze allemaal. We hebben ontdekt dat het succes van kurk als infill-materiaal afhangt van het gewicht, de korrelgrootte en de kwaliteit van het kurk. Bij een foutieve keuze wat betreft de korrelgrootte bevat kurkgranulaat vaak een te hoog percentage aan kurkstof, dat de drainagegaatjes van de kunstgrasmat verdicht. Dit percentage kurkstof is maximaal 0,5 tot 1 procent. Goede kwaliteit kurk, zoals dat wordt gebruikt voor het afsluiten van wijnflessen, is bovendien homogeen qua samenstelling. Dat is kurk dat na 43 jaar wordt geoogst. Na 25 jaar ontstaat de eerste kurkbastlaag aan een kurkeik. Deze kurk is kwalitatief alleen geschikt voor de industrie, zoals voor isolatie, orthopedische toepassingen, meubels, kleding enzovoort. Negen jaar later is er wederom een kurklaag die kan worden geoogst, maar ook deze kwaliteit is alleen geschikt voor de industrie. Pas in de derde oogstronde is het kurk homogeen, stevig en duurzaam genoeg voor toepassingen zoals wijnkurk en wordt het ook gebruikt voor sportvelden-infill. Bij het kopen van kurk-infill moet men vragen naar een technisch datablad, waarop te zien is dat het kurk volgens de huidige normen van NOC*NSF is geproduceerd. Ook opdrachtgevers kunnen een technisch datablad eisen van de kunstgrasveldenleverancier, zodat ze weten of het kurk aan de M37.G-norm voldoet en van welke producent het kurk komt.'

'Goede kwaliteit kurk onderscheidt zich ook door het juiste gewicht. Je kunt kurk krijgen van 80 tot 90 kg per kubieke meter, maar ook van 130, 190, 250 en zelfs 300 kg per kubieke meter. Dat gewicht hangt af van de plaats waar het kurk wordt onttrokken aan de kurkbast. Op basis van praktijkonderzoeken die we hebben uitgevoerd, heeft de beste kurk voor sportvelden-infill een gewicht van 130 of 190 kg per kubieke meter. Bij dit gewicht zijn de sporttechnische eigenschappen zoals balstuit, rolsnelheid van de bal en demping optimaal. Maar bij dit gewicht blijft kurk ook het beste liggen.' Domo Sports laat overigens weten dat het beste kurk voor sportvelden een gewicht heeft tussen de 100 en 160 kg *bulk density*. Hieruit blijkt dat leveranciers zoals Kies Kurk en Domo Sports enigszins afwijkende maatstaven hanteren.

12 min. leestijd

het familiebedrijf runt, dat al sinds 1845 kurk levert aan onder meer de wijn- en isolatie-industrie, sinds 1948 onder de bedrijfsnaam Kies Kurk. Als kurk-expert is hij betrokken geweest bij discussies met Kiwa Isa Sport over de kwaliteit van kurk. In 2017 heeft het keuringsinstituut Kiwa Isa Sport gewerkt aan nieuwe normbladen voor kurk. Tot nu toe hanteert iedereen de NOC*NSF-kurknorm M37.G. In de discussies heeft het instituut Rob Kies gevraagd de norm mede te beoordelen. Kies: 'Het was inmiddels duidelijk dat er inferieure kurk-infill in omloop was en is. Het is belangrijk om de normen waaraan we hebben gewerkt te hanteren, want met het juiste gewicht en bij een goede kwaliteit is kurk *wel* een uitstekend alternatief voor rubber-infill.'

Kies: 'Goede kwaliteit kurk wordt na 43 jaar geoogst en daarna gekookt, totdat 90 procent van de pesticide eruit is'

Gert-Jan Kieft, manager laboratory and international business bij Kiwa Isa Sport, laat weten: 'Deze norm is nog een concept. Er vindt nog veel discussie plaats over de werkmethoden. Ik geloof ook niet dat andere keuringsinstituten onderzoek doen naar verbeterde normen voor kurk. Pas als dit normconcept de normeringswerkgroepen passeert, is het officieel. Nu dus nog niet. Sinds november 2017 hanteert Kiwa Isa Sport deze nieuwe norm voor kurk als richtlijn, totdat de norm officieel is aangenomen.'

Percentage stof

Een veelgehoorde klacht over kurk was dat het ging drijven bij hevige regenval. Dit is al gebeurd bij verschillende sportclubs, die ermee in het nieuws kwamen. Zo ook in juli 2017 bij HSV Duno, een extreem geval. 'Dat was een ongelukkige samenloop van omstandigheden', reageerde Kies destijds. 'Het infill was pas een week geleden ingestrooid op het moment van de hevige regenval en was dus nog niet goed ingeklonken in de mat. Bovendien is hier zo te zien te veel kurk-infill in de

mat aangebracht.' Kies verklaart verder: 'Maar de feitelijke oorzaken van slechte drainage zijn kurkstof en kurkhout. Wat betreft kurkstof: in elke partij kurk zit een percentage stof. Wanneer kurk-infill zich zet, zakt dit stof naar de bodem en verdicht het de drainagegaatjes in de shockpad en backing van de mat, waardoor de mat dichtslibt en de kurk-infill boven komt drijven.'

Kies geeft toe dat stilstaand water met kurk in de open lucht vervolgens ook nog eens voor schimmels kan zorgen. 'Ook dit is een gevolg van slechte drainage. Het percentage kurkstof moet dus in orde zijn.'

'Opdrijvend kurk vooral bij 100 procent kurksystemen'

Arjan Knottnerus, business development director bij Tarkett Sports, vult aan: 'Zodra iedereen een product aanbiedt om een graantje mee te pikken, gaat de kwaliteit omlaag onder druk van de laagste prijs en gebrek aan ervaring en specialisme. Zo ook bij de stijgende vraag naar kurk-infill. Daarmee nam de vraag naar 100 procent kurksystemen meteen ook toe. Prima systemen overigens, maar veel gevoeliger voor opdrijven van het kurkgranulaat na aanleg, voor drainageproblemen en vooral voor vorst. Kunstgrasvelden voorzien van kurk-infill bevriezen nu eenmaal. Met de winters van de afgelopen jaren is dit probleem nog niet echt aan het licht gekomen, maar geloof me: hier kunnen we op wachten.'

Voorlichting kurkproducenten

Een probleem wordt gevormd door het feit dat veel kurkproducenten kurk leveren volgens de productiestandaard. Bij een korrelgrootte van 0,5 mm tot 2 mm bedraagt deze 10 procent kurkstof. Deze kurk leveren zij dus ook voor kurk-infill-toepassingen. 'Dat is geen opzet, maar onwetendheid', zegt Kies. 'De producenten weten immers niet altijd voor welke toepassing zij kurk leveren. Op hun beurt weten klanten, zoals de leveranciers van kunstgrasvelden, ook niet wat de valkuilen van kurk zijn en vragen ze dus niet naar de juiste randvoorwaarden. Hierdoor zijn er tot vorig jaar veel velden met slechte kwaliteit kurk-infill aangelegd, soms met alle gevolgen van dien.'

Zo laag mogelijk kurkstofpercentage

De zeer gespecialiseerde kurkproducenten kunnen volgens Kies echter kurk leveren met een lager kurkstofpercentage. In de huidige M37.G-norm staat niets over een maximaal kurkstofpercentage. Gert-Jan Kieft van Kiwa Isa Sport zegt dat de nieuwe conceptnorm het kurkstofpercentage wél

ACHTERGROND

Het kurk-infill op een veld in Lelystad dreef na een hoosbui naar boven en naar de randen. Marcel van Stralen van Sportbedrijf Lelystad: 'Je kunt het kurk-infill in een mum van tijd weer terug de mat in slepen of borstelen. Ook lopen de spelers het vrij snel weer in, getuige de voetsporen op deze foto.'

omschrijft: 'In de conceptnorm staat dat 0 procent onder de 0,2 mm zeef mag zitten. Praktisch betekent dit dat maximaal 0,49 procent kleiner mag zijn dan 0,2 mm. Een kanttekening is dat dit een *droge* zeping is, waardoor niet al het stof door de zeven zal gaan.'

'Kurk slijt, net als alle andere infill-materialen. Leveranciers die zeggen van niet, liegen'

WAAROM

Door grote hoeveelheden water in korte periodes worden natuurgrasvelden moeilijker bespeelbaar.

HOE

Met de toepassing van Lava Oxygen in de top laag wordt water snel afgevoerd en is het veld stabiel en beter bespeelbaar

WAT

Een duurzaam natuurgrasveld met een gegarandeerde bespeelbaarheid van minimaal 400 uur.

Wilt u de mogelijkheden voor uw sportveld weten?

Neem dan contact op met een van onze adviseurs!

Geert van Kerkvoorde
Noord Nederland
06-126 71 236
gvk@dcn-info.nl

Gerrit Klop
Midden Nederland
06-516 01 208
gkl@dcn-info.nl

Jeffrey Jansen
Zuid Nederland
06-220 12 023
jja@dcn-info.nl

Aldert Engelsman
West Nederland
06-236 89 287
aen@dcn-info.nl

DCM Nederland B.V. • Valkenburgseweg 62a • 2223 KE Katwijk • tel: 071 401 88 44 • info@dcn-info.nl

SPORTVELDONDERHOUD

**SPECIALIST IN AANLEG & ONDERHOUD
VAN KUNST- EN NATUURGRAS**

Aanleg
Dagelijks onderhoud
Groot onderhoud
Bemesting
Beregening
Persoonlijk advies

Oudendijk 94

4285 WL Woudrichem

www.hsmsport.nl

info@hsmsport.nl

Rob Kies, Kies Kurk

Eric van Wijk, De Groene Mat

Marcel van Stralen, Sportbedrijf Lelystad

‘Kurkproducenten hebben nu de tijd om hun zaken op een gezonde manier voor elkaar te krijgen’

Kies gaat verder: ‘Het is aan de klant om kurkproducenten te vinden die dat kunnen leveren. Wij werken samen met producent Corticeira Amorim Cork uit Portugal. Portugal is de grootste kurkproducent van de wereld; daar staat in totaal 750 duizend hectare aan kurkwouden. Wij hebben Amorim Cork voorgelicht over kurkstof en zij kunnen voldoen aan de gestelde standaarden. Dat gebeurt tegen een minimale meerprijs en hoeft dus geen bakken geld te kosten!’

Kies voegt daaraan toe: ‘Als het RIVM rubber als infill had afgewezen, was er een run op slechte kwaliteit kurk ontstaan. Dan waren de rapen gaar geweest. Nu hebben kurkproducenten de tijd om hun zaken op een gezonde manier voor elkaar te krijgen.’

Kleur

In de normen stond ook nog niets vermeld over

de kleur van het kurk. ‘De kleur is van belang om te zien of er kurkhout in de infill verwerkt zit’, legt Kies uit. ‘Kurkhout is het buitenste gedeelte van de bast. Het is keihard, heeft een gewicht van 230 tot 240 kg per kubieke meter, is zeer donker tot zwart van kleur en is van mindere kwaliteit: het verpulvert namelijk automatisch binnen een half jaar. Dit verklaart waarom sportveldbeheerders zoals Ben Demmer bij sommige velden hebben waargenomen dat het kurk ‘verkleint’, waardoor er veel moet worden bijgevuld. Het gaat dan om een slechte kwaliteit kurkproduct dat veel kurkhout bevat. Wanneer men goede kwaliteit kurk koopt, hoeft er niet jaarlijks bijgevuld te worden, want goed kurk slijt minder snel.’

Knottnerus: ‘Kurk slijt, net als alle andere infillmaterialen. Met leveranciers die zeggen dat hun kurkgranulaat niet slijt, kun je beter geen zaken doen, want zij liegen. Slijtage is overigens geen probleem, maar vraagt wel om aangepast onderhoud en extra bijvullen en geeft dus extra kosten.’

Kurk niet meer op droog gewicht testen

Kurk-infill wordt volgens de bestaande NOC*NSF-kurknormen nog afgekeurd op basis van gewicht. De nieuwe conceptnorm van Kiwa Isa Sport brengt hierin nuances aan, volgens Kies. ‘Voorheen testte Kiwa Isa Sport de kwaliteit van kurk op basis van droog gewicht, net zoals rubber, TPE en EPDM altijd droog getest worden. Maar kurk vormt van nature een uitzondering; het wordt voor 10 tot 14 procent vochthoudend aangeleverd. Kurk absorbeert geen vocht, maar vocht hecht zich rond kurk, als een laagje. Alleen in droge zomers is kurk helemaal droog. Voordat kurk-infill werd getest, werd het vocht eruit gehaald door het een half uur tot

een uur te verhitten op 180 graden Celsius. Geheel droog kurk heeft echter de eigenschap dat het snel verbrijzelt. In de praktijk gebeurt dat echter nagenoeg nooit. De nieuwe normen voor kwaliteitstesten houden rekening met het natuurlijke percentage vocht rond kurk.’

Knottnerus: ‘Het is natuurlijk altijd goed om te weten wat voor soort infill je koopt en welke kwaliteit je uiteindelijk geleverd krijgt. Helaas is er op dit moment geen goede testmethode om onderscheid te maken tussen kurkkwaliteiten. Men valt dan al snel terug op reguliere testmethoden die gebruikelijk zijn in de kunstgrasindustrie en dus meer van toepassing zijn op kunststoffen. Kurk is nu eenmaal een natuurproduct en geen kunststof. De gangbare testmethodes en normen kunnen dan ook geen graadmeter zijn voor het opstellen van een norm. In Europa zijn we hier al verder mee. In Duitsland, bijvoorbeeld, is in augustus 2017 de RAL-GZ944-norm aangenomen. Een prima norm,

‘Kurk vormt van nature een uitzondering en wordt voor 10-14 procent vochthoudend aangeleverd’

Krijg grip op de Green Deal

Beperk nutriënt
uitspoelingen met:

ProTurf®

**Sportsmaster®
CRF Mini**

**Sierrablen®
Plus**

Krijg grip op uw water met
de nieuwste ICL technologie:

H2Pro®

die we in Nederland zo zouden kunnen overnemen. Belangrijk is ook om de kurkindustrie hierbij te betrekken, evenals de ervaringen met kurk als infill in de praktijk. Als je testen uitvoert en een norm opstelt, moet je er zeker van zijn dat die overeenkomt met de te garanderen kwaliteit van kurk in de praktijksituatie. Een gebruiker moet tien jaar lang gebruik kunnen maken van een veld!

Pesticide

Over de zorg van sportveldbeheerder Demmer, die aanhaalt dat kurk hoge concentraties pesticiden kan bevatten, zegt Kies: 'Kurkwouden worden inderdaad met pesticiden beschermd tegen ziekten en plagen. Maar de goede kwaliteit kurk, de "wijnkurk", moet aan heel strenge normen voldoen. Het wordt na 43 jaar geoogst en daarna op 100 graden Celsius gekookt, totdat 90 procent van de pesticide eruit is. Men moet dus deze goede kwaliteit kurk kopen. Alleen dan is de kwaliteit geborgd.'

Van Stralen: 'Volgens de NOC*NSF-norm kan deze kurkwaliteit twintig jaar mee, maar de praktijk moet het uitwijzen'

Op verzoek verkoopt Kies Kurk zijn kurkgranulaat overigens begeleid door de nodige rapporten: een toxicologisch rapport dat onder meer de afwezigheid van schadelijke paks aantoon, een PEFC-certificaat, technische specificaties, een Reach-bevestiging en een onderzoeksrapport van Kiwa Isa Sport. 'Dat zou elke opdrachtgever moeten verlangen wanneer er kurk-infill wordt aangekocht', adviseert Kies.

Over het opruimen van gemengde kurk-rubber-infill verklaart Kies: 'Ik zou om te beginnen kurk en rubber nooit mengen. Kurk is van nature inert, wat betekent dat het materiaal bestaat uit luchtledige cellen, die geen lucht en water doorlaten. Het is nooit bewezen, maar ik denk dat andere mate-

Arjan Knottnerus, business development director bij Tarkett Sports, moederbedrijf van Fieldturf Europe: 'Mundus vult decipi, ergo decipiat. Deze Latijnse spreuk, die toegeschreven wordt aan Petronius, luidt vertaald: de wereld wil bedrogen worden, dus wordt zij bedrogen. Kijkend naar de discussie over kurk kunnen we hier wel wat van leren. Er wordt maar wat geroepen in de markt en iedereen praat elkaar na. Wie het hardst roept, wordt geloofd. We laten ons door opportunisme verleiden. Fieldturf heeft al meer dan tien jaar ervaring met kurk als infill-materiaal voor kunstgras. Met meer dan 150 met kurk ingestrooide kunstgrasvelden per jaar, kunnen we stellen dat wij wereldwijd één van de grootste afnemers van kurk-infill zijn en dus inmiddels wel weten waar Abraham de mosterd haalt. Al ver voor de SBR-discussie pasten wij kurkgr-

nulaat als infill toe in onze kunstgrassystemen. Puur vanwege de neutrale geur, minder opwarming, de natuurlijke uitstraling, maar zeker ook vanwege de positieve speleigenschappen. Toen wij in 2012 ons CoolPlay-systeem op de Nederlandse markt introduceerden (een kunstgrassysteem voorzien van een afstrooilaag met kurk-infill) was de concurrentie blijkbaar geschokt, gezien de reacties die daarop volgden. Maar ze hadden zitten slapen, want clubs vonden het concept geweldig en er kwam vraag naar vanuit de markt. In de periode die daarop volgde, bereikten ons steeds meer berichten over kurk-infill. Allemaal broodjeaapverhalen, over hoe slecht kurk als infill-materiaal wel niet was. Niet afkomstig van gebruikers, maar vanuit de markt. Allemaal gebaseerd op niets en zonder onderbouwing. Men is gaan inzien dat gebruikers kurk als infill-materiaal erg prettig vinden. Pas na de uitzending van Zembla in 2016, en dankzij het feit dat er op dat moment 'bij toeval' net een kunstgrasveld met kurk-infill was geïnstalleerd op de Sportcampus van de KNVB, kwam de vraag op gang. Betere reclame voor kurk-infill kon je niet krijgen. De grootste tegenstanders waren ineens voorstanders geworden. Zo werkt onze markt helaas.'

rialen die kapsels kunnen vormen rond kurk die inerte eigenschap kunnen veranderen, waardoor kurk sneller gaat compacteren. Bovendien kun je het kurk nooit meer hergebruiken als het ooit onderdeel van een rubber-kurkmengsel is geweest. Er blijft altijd 5 tot 10 procent rubber achter in een mat.'

Kosten

Over de kosten van kurk zegt Kies: 'Verantwoordelijke wethouders haalden in het verleden hun informatie over kurkkosten soms uit uitzonderlijke praktijkgevallen, waarbij niet alleen de marge van de producent, maar ook de marge van de aannemer grotendeels zat verwerkt in de kosten. Men noemde soms meerkosten van wel 75 duizend euro per veld voor kurk-infill ten opzichte van rubber-infill! Ik kan vertellen dat de kosten variëren van 15 duizend tot 35 duizend euro meerkosten per veld, afhankelijk van de hoogte van de infill-laag en dus van de vezellengte van de kunstgrasmat.'

Knottnerus: 'De verhalen over meerkosten zijn zeer uiteenlopend. Je kunt over meerkosten geen uitspraken doen, omdat een meerprijs nu eenmaal afhankelijk is van meerdere factoren zoals gebruik, onderhoud en ligging van het veld. Belangrijk is: als je voor kurk als infill-materiaal kiest, kies hier dan bewust voor. Kies het niet omdat het goedkoper is dan andere alternatieven voor SBR-infill. Wij verkopen geen infill, maar een totaalsysteem waarvan het infill-materiaal deel uitmaakt. Het totale systeem moet uiteindelijk presteren en voldoen aan de verwachtingen.'

Lelystad

Marcel van Stralen, sportveldbeheerder bij Sportbedrijf Lelystad, dat de sportvelden in Lelystad exploiteert, beheert een kunstgrasveld met kurk-infill. 'We hebben op een veld een heel korte kunstgrasvezel van 4 cm toegepast bij een topaagrenovatie, mede ingegeven door het feit dat dit veld ook voor schoolsport wordt gebruikt en dan met platte zolen wordt betreden. Door de

KYBYS werkt tot diep in de vezels ...

Grasvezels wel te verstaan. Natuurgras. Kunstgras.

Met uw sportveld hebben wij het beste voor.
Of het nu gaat om ons unieke O2 concept voor natuurgras met gegarandeerd 10 jaar speelplezier.
Of voor de aanleg en renovatie van uw kunstgrasveld, zodat u weer jaren vooruit kunt.
Geen nieuwe formule, maar gewoon met de kwaliteit die u van ons gewend bent.

**KYBYS,
...gegarandeerd resultaat!**

KYBYS
ingenieurs en adviseurs
info@kybys.nl - www.kybys.nl

> Vestiging Boxtel
Bosscheweg 107-8
Postbus 371 - 5280 AJ Boxtel
+31 (0)411 678 055

> Vestiging Heemstede
Herenweg 115
2105 MG Heemstede
+31 (0)411 678 055

artificial
grass
solutions

WWW.
LANOSPORTS
.COM

Knottnerus:

'De grootste tegenstanders waren ineens voorstanders geworden; zo werkt onze markt'

korte vezel en de toepassing van een shockpad was er relatief weinig kurk-infill nodig. In totaal, dus inclusief de shockpad, waren we 35 duizend euro extra kwijt voor het kurk-infill-veld. Dit is echter een schijntje vergeleken met de meerkosten van TPE-infill. In Lelystad heeft men bewust gekozen voor een beleid van kurk-infill-toepassing, al in 2015, voordat rubber in diskrediet raakte. Kurk warmt niet zo op als rubber en stinkt niet in de zomer. Het is in aanschaf wat duurder, maar de financiële voordelen zijn, naar verluidt, dat je kurk kunt hergebruiken, waardoor zo'n 70 procent van een kurk-infill-veld in twintig jaar kan worden afgeschreven in plaats van in tien jaar. We schatten dat we 70 procent van het kurk kunnen hergebruiken, evenals het grootste deel van de shockpads. Natuurlijk moet de praktijk dit nog uitwijzen.'

Kurk zou vocht aantrekken en vasthouden. Van Stralen merkt dit echter tot op heden niet. 'We hebben goede kwaliteit kurk gekocht, volgens de M37.G-norm. NOC*NSF stelt dat kurk van deze

kwaliteit twintig jaar mee kan gaan. Het kurk-infill op onze velden heeft er dan ook altijd goed bij gelegen. We hebben er nog geen last van gehad dat velden onbespeelbaar waren door vrieskou. Een kunstgrasveld wordt natuurlijk ook eerder onbespeelbaar als het vriest in combinatie met een hoge luchtvochtigheid dan wanneer er een droge vorst heerst. Dan worden de vezels en het infill hard. Maar wat dat betreft, is er geen onderscheid tussen infill-materialen. Kurk, rubber, natuurgras en zand, alles wordt dan hard en onprettig om op te spelen.'

Van Stralen heeft wel meegemaakt dat kurk kwam bovendrijven na een hoosbui. 'Er kwam toen 10 tot 20 mm water naar beneden in een half uur tijd. De constructie had er moeite mee om dit af te voeren. Toen kwam het kurk omhoog, vooral aan de zij-kanten van het veld, en bleef de kurk-infill boven in de vezels hangen. Er ontstond een soort korst van kurk. De praktijk heeft uitgewezen dat je het kurk na een regenbui in een mum van tijd weer in de mat kunt terugborstelen of -slepen. Sommige clubs hebben zelf een trekkertje en een sleepnet of borstel. Wij hadden op dat moment even een probleem, omdat we met een aannemer werken, die we op vrijdagavond moesten laten komen tegen meerkosten. Maar op zich is het probleem zo verholpen. Ook was te zien dat het kurk door betreding al gauw weer terug de mat in werd gelopen. Wellicht wordt er in de toekomst een oplossing gevonden voor extreme regenval, bijvoorbeeld extra perforatie in de backing van de kunstgrasmat en in de shockpads. Maar ik besef dat zo'n oplossing geen sinecure is, omdat deze producten aan bepaalde gewichtseisen moeten voldoen.'

Werkendam

Eric van Wijk is eigenaar van De Groene Mat en was jarenlang actief bij de tweededivisieclub Kozakken

Boys in Werkendam, onder meer als bestuurslid. In augustus 2015 kreeg de club een nieuw kunstgrasveld, met een wokkelvormige vezel van 40 mm hoog en kurk-infill van Domo. 'De spelers zijn heel tevreden over het hele veld: het kurk-infill, de kunstgrasvezel, de sproei-installatie en de ondergrond. De afwatering van het veld moet wel goed zijn, anders gaat het kurk drijven na een stortbui. We hebben een paar keer niet op het veld kunnen spelen omdat het infill door vorst een plakkaat vormde. Toen heeft het eerste op het pupillenveld getraind; daar ligt rubber-infill. Bij warm weer is het kurk-infill wat stroef, zeker zonder beregening, maar dat geldt ook voor andere infill-materialen en voor natuurgrasvelden.'

Van Wijk bevestigt de meerkosten van kurk-infill ten opzichte van rubber-infill. 'Bij aanschaf is kurk gemiddeld zo'n 20 procent duurder dan SBR-rubber. Dat hoor ik ook van voetbalverenigingen in de omgeving. Ook moet kurk-infill jaarlijks evenveel worden bijgestrooid als rubber-infill. Aangezien kurk duurder is, zorgt dat voor een hogere kostenpost. Maar wie voor kurk kiest, kiest bewust voor de milieuvriendelijken en voor het gebruiksgemak – geen opwarming, geen onaangename geuren en een neutrale kleur – en neemt deze meerkosten op de koop toe.'

Be social

Scan of ga naar:

www.Fieldmanager.nl/artikel.asp?id=17-7436

HIGH-TECH MACHINES VOOR GROENONDERHOUD

✓ Maai-laadwagens

✓ Veegmachines

✓ Verticuteermachines

SCHOUTEN

Uddel

+31 (0)577 40 80 80

www.schouten.ws

Elk goed sportveld begint met een gelijke ondergrond

Donkers: 'Lasergestuurd kilveren betekent dat je goed moet weten wat je doet, want een fout is snel gemaakt'

Een goede fundering is de basis bij elk civiel werk, maar ook in de cultuurtechniek. Sportvelden en tennisbanen hebben een onderbaan nodig die perfect verdicht is voor een goede stabiliteit en afwatering, wat uiteindelijk zorgt voor een egale strakke toplaag. Bovendien wordt er geregeld opnieuw bezand en geëgaliseerd bij sportveldrenovaties. Dat kilveren een vast bouwelement is, betekent niet dat iedereen deze klus goed kan uitvoeren. Kilverspecialist Harold Donkers vertelt over de finesses van lasergestuurd egaliseren.

Auteur: Santi Raats

4 min. leestijd

ACHTERGROND

Harold Donkers

zetbedrijven, ook in de sportbranche. Zo heeft hij rijbakken lasergestuurd gekilverd en in opdracht van Antea Group zand- en toplagen op verschillende sportvelden aangebracht en lasergestuurd geëgaliseerd. Ook heeft hij lavarubber, Granulight en graveltoplagen op verschillende sportvelden gekilverd en keuringsklaar gemaakt.

Steeds meer machines

Op het gebied van egalisatie van ondergronden voor sportvelden is Donkers gespecialiseerd in lasergestuurd kilveren. 'Precies werken is een voorliefde, die al dateert uit de tijd dat ik als achttienjarige bij een loonbedrijf op de trekker plaatsnam als zaaier en rooier. Later deed ik ook grondverzetwerkzaamheden', aldus Donkers, die in 2006 voor zichzelf begon, samen met zijn partner Mariëlle Kluskens. 'Vlak nadat ik de minigraafmachine had gekocht in 2006, kocht ik een kilverbord waar ik een laser op zette.' Inmiddels heeft het bedrijf zeven man vast personeel en vijf extra krachten in het seizoen en is het gespecialiseerd in precisiewerk. Het machinepark, dat begon met de minigraver en trekker, is flink uitgebreid met diverse tractoren, minigravers, mobiele kranen, loaders met een ruim aanbod aan aanbouwdelen en diverse hulpmiddelen. Aanbouwdelen en kleine machines worden door het bedrijf zelf aangepast en doorontwikkeld voor een optimaal resultaat.

Laser gemakkelijk voor kleine klussen

Voor het aanbrengen en egaliseren van onder-

gronden zet Donkers smalspoorttrekkers in of grote trekkers met brede gazonprofielbanden; dit in combinatie met een lasergestuurd kilverbord of loaders met een lasergestuurd levelerbord en egalisatieframe, om de ondergrond egaal te maken.

'Al vlak nadat ik mijn eerste minigraafmachine had gekocht, kocht ik een kilverbord, waar ik een laser op zette'

De renovatie of aanleg van een sportveld omvat een aantal cultuurtechnische werkzaamheden zoals grond bewerken en daarna egaliseren, drainage aanleggen, bezanden, na-egaliseren, beluchten en tot slot inzaaien en bemesten. Harold Donkers Grondverzet & Loonwerk uit Nederweert doet dit allemaal, maar is ook actief in grondverzet, infra, bermonderhoud, sloopwerk en gladheidsbestrijding. 'Er zijn hier in de buurt behoorlijk wat grote grondverzetbedrijven en loonbedrijven, maar wij zijn gespecialiseerd in het kleinere grond- en cultuurtechnische werk', aldus Donkers. 'Lasergestuurd kilveren voor sportvelden, rijbakken en levelen voor bestrating zijn daar onderdelen van.'

Groei

Twaalf jaar geleden begon Donkers klein, in de avonduren met een minigraafmachine en een Deutz Fahr-trekker. Inmiddels is hij gegroeid; hij heeft al verschillende grote projecten zelf aangenomen en werkt met of voor collega-grondver-

DUURZAMER. BETROUWBAARDER.

PROLINE H800

Verzamel-maaier met liftstelsel

De ProLine H800 is een cirkelmaaier met lift- en opvangstelsel en is ontworpen voor maximale levensduur en minimale uitvaltijd. Het slimme ontwerp maakt de ProLine H800 perfect voor het trimmen van gras rond landschapselementen in stedelijk gebied en parken. Het hoog presterende maaisysteem levert goede kwaliteit en een mooi maaibeeld - cruciaal voor sportvelden en bedrijfsterreinen.

TORO[®]

GROENTECHNIEK

Jean Heybroek

www.jeanheybroek.com

Harold Donkers heeft onder meer rijbakken lasergestuurd gekilverd, maar ook in opdracht van Antea Group zand- en toplagen van verschillende sportvelden aangebracht en lasergestuurd geëgaliseerd. Verder heeft hij lavarubber, Granulight en gravel-toplagen voor verschillende sportvelden gekilverd en keuringsklaar gemaakt.

‘Voor sportveldondergronden of het egaliseren van tuingrond is laser gemakkelijker dan gps’

Alhoewel gps in opmars is, blijft Donkers een laserspecialist. Donkers is bezig om zich voor te bereiden op het werken met gps, maar het systeem moet nog wat meer verfijnd worden, in zijn optiek. ‘Voor kleine klussen, zoals sportveldondergronden of het egaliseren van tuingrond, is laser gemakkelijker. Maar ook laserapparatuur is een kostbare investering, dus niet voor iedereen weggelegd.’

Apparatuur

Donkers werkt met Spectra Trimble-laserapparatuur. ‘Dit is hét merk als het gaat om lasers en ontvangers’, aldus Donkers. ‘De ontvanger en computer zitten zowel op de machine als op de

trekker. De laser staat los op het veld, op de hoek of midden op het veld. Om regenwater af te voeren, moet de afwatering op orde zijn. Een goede vlakligging is daarvoor de basis. Wanneer we een zogeheten dakprofiel maken voor de afwatering, werken we vanuit het midden naar de zijkanten toe. De laser staat dan in het midden van het veld, om het afschot naar één zijde te laten lopen. Als het veld vlak moet zijn, maakt het niet uit waar de laser staat. Dan zetten we hem vaak op de hoek.’

Weten wat je doet

‘Het mooie aan werken met laser is dat je echt goed moet weten wat je doet, want een fout is snel gemaakt. Zo is een gelijke ondergrond niet in alle gevallen ‘gelijk’ in verband met verschillende bodemstructuren, zoals leemgrond, zandgrond of in Zuid-Limburg lössgrond. Ook hangt de manier van werken sterk samen met het materiaal dat je aanbrengt voordat je gaat kilveren’, zo legt de bescheiden overkomende en bedachtzame Donkers zijn vak uit. ‘Als je aan het werk gaat, moet je weten hoe je kilvert, om de juiste hoogte te bereiken. Daarvoor heb je fingerspitzengefühl nodig; je moet de juiste hoogte als het ware aanvoelen. Als je bij lava of lavarubber te lang op een punt blijft hangen, gaat het materiaal ontmengen. De grove korrels komen bovenin te liggen en de fijne korrels duiken naar onderen. Dan krijg je geen goede bodemverdichting. Tijdens het egaliseren van lava en lavarubber gaan we bovendien met een waterton met de trekker over het oppervlak, om de juiste vastheid te krijgen en om ontmengen tegen te gaan. Droge lava- en lavarubberkorrels gaan namelijk rollen; wij noemen dat “bulldozeren”. Dan kun je ze niet meer kilveren. Bij lavarubber moet je heel langzaam rijden, zo’n 2 km per uur; bij het kilveren van lava wat sneller, 4 tot 6 km per uur. Bij zand kun je redelijk snel doorrijden: 9 km per uur. Granulight is een heel fijne korrel; dat kilvert eigenlijk altijd heel mooi.’

Samenwerking

Alhoewel Donkers zo’n beetje van alle markten thuis is, werkt hij ook samen met collega’s uit de branche. ‘Samenwerken heeft twee voordelen: je bouwt een duurzaam netwerk op met vertrouwde partijen, én kun je kwaliteit garanderen voor de opdrachtgever.’ Kwaliteitswerk leveren is het doel van Donkers.

Be social

Scan of ga naar:

www.Fieldmanager.nl/artikel.asp?id=17-7437

Voorliefde voor kunstgras bij voetbalbestuurders lijkt te verwaaien

Waait er een nieuwe wind?

Met de komst van een aantal nieuwe bestuurders bij de KNVB waait er een nieuwe wind met betrekking tot kunstgras en de rol die het speelt in het betaald voetbal. Maar of die wind fris te noemen is, hangt af van de belangen die je vooropzet.

Auteur: Guy Oldenkotte

De aanstelling van oud-Heracles Almelo-voorzitter Jan Smit als voorzitter van de raad van commissarissen van de KNVB riep aanvankelijk de nodige vraagtekens op. Als voorzitter van Heracles Almelo had Smit altijd een uitgesproken mening, wanneer hij een vraag voorgelegd kreeg over de kunstgrasmat waarop de club uit Almelo zijn thuiswedstrijden speelt. Smit was immer positief, niet in de laatste plaats vanwege de financiële ondersteuning die de club van Koninklijke TenCate kreeg. Deze

positieve houding komt voor de KNVB ongelegen, nu kunstgras wordt aangewezen als één van de oorzaken waarom het Nederlandse voetbal momenteel een grote crisis kent. Smit weet dat. 'Ik heb een objectieve rol en zal de kwestie dus vanaf een andere kant bekijken', was zijn reactie op de vraag of zijn consequente verdediging van kunstgras in het verleden invloed zou hebben op het beleid omtrent kunstgras dat hij nastreeft als voorzitter van de KNVB. 'Er zal eerst gedegen onderzoek

moeten komen. Als kunstgras niet voldoet, moet dat worden bewezen aan de hand van feiten', zo was zijn motivering.

Een draaiende oostenwind?

Sinds februari dit jaar is de KNVB versterkt met nog een bestuurder uit het oosten. Nico-Jan Hoogma was directeur bij Heracles Almelo, maar is nu directeur topvoetbal bij de KNVB. Net als Smit werd ook Hoogma nooit betrap op enige kritiek op de mat

‘Ik heb een objectieve rol en zal de kwestie dus **vanaf een andere kant bekijken**’

in Almelo. Eenmaal aangesteld door de KNVB is hij echter meteen duidelijk over zijn voorkeur. ‘Het klopt dat ik directeur ben geweest bij Heracles, maar ik ben zelf altijd groot voorstander geweest van het matje dat in De Kuip ligt. Daar speel je volgens mij het beste voetbal op’, was zijn aanloop. Hij rondde zijn commentaar af met de boodschap: ‘Het ligt in de veranderingsagenda die de Eredivisie-clubs hebben opgesteld met de KNVB en het ECV. We zullen een modus moeten vinden. Als dit een manier is om het Nederlandse voetbal te verbeteren, gaan we die aangrijpen.’ KNVB-directeur Eric Gudde zal tevreden zijn geweest met de *boude* uitspraken van zijn nieuwe collega’s. Hij zelf is altijd een groot pleitbezorger van voetballen op natuurgras geweest, en was daar altijd uitgesproken over in de tien jaar dat hij algemeen directeur bij voetbalclub Feyenoord was. Zijn opvolger bij Feyenoord, Jan de Jong, had juist tien jaar lang geprofiteerd van kunstgras in het betaalde voetbal, tijdens zijn periode als algemeen directeur bij de NOS. De wetenschap dat voetbalwedstrijden voortaan altijd doorgaan, heeft stevig bijgedragen aan de inkomsten van de omroepen. Maar eenmaal in dienst bij Feyenoord liet ook Jan de Jong blijken welke mening over kunstgras hij verdedigde. Net als bij zijn voorganger Gudde hoeft kunstgras niet (langer) op steun van Jan de Jong te rekenen.

Een gure wind?

De personele verschuivingen en de meningen die bestuurders boven in de boom er opeens op na houden, maken het voor clubbestuurders niet makkelijker om te besluiten op welke ondergrond ze in de toekomst gaan spelen. Tijdens een debat over de toekomst van kunstgras liet VVV-voorzitter Hai Berden zich ontvallen dat de Werkgroep Kunstgras, die was opgericht door de koepelorganisatie van de eredivisieclubs, berekend had dat de overstap naar natuurgras een club zo’n anderhalf tot twee miljoen euro zou kosten. Die kosten zijn voor de clubs die momenteel op kunstgras spelen (zie kader) eenvoudigweg niet op te brengen. Toch hebben verschillende bestuurders de afgelopen maanden uitgesproken dat hun club de overstap naar natuurgras overweegt. PEC-voorzitter Adriaan

Visser lijkt daarbij van hetzelfde water gedronken te hebben als provinciegenoten Jan Smit en Nico-Jan Hoogma. In augustus vorig jaar zei hij nog resoluut geen enkele aanleiding te zien om kunstgras te vervangen door welk ander type gras dan ook. Destijds noemde hij de discussie ‘pure demagogie, niet op feiten gebaseerd’. Begin dit jaar tekende tijdschrift Voetbal International echter uit Vissers mond op dat PEC Zwolle wil overstappen van kunst- naar hybridegras. De voorzitter geeft te kennen ‘puur rationeel’ geen reden te hebben om te stoppen met kunstgras. De ‘emotioneel geladen discussie’ ligt er wel aan ten grondslag. Gevraagd naar een aanvullende motivering laat de persvoorlichter van de club echter weten dat PEC Zwolle en Adriaan Visser er voorlopig voor kiezen om het niet meer over kunstgras te hebben. Het lijkt erop dat ze zijn moegestreden.

Ook bij Cambuur Leeuwarden willen ze het er voorlopig niet meer over hebben, nu de club de goegemeente in het hoge noorden die tegen spelen op kunstgras is tevreden heeft gestemd. Nog voordat het nieuwe seizoen was begonnen, gaf voorzitter Ype Smid al aan dat Cambuur de intentie heeft om in het nieuwe stadion een hybridegrasmat te laten leggen. De club hoopt dat nieuwe stadion in 2020 te kunnen betrekken. Op de vraag hoe dat zit, blijft het stil, ondanks herhaaldelijk aandringen. De club heeft nog geen behoefte om daar verder op te reageren. Dat komt waarschijnlijk ook doordat het idee nog prematuur is en er nog geen definitieve afspraken zijn gemaakt met Tarkett Sport, wiens Fieldturf-mat in het huidige stadion ligt.

Beperking van stadionmogelijkheden

Wie gelukkig wel bereid is te reageren, is Mattijs Manders, algemeen directeur van Ado Den Haag. Zoals het een echte Hagenaar betaamt, loopt hij niet weg voor zijn mening. Als Fieldmanager hem vraagt wat zijn uitspraak bij Omroep West, dat de club overweegt om vanaf 2019 weer op natuurgras te gaan spelen, inhoudt voor de club, ontvangen we keurig een antwoord. ‘Bij ADO Den Haag wordt het veld maximaal ingezet. Naast de trainingen en wedstrijden van het eerste elftal speelt ook het tweede elftal de competitiewedstrijden op het veld. Daarnaast wordt het veld dagelijks gebruikt door de vrouwenafdeling van de club. Het Cars Jeans Stadion is ook een evenementenlocatie. Een activiteit op het veld kan eenvoudig gekoppeld worden aan een vergaderdag of een themadag. Daarnaast organiseert onze maatschappelijke afdeling regelmatig evenementen en toernooien op het veld. Deze mogelijkheden komen allemaal te vervallen. Het beperkt ons dus wel degelijk wat betreft stadionmogelijkheden. Daarnaast zal er een trainingsaccommodatie met natuurgras gezocht moeten worden, een locatie waar ook de selectie gehuisvest kan worden. Alles moet vervolgens ook onderhouden worden. Naast een veld zal er een volledige accommodatie moeten komen; denk hierbij aan kleedkamers, gym, video- en medische ruimtes.’ Het is niet duidelijk waar de middelen daarvoor vandaan moeten komen. Manders erkent dat het besluit straks ook invloed zal hebben op de relatie met de supporters. ‘Bezoekers van ons stadion beleven de aanwezigheid van de selectie en het aanschouwen van trainingen nu nog als meerwaarde. Dat gaat veranderen. Bezoekers van de fanshop die komen om merchandise of tickets

VOOR DE **PERIODIEKE KEURING** VAN UW KUNSTGRAS VOETBALVELD

VANAF 2018 MOETEN KUNSTGRAS VOETBALVELDEN VANAF ACHT JAAR OUD PERIODIEK WORDEN GEKEURD

De KNVB heeft bepaald dat voetbalverenigingen in Nederland alleen nog competitiewedstrijden mogen spelen op kunstgras voetbalvelden die voldoen aan een aantal minimeisen, zoals benoemd in gebruiksnorm NOC*NSF-KNVB-2-18. Velden vanaf acht jaar oud moeten sinds 2018 periodiek worden gekeurd op de gebruiksnorm door een NOC*NSF erkend keuringsinstituut. Voorbeelden van eisen uit de norm zijn de schokabsorptie, stroefheid en hoogteligging. Neem nog vandaag contact op met SGS INTRON Certificatie voor meer informatie.

SGS INTRON CERTIFICATIE B.V.

Venusstraat 2
4105 JH Culemborg
088 - 214 51 33
nl.intron@sgs.com
www.sgs.com/sportvloeren

SGS IS WERELDLEIDER OP HET GEBIED VAN INSPECTIE, CONTROLE, ANALYSE EN CERTIFICERING

WHEN YOU NEED TO BE SURE

SGS

TOP CLAY®

hybrid clay court

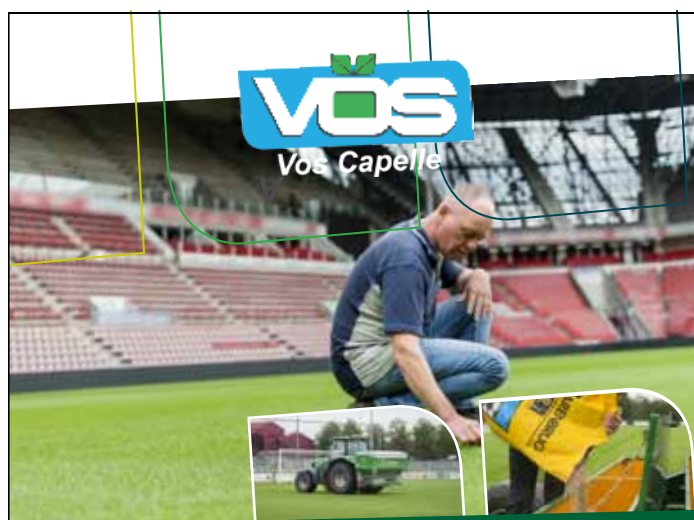

Écht gravel
Het hele jaar bespeelbaar
Geen voorjaarsonderhoud

TON DE ROOIJtennis

aanleg • onderhoud • accessoires van tennisbanen

www.topclay.nl

Al 75 jaar uw betrouwbare (kennis)partner.

Kijk op onze webshop voor uitgebreide informatie over ons brede assortiment A-merken en -producten.

BARENBRUG melspring **AICL** **VOSCA**

AQUA-AID

Hoofdstraat 35 | Sprang-Capelle | 0416 - 311 326 | www.voscappelle.nl

Natuurlijk goed

Eric Gudde (midden)

Ype Smid (rechts)

Almere City kiest dus voor consensus, waarbij het stadion natuurgras krijgt, terwijl de Academy op kunstgras blijft spelen

te kopen, lopen geen kans meer om de spelers tegen het lijf te lopen, zo merkt hij op.

Verstikkende wind?

Op de belangrijke vraag, wat het besluit kan betekenen voor de jeugdopleiding en de visie op

het spel, kan Manders nog geen antwoord geven. Dat is jammer, want daaruit zou kunnen blijken of de overweging gestoeld is op een onderbouwde mening, of dat men eenvoudig meewaait met de wens van de massa. Dat idee heerst ook bij het besluit dat Almere City heeft genomen. Tijdens zijn nieuwsrede bevestigde voorzitter John Bes dat de club komende zomer al afscheid neemt van kunstgras in het stadion, ten faveure van een nieuwe natuurgrasmat. CSC Sport uit Zeewolde krijgt de eer om die te realiseren. Volgens Bes volgt het besluit op de wens van de technische staf om wedstrijden op natuurgras te spelen. 'We hebben op ons sportpark de ruimte om het bestaande kunstgrasveld te verleggen naar een plek direct naast het stadion. Dit veld wordt voornamelijk bespeeld door de Academy en zal worden voorzien van een nieuwe tribune. Dankzij commerciële partnerships en strategische keuzes is het gehele project (aanleg natuurgras en verleggen kunstgras) een kwestie van tonnen, niet van miljoenen. Alle commerciële en maatschappelijke activiteiten verhuizen

Welke clubs spelen er op kunstgras?

Op dit moment spelen in de hoogste divisie PEC Zwolle, Heracles Almelo, VVV-Venlo, ADO Den Haag, Sparta Rotterdam, Roda JC en Excelsior op kunstgras. In de eerste divisie zijn dat Jong AZ, Almere City FC, FC Volendam, Telstar, SC Cambuur, FC Eindhoven, MVV, Jong PSV, FC Den Bosch, FC Oss, FC Emmen, FC Dordrecht, Helmond Sport en RKC Waalwijk.

mee met het kunstgras.' Almere City kiest dus voor consensus, waarbij het stadion natuurgras krijgt, terwijl de Academy op kunstgras blijft spelen. Een keuze waarbij wordt gehinkt op twee gedachten. 'Deze beslissing heeft niet direct impact op de Academy, behalve dan dat zij vanaf volgend jaar over een eigen hoofdveld beschikken', zo stelt Bes. Elders in deze editie kunt u in het interview van collega Nino Stuivenberg met John Bes nog meer ins en outs lezen over de keuze van Almere City. De tijd van *smooth sailing* voor kunstgras in het betaald voetbal is voorbij. De eerste clubs zijn overstag, al dan niet met een zetje in de rug, en kiezen voor natuurgras. De komende maanden zal blijken in welke richting de bestuurders zich laten wijzen.

Jan Smit

Nico-Jan Hoogma

Be social

Scan of ga naar:

www.Fieldmanager.nl/artikel.asp?id=17-7438

Techniek tilt het vak naar een hoger niveau

Fieldmanager of the Year presenteert innovatie in sportveldenbeheer

Marc Grooteman, sportveldadviseur van Holland Sport en onlangs verkozen tot Fieldmanager of the Year (FOTY) 2018, heeft een voorkeur voor innovaties. Om meer inzicht te krijgen in bijvoorbeeld de vochtconditie en de bodemtemperatuur van het veld, plaatste hij onlangs sensoren in de toplaag van het sportveld op het Alkmaarse sportcomplex Vaart. Grooteman: 'Hierdoor kunnen we hopelijk nog gericht onderhoud uitvoeren, wat leidt tot een hogere kwaliteit voor hetzelfde budget.'

Auteur: Guus van Rijswijk

Het onderhoud van een sportveld doe je er niet 'even bij', zo weet iedere fieldmanager. Fieldmanagement is arbeidsintensief, waarbij met veel factoren rekening moet worden gehouden. 'Sportverenigingen zullen vanwege een verminderde aanwas van jonge fieldmanagers naar creatieve oplossingen moeten zoeken', stelt Marc Grooteman. 'De opleidingen tot fieldmanager worden minder gevolgd, er treedt vergrijzing op in het vakgebied. Er zijn minder aanmeldingen,

dus minder nieuwe aanwas. Om dan toch gericht te sturen op verbetering van de veldkwaliteit, kan verbeterde techniek een oplossing zijn. Denk daarbij aan de vraag wat een veld nodig heeft en hoe kun je daarop kunt anticiperen.'

Ideale locatie voor een pilot

Volgens Grooteman loopt de werving van personeel om velden te onderhouden vaak uit op een teleurstelling. 'Het is lastig. En de branchevereni-

ging zegt ook: de scholing past niet helemaal bij deze beroepsgroep. Je kunt niet zomaar wat hoveniers een sproeier in handen geven en hen een veld laten besproeien. Dat is geen maatwerk. Sinds anderhalf jaar proberen we dat proces verder te ontwikkelen met sensoren en robottechniek.' Holland Sport heeft in totaal ruim honderd velden in beheer, vertelt Grooteman. Het veld op sportcomplex Vaart is volgens hem de ideale locatie voor een pilot, als test en om ervaring op te doen

met technische hulpmiddelen. 'Het veld werd in 2017 aangelegd door Alkmaar Sport en is dus gloednieuw; ook wordt het automatisch berekend op afstand.'

Gewenst niveau

Het veld doet al mee aan de test van de kwaliteit en financiële voordelen van robotmaaiers, die Grooteman momenteel heeft rijden op diverse grasvelden in Noord-Holland. 'Omdat dit een nieuw veld is, hebben we een nulmeting. Zo kunnen we onderzoeken in hoeverre de informatie die de sensoren ons verschaffen meerwaarde biedt. Bovendien ben ik hier vaak te vinden, aangezien het groenonderhoudsteam van Alkmaar Sport zijn thuisbasis heeft op deze locatie.' Volgens Grooteman treffen fieldmanagers soms sportvelden aan die kwalitatief-technisch niet het gewenste niveau halen. 'Het lukt veel mensen onvoldoende om de techniek aan te vullen, om een hogere kwaliteit te behalen. Tools en meetgereedschap geven aan wat er aan de hand is en wat de mogelijkheden zijn. Chemische en granulaire analyse doen we niet voor niets. Met technische innovaties kun je preciezer zien hoe je een veld kunt verbeteren om het zo mooi en gezond mogelijk te krijgen.'

'Sportverenigingen zullen door verminderde aanwas van jonge fieldmanagers naar creatieve oplossingen moeten zoeken'

Metten is weten

De pilot houdt in dat de sensoren op drie verschillende plaatsen in het veld zijn geplaatst, vertelt Grooteman. 'Voor mij is bij deze pilot één sensor niet voldoende, en bij twee sensoren kan een van de twee een afwijking hebben. Drie sensoren zijn ideaal om een goede analyse te maken', legt Grooteman uit. De sensoren liggen verspreid in het veld, van het zestienmetergebied tot de middenstip, aan de schaduwkant en aan de zonkant.

De sensoren geven informatie over de vochtconditie van het veld, de bodemtemperatuur en de EC-waarde. Door deze technologische bijdrage

Roberine
The Mowing Company since 1951

MAAIEN OP HET HOOGSTE NIVEAU

THE POWER TO PERFORM

Goolkatenweg 65, 7521 BE Enschede, Nederland
T +31 (0)534 83 83 83 | F +31 (0)534 83 83 33
I www.roberine.com | www.votex.com

WE CARE FOR STRAIGHT LINING

Intelligent one

Autonoom gps gestuurde belijningsmachine

Fleet Maqua

GNSS technologie gestuurde belijningsmachine

www.milati.nl

'HOPELIJK KUNNEN WE STRAKS MET WAT STURING HET DAGONDERHOUD VERBETEREN'

De proef met sensoren is een pilot, waarvan in de maanden september en oktober de eerste resultaten bekend worden. Mocht het experiment slagen, dan worden de resultaten misschien gebruikt om het fieldmanagement op andere velden te verbeteren. Grooteman: 'Dat zullen we moeten aantonen met harde gegevens; we kunnen dus niet op grond van eigen waarneming beweren dat het gras groener is geworden.' Hij hoopt straks met wat sturing vooral het dagonderhoud te verbeteren. Of er bij dit experiment maatwerk is geleverd, moeten de proefresultaten uitwijzen. 'Ik wil best innoveren, maar wel op grond van resultaat.'

met name op vanwege zijn aandacht voor innovatie en zijn passie voor natuurgras. Hij onderzoekt onder meer de dichtheid van de mat, de onkruidgroei en de kwaliteit van het gras. Naast de gegevens van de sensoren blijft hij de grasvelden ook persoonlijk inspecteren en naar de ervaringen van verenigingen vragen. 'Automatiseren van het sportveldonderhoud is een belangrijke aanvulling, maar voor mij blijft onderhoud maatwerk. Je kunt allerlei technologieën gebruiken, maar uiteindelijk blijft het gezonde verstand het belangrijkste om het maximaal aantal speeluren uit een grasveld te halen', zegt Grooteman. 'Uiteindelijk hopen we voor hetzelfde bedrag een hogere kwaliteit te behalen en het vak van fieldmanager te verbeteren. Dan wordt het door de nieuwe technieken ook aantrekkelijker voor jonge mensen en schoolverlaters. Er is dan vanzelf ook meer te doen in het vakgebied. Dat bereik je in mijn ogen met technologie. Techniek tilt het vak naar een hoger niveau.'

aan het sportveldonderhoud moet het onderhoud nog gericht worden. 'We willen zo goed mogelijk doseren. Als de temperatuur van de bodem bijvoorbeeld boven de 10 graden uit komt, wordt het bodemleven actief. Vóór dat moment moet je zorgen dat het veld bemest is, zodat het optimaal zijn werk kan doen. Daarna kunnen we de afname van meststoffen in de grond aflezen uit de EC-waarde.

Zo kunnen we het moment van bemesten zo goed mogelijk afstemmen op deze specifieke grasmatten. Maar denk ook aan het juiste moment en de juiste hoeveelheid bij het beregenen. Het uiteindelijke doel is financieel voordeel en een betere kwaliteit.'

Maximaal aantal speeluren

De kersverse FotY Grooteman viel bij de vakjury

Be social

Scan of ga naar:

www.Fieldmanager.nl/artikel.asp?id=17-7439

Noordwijk reinigt hockeyvelden met biologisch afbreekbaar middel

Sportveldbeheerder Kraijenoord: 'De velden zien er nu goed uit, ook dieper in de mat'

In 2014 bracht Aad van Oosten het biologische afbreekbare reinigingsmiddel KG Reiniger voor kunstgrasvelden, tennisbanen en atletiekbanen op de markt. Dit middel heet voortaan KG Clean. Het bedrijf waaronder KG Clean wordt verkocht, blijft KG Reiniger heten. Groen- en sportveldbeheerder Cees Kraijenoord van de gemeente Noordwijk deelt zijn ervaringen met KG Clean: 'Eindelijk een écht schoon hockeyveld.'

Auteur: Santi Raats

Bij de bouw van beregeningsinstallaties en pompen met zijn vorige bedrijf zag Van Oosten met lede ogen aan hoe clubs en gemeenten stoeiden met de problematiek van de vervuiling in water- en semiwatervelden. 'Ik wilde een middel ontwikkelen dat goed zou werken én dat biologisch zou zijn', vertelt hij. Het hele jaar 2013 was een proefperiode. Van Oosten testte zijn product onder meer bij hockeyclub Klein Zwitserland, en met succes. 'Het reinigingsmiddel is op basis van enzymen die

organische vervuiling afbreken. De enzymen dringen diep in de mat door en blijven lange tijd doorwerken. Zeker wanneer je ze preventief periodiek opbrengt, houden ze de mat goed schoon', aldus Van Oosten. Van Oosten droeg zijn beregeningsinstallatiebedrijf over en startte een nieuw bedrijf, genaamd KG Reiniger, voor zijn reinigingsmiddel. 'Als je iets doet, moet je het goed doen', is zijn devies.

Noordwijk

Cees Kraijenoord is sinds 2009 werkzaam bij de gemeente Noordwijk en houdt als wijkcoördinator toezicht op een buitendienst van twaalf medewerkers in het groen, op de begraafplaats en op de sportvelden. Daar komt verandering in, want per 2019 fuseert Noordwijk met Noordwijkerhout. Kraijenoord is een creatieve en proactieve beheerder, die graag experimenteert en meedenkt met de aannemer. 'Ik heb de touwtjes in handen, maar ga

houden, totdat we last kregen van eenden en ganzen', vertelt Kraijenoord. 'De velden liggen naast een vijverpartij waar deze dieren verblijven. Als het heel koud is, vervuilen ze het natuurgrasveld voor het kunstgras. De isolerende werking van het foam hebben zij dus ook ontdekt. Hun uitwerpselen zorgen voor het ongewenste organische afval. We hebben geprobeerd om met water te reinigen en het water daarna op te zuigen, maar de organische vervuiling bleef toenemen. In 2017 probeerden we KG Clean, dat is goedgekeurd door de waterschappen. Ook onze gemeente stond erachter; Noordwijk gebruikt zo min mogelijk chemie.' Volgens Kraijenoord is het middel een succes. 'De velden zien er nu goed uit, ook dieper in de mat. Fijn dat de problemen voorbij zijn.'

Toepassing

Kraijenoord spuit KG Clean zelf op het veld met een trekker voorzien van een spuitboom. Het aanbrengen zou ook kunnen via de beregeningsinstallatie en een doseerpomp. 'Voor de curatieve behandeling heb ik tweemaal 40 liter toegepast, eenmaal in oktober 2017 en eenmaal in november 2017.'

Het water waarmee KG Clean wordt opgebracht, is bronwater. Na het opspuiten van het middel borstelt Kraijenoord het goed in de mat met de GKB Renovator, die in 2017 is aangeschaft en die speciaal voor Noordwijk is verbreed. Na de inwerkperiode komt Van Oosten langs met een speciale diepreiniger om de door enzymen losgemaakte vervuiling op te zuigen. Omdat de behandeling aansloeg, gaat Kraijenoord de velden preventief behandelen met KG Clean. 'We dienen nu 40 liter per veld toe, om de drie maanden. Aan het einde van het jaar reinigen we de velden met de speciale diepreiniger.' Van Oosten: 'Blijf de velden conse-

quent onderhouden met KG Clean en voer groot onderhoud uit.'

Nazorg

Van Oosten komt regelmatig langs om de velden controleren, afhankelijk van de gesloten overeenkomst. Hij controleert dan tevens het beregeningssysteem, indien hiermee KG Clean wordt opgebracht. Daarnaast voert hij indien nodig een analyse van het beregeningswater uit. Deze expertise heeft Van Oosten overgehouden aan zijn eerste bedrijf, Van Oosten Beregeningssystemen, dat hij heeft verkocht. 'In bronwater zit soms een te hoog ijzergehalte. Dat vlokt uit op de mat wanneer het met zuurstof in aanraking komt en zorgt voor een voedingsbodem voor allerlei soorten vervuiling', legt hij uit. 'Voor een goede behandeling moet het beregeningswater dus van goede kwaliteit zijn.' De gemeente Noordwijk brengt KG Clean zelf op, maar KG Reiniger kan daar ook voor zorgen. Van Oosten: 'Er geldt niet één vast gebruiksschema voor het reinigingsmiddel. De dosis en het reinigingsschema hangen af van de staat en de ligging van het veld en van het wekelijks onderhoud. Als alle factoren in beeld zijn en goed beheerd worden, zullen de jaarlijkse onderhoudskosten uiteindelijk dalen en grote investeringen zelfs uitgesteld kunnen worden.'

Be social

Scan of ga naar:

www.Fieldmanager.nl/artikel.asp?id=17-7427

en avontuur samen met de aannemer aan. Zo ook met Aad van Oosten op het gebied van KG Clean.

Eenden- en ganzenpoep zorgen voor overlast en vervuiling

Sinds 2015 heeft Noordwijk last van organische vervuiling op twee hockeywaterervelden en een semiwaterveld, maar niet omdat de velden onder de bomen liggen en last hebben van gevallen blad. 'We hebben de velden heel lang schoon kunnen

Cees Kraijenoord, gemeente Noordwijk.

Aad van Oosten

'Onzichtbaar hulpje' maait het sportveld op commando

Husqvarna perfectioneert robotmaaier met lancering automatische stemservice Alexa

Een automatische grasmaaier die voor jou 24/7 het werk doet en ook nog desgevraagd verslag uitbrengt van zijn werkzaamheden, bespaart al gauw een medewerker. Een bezoekje aan Husqvarna in het noordoosten van Engeland maakt duidelijk dat er meer voordelen aan een robotmaaier zitten. Met de laatste telgen uit de automower-familie, de automower 520 en 550 met bluetooth en gps, is Husqvarna nu klaar voor verdere invasie van de markt. 'Toen de afwasmachine net was uitgevonden, was het een even vreemd als revolutionair idee dat de vaat gewassen werd terwijl je op de bank zat. Met de automower is het precies zo.'

Auteur: Guus van Rijswijk

'Persreizen lijken leuk, maar de werkelijkheid is dat ze vaak vooral heel saai zijn. (...) Husqvarna was gelukkig een uitzondering.' Dit schreef onze hoofdredacteur in 2014 bij het 325-jarig bestaan van de Zweedse fabrikant van tuin- en parkgereedschap. Na een tweedaags bezoek, medio maart 2018, aan de Husqvarna-fabriek in het Engelse Aycliffe, kan uw huidige redacteur van dienst deze woorden onderschrijven. Tijdens de perstrip, inclu-

sief comfortabel hotel en uitstekende catering, wordt duidelijk dat de gastheer hoog inzet met de automower. Na een twijfelende start zijn steeds meer consumenten en professionele gebruikers van de maaier inmiddels overtuigd geraakt van zijn waarde. Een exponentiële groei sinds 2015 heeft ervoor gezorgd dat er inmiddels 1 miljoen automowers door Husqvarna zijn verkocht, waardoor het bedrijf naar eigen zeggen met dit product met

afstand de nummer 1 is in de markt. Husqvarna-productmanager Olle Markusson: 'In Europa zijn we nu groot, Noord-Amerika komt eraan.'

Materiaal gerecycled

Na aankomst in de fabriek wordt duidelijk dat de productie van automowers geen kinderspel is. De machines draaien 24/7 om zoveel mogelijk automowers van de band te laten rollen. In de

6 min. leestijd

ACTUEEL

Husqvarna-automower 500-series.

ruim twintig jaar sinds de eerste automower het daglicht zag, is het proces gestroomlijnd, zo blijkt. *Manufacturing director* Caroline Robinson voert de aanwezigen mee door het enorme gebouw met zo'n 70.000 vierkante meter aan operationele ruimte. De automowers bestaan voor 98 procent uit plastic, zo blijkt. Niet dat Husqvarna zijn verantwoordelijkheid wat betreft duurzaamheidstaken verzaakt. Veel materialen uit de automower worden op de een of andere manier gerecycled, ook het restafval. Een groep van 240 permanente werknemers zet de automowers in elkaar, aangevuld door zo'n 750 tijdelijke krachten, zo blijkt. Van de hier gefabriceerde maaiers wordt 95 procent buiten het Verenigd Koninkrijk afgezet, verdeeld over zo'n 110 landen. Ook de geavanceerde software waarmee elke maaier is uitgerust, wordt hier in de maaier geplaatst. De automower heeft een hoge innovatiefactor, of, zoals men hier zegt: *turning technology into opportunity*. Inmiddels zijn de kinderziektes eruit en rijdt alweer de derde generatie automowers rond op gazons, in parken en op sportvelden over de hele wereld. De nieuwe Husqvarna-automowers uit de 500-serie zijn geschikt voor gazons en sportvelden tot 5000 vierkante meter en maaien tot 208 vierkante meter per uur, onder nagenoeg alle weersomstandigheden.

Maaier van de toekomst

Na het fabrieksbezoekje neemt Olle Markusson het over. De automowers uit de x-lijn, bestaande uit de 315x, de 430x en de 450x (maaicapaciteit: 5000 vierkante meter per 24 uur) zijn de maaiers van de toekomst, aldus Markusson. 'Deze speciaal ontworpen maaier met gps-navigatie is uitgerust met twintig jaar aan innovatie.' Vervolgens komen

de voordelen van de automower aan bod, gebaseerd op het 'continu grazen'-principe. Het gazon wordt daardoor gelijkmatig bijgehouden, in plaats van dat het gras één keer per week een opoffer krijgt. Daardoor verbetert de graskwaliteit. 'Deze maaier maait niet rigoureus, maar frequent, waarbij de minuscule grasresten als organische bemesting weer door de grasmat worden opgenomen. Dit komt de wortels van het gras ook ten goede. De messen zijn scherp, maar veilig 'weggestopt' onder

'Husqvarna heeft grote ambities met de automower'

de machine ingebouwd. Door het veiligheidsdraad rondom het gazon wordt het maaiooppervlak beperkt, waardoor de automower nooit buiten zijn maaiveld treedt. Op dat maaiveld, dat zo'n 4.000 vierkante meter kan beslaan, is niets de automower te dol: hellingen tot 45 procent of 24 graden, lastige velden met hobbels – de automatische grazer kan het allemaal aan. Zelfs 's nachts, als het nodig is, want onder het motto 'luister naar de stilte' krijgen de aanwezigen het bewijs van de geproduceerde geluidsemissie van de maaier: slechts 58 decibel. Dit komt volgens de Alpine-geluidsmeter zo'n beetje neer op het geluid van een pruttelend koffieapparaat. Daarnaast heeft een elektrische automower aanzienlijk minder CO₂-uitstoot dan de benzinevariant.

In de Husqvarna-fabriek in het Engelse Aycliffe draaien de machines 24/7.

De Husqvarna-fabriek in Aycliffe.

Tijdens een workshop worden de aanwezigen bijgepraat over de werking van de automower.

Een speciaal bevestigde 'snor' kan dieren op afstand houden.

Een proef met een nep-egel maakt duidelijk dat de automower voor dieren geen gevaar oplevert.

Vandalisme

De bezoekers krijgen ook een kijkje in het Husqvarna-safety lab. Onder het motto: als we falen, is dit geen falen, maar leren, vertelt Patrik Jägenstedt (directeur productmanagement, concept en features) over de verschillende oplossingen waarmee het bedrijf bezig is. Zo wordt er volop geëxperimenteerd met wind-, water- en zonne-energie. 'Er zijn geen tuinen en parken die de automower niet aankan', vertelt hij. De grootste uitdaging in parken is de kwetsbaarheid voor vandalisme in de openbare ruimte. Een automower loopt risico door de vernielzucht van voorbijgangers. Toch is er tijdens de pilot slechts één klein incident

'De messen zijn scherp, maar veilig weggestopt onder de machine ingebouwd'

gemeld, zo vertelt hij. Ook interactie met dieren levert geen problemen op, zo blijkt. Een 'snor', een soort borstel die voor aan de maaier kan worden bevestigd, kan dieren die te dichtbij komen op afstand houden. Een proef met een pluche nep-egel maakt duidelijk dat het apparaat voor beestjes

als deze geen gevaar oplevert, en vice versa. Een proef met een nepvinger en een houten beenprothese toont aan dat het mes zich ver genoeg in de machine bevindt, mocht er per ongeluk een lichaamsdeel onder de maaier schieten. Als de maaier tijdens de demo even vanaf het gazon de weg op lijkt te rijden, keert hij meteen weer terug, alsof hij letterlijk wordt teruggefloten.

Commandosysteem Alexa

Tot slot krijgen de bezoekers een kijkje in het future lab. Dr. Petra Sundström, directeur Idea & innovation management, praat de aanwezigen bij. 'Er worden veel uitvindingen gedaan, maar we moeten prioriteiten stellen bij het ontwikkelen', vertelt ze. Al snel komt de inventieve uitbreiding aan bod waar Husqvarna trots op is: de connectie met het geautomatiseerde commandosysteem Alexa, gekoppeld aan Amazon. Gebruikers van de automower konden de maaier al monitoren met een app of tablet. Met Husqvarna Fleet Services en de ingebouwde bluetooth-sensoren heeft een beheerder namelijk direct nauwkeurig inzicht in de locatie en het gebruik van de machine. De gebruiker krijgt via een app op zijn telefoon een melding als de robot vastloopt of als een onderdeel kapot of versleten is. Vanaf 1 september 2018 is de eerste versie verkrijgbaar met een koppeling aan het op de menselijke stem afgerichte Just ask Alexa-systeem. Vanaf dat moment kunnen gebruikers de robotmaaier starten, stoppen, parkeren en

De automower met het Just ask Alexa-systeem

Be social

Scan of ga naar:

www.Fieldmanager.nl/artikel.asp?id=17-7443

Husqvarna-automower 440

statusupdates ontvangen door een directe vraag aan Alexa te stellen. Denk daarbij aan een vraag als: Alexa, kun je vanavond het gazon voor me maaien?

Twee scenario's voor Alexa-systeem

Het Alexa-systeem kent twee scenario's. Scenario 1 is: statusupdate: ontvang informatie van de automower-sensoren. Dit houdt in dat de automaaiër informatie verzamelt van interne sensoren en een verscheidenheid aan antwoorden kan geven, die zijn gebaseerd op verschillende waarden. Denk daarbij aan wielsnelheid, draadsignalen en objecten die de maaier op zijn weg heeft gedetecteerd. Het levert vragen op als: Hoe was je dag? Alexa antwoordt dan bijvoorbeeld: Een paar objecten tegengekomen, maar verder verliep alles soepel onder goede weersomstandigheden. Ook kun je gerichtere vragen stellen, zoals: Hoeveel afstand heb je afgelegd? Daarnaast is het mogelijk vragen te stellen over de huidige snelheid van de maaier, bijvoorbeeld: Hoe snel ga je nu? Verder kent de maaier ook nog het controlescenario. Dat zijn commando's die de gebruiker kan geven: het startcommando, 'Stop', als de maaier moet pauzeren, 'Park', waardoor de maaier op zoek gaat naar een oplaadstation, of 'Turn', waarna hij wegdraait en in een andere richting verder maait.

Gezellig borrelen

Is er dan helemaal niets op de nieuwe automower

aan te merken? Laten we een poging wagen. Fieldmanagers die sterk hechten aan een esthetisch maaibeeld met strak getrokken baantjes, zullen misschien moeite hebben met het kriskraspatroon van de automower. Ook moet er een oplaadstation in de buurt zijn van het te maaien grasveld. En hoewel er bij de pilot in een stadspark slechts één incident met balorig gedrag jegens de robot viel te noteren, weet je het maar nooit in deze tijd van doel- en zinloos ongericht vandalisme. In de openbare ruimte blijven nu eenmaal sujetten rondlopen die graag vernielen om het vernielen, ook al krijgt de eigenaar van het object

**'Het is mogelijk om de
mowers in de kleuren van je
favoriete voetbalclub
te hullen'**

direct een digitale melding. Ook het idee van commando's verstrekken aan een maaimachine kan voor sommigen even wennen zijn. Toch vallen deze potentiële minpuntjes in het niet bij de grote voordelen van tijdsparing, verbeterde graskwaliteit en verminderde CO2-uitstoot. De afsluitende conclusie luidt: Husqvarna is klaar voor 'het nieuwe maaien'. Dit houdt kort gezegd in: een veilige manier van maaien van grote grasvelden, waarbij

de fieldmanager zich met andere, meer dringende taken kan bezighouden terwijl de automower het werk doet. Of, vertaald naar de particuliere gebruiker: gezellig in de tuin borrelen met vrienden, terwijl de grasmaaiër het werk doet en desgevraagd ook nog verslag uitbrengt van zijn inspanningen.

Judge Dredd

De avond na het fabrieksbezoek is de bezøkende pers al gerustgesteld wat betreft eventuele gemengde gevoelens over technologische ontwikkelingen. Velen zien de voortschrijdende techniek en robots in het bijzonder nog een beetje als iets engs, weten ze bij Husqvarna. Om dit te illustreren, verschijnt er een foto van Judge Dredd, de intimiderende futuristische rechter uit het Britse stripblad 2000 AD. Niets is minder waar; robots zijn er juist voor ons gemak, is de boodschap. Toen de afwasmachine werd uitgevonden, waren mensen ook sceptisch. Nu is een keuken zonder afwasmachine niet meer voor te stellen. Ter illustratie van het idee dat een automower een soort huisvriend wordt, worden vervolgens foto's getoond van mowers in de kleuren van een favoriete voetbalclub of andere persoonlijke voorkeur. 'Mensen geven hun automower zelfs een naam', zo houdt de president van Husqvarna, Sacha Menges, zijn publiek voor. 'Na een reparatie willen ze hun eigen "Henry" terug.' En, zo vertelt hij: 'Niet onbelangrijk: een automower redt je huwelijk!'

MOGEN WIJ U UPGRADEN?

**FINANCIERING
VANAF**

0,99%**

KOOP EEN 1026R – ONTVANG EEN MAAIDEK VOOR €1*

JOHN DEERE

De 1026R is ontworpen voor een groot aantal taken. De standaardfuncties omvatten een hydrostatische transmissie, vierwielaandrijving en stuurbekrachtiging om u te helpen soepel te werken – plus een luxe stoel en vering, verstelbare stuurkolom en luxe verlichtingsset voor productiviteit gedurende de hele dag.

NOTHING RUNS LIKE A DEERE

*Actie geldig tot 31 augustus, zolang de voorraad strekt. Alleen verkrijgbaar bij deelnemende dealers, zolang de voorraad strekt. **De financieringsactie is geldig t/m 31 juli 2018. Vraag uw dealer naar alle voorwaarden en condities. Alle aanbiedingen zijn onder voorbehoud van acceptatie door John DeereFinancial, 's-Hertogenbosch

Precisielandbouw in het toeristische hart van Amsterdam

Big data laat zien wat de conditie van Museumplein is

Een opvallend onderzoek in 2017 toonde aan dat niet het Paleis op de Dam, de grachten of het Achterhuis het meest gefotografeerde stukje Amsterdam zijn, maar de gigantische *I amsterdam*-letters op het Museumplein. Niet bijster origineel, zult u zeggen, maar het Amsterdamse stadsbestuur heeft daaruit de conclusie getrokken dat dit plein en dus ook de grasbezetting altijd honderd procent in orde moeten zijn.

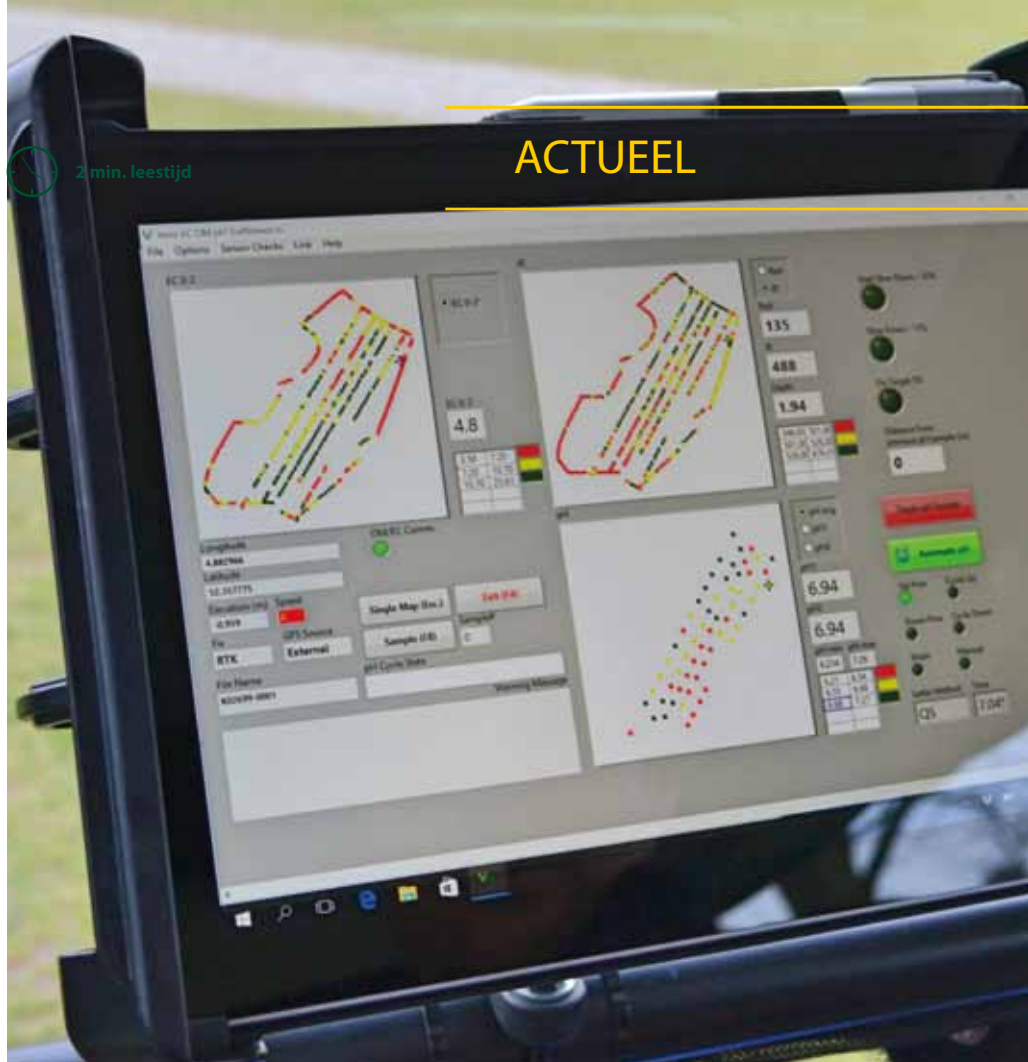
Auteur: Hein van Iersel

Mark de Jong is a.i. teamleider Groen Stadsdeel Zuid bij de gemeente Amsterdam, maar in *het gewone leven* daarnaast ook directeur van zijn eigen bureau Malsen Advies & Contracting. Hij kreeg van zijn wethouder de opdracht dat dit plein er altijd goed uit moet zien. Bijna koste

wat het kost. Dit plein wordt jaarlijks miljoenen keren gefotografeerd en iedere foto die gedeeld wordt via social media is een uitnodiging aan nieuwe toeristen en bezoekers. De Jong: 'Dit plein groen houden is lastiger dan het lijkt. Allereerst heb je natuurlijk de constante stroom toeristen,

maar er zijn ook clubjes Amsterdammers die het Museumplein hebben uitgekozen als wekelijkse rugbylek. Daarnaast is er op een aantal plaatsen sprake van een daktuinsituatie. Dat betekent dat er een parkeergarage onder ligt.'

Het linkerdisplay is van de gps-besturing; op het rechterdisplay worden de scandata opgeslagen.

De Jong: 'Wij merkten al geruime tijd dat bepaalde stukken van het gazon soms achterblijven. Dat heeft er een aantal keren toe geleid dat we gedeeltes van het gazon moesten vervangen door zoden. De laatste keer was bij het overlijden van burgemeester Eberhard van der Laan. Op de dag van zijn overlijden zaten we al als team bij elkaar om te bespreken hoe we integraal konden borgen dat het Museumplein er strak bij zou liggen. We hebben toen ook een aantal stukken gazon vervangen.'

Variatie in de bodem

Om inzicht te krijgen in de oorzaak van deze verschillen, gaf Mark de Jong het bedrijf Vantage Agrometius opdracht om een bodemscan uit te voeren. Met een Veris-bodemscanner kun je plaatsspecifiek diverse bodemparameters in kaart brengen. De bodemkaarten die een scan oplevert, geven inzicht in de bodemvariatie en maken een plaatsspecifieke aanpak mogelijk.

Voor het uitvoeren van bodemscans op sportvelden, golfbanen en in parken wordt gebruikgemaakt van een Veris U3. Dit type bodemscanner kan net als zijn grotere broer de bodemtextuur, organische stof en pH meten, maar heeft een lagere capaciteit. De Veris U3 is zo'n 400 kg lichter dan een MSP3 en is gemaakt voor achter een utility-voertuig of compacttrekker.

ACTUEEL

Plaatsspecifieke aanpak

Met de bodemscan tot haar beschikking hoopt Amsterdam nieuwe inzichten te krijgen die verklaren waarom het gras op de ene plek beter groeit dan op de andere. Een belangrijk voordeel van de scan is dat de aannames van de beheerder getoetst kunnen worden aan de hand van de bodemdata. Afhankelijk van de uitkomsten wil hij een plaatsspecifieke aanpak inzetten, zodat de grasmat van het Museumplein een egalier beeld geeft en op een duurzame wijze kan worden onderhouden.

Be social

Scan of ga naar:

www.Fieldmanager.nl/artikel.asp?id=17-7445

Zet spelbeleving weer op nummer 1

De huidige discussie rond sportveldenbeheer lijkt alleen nog maar te gaan over kunstgras. We maken er een soort rakettechnologie van. En het gaat maar door: nu gaan we wéér nieuwe normen ontwikkelen voor infill. Terwijl het op het gebied van speelkwaliteit onder de streep allemaal weinig brengt, zoals blijkt uit de verhalen van profs die erop spelen.

Twee jaar geleden woonde ik een presentatie van een KNVB-medewerker bij over de keuze tussen kunstgras en natuurgras. Twee jaar later gaf hij bij een BSNC-bijeenkomst precies dezelfde presentatie. Ben ik nou gek, of hebben we in de tussenliggende periode zo weinig geleerd? Die presentatie maakte me duidelijk dat we van de bond weinig nieuws hoeven te verwachten. De aannemers spinnen garen bij de keuze voor kunstgras, terwijl de spelers er qua kwalitatieve sportbeleving weinig mee winnen.

Met de introductie van kunstgras krijgen we ook te maken met afvalverwerking. Dat is bijzonder: er wordt iets nieuws in de markt gezet, we plakken er een certificaatje op en noemen het duurzaam. Hoe ingewikkelder we het maken, hoe meer geld er valt te verdienen. We maken onszelf dan wijs dat we goed bezig zijn. Als je sec bekijkt wat er aan

rubberkorrels rond die kunstgrasvelden ligt, is dat schrikbarend. Dat rubbergranulaat komt ook in het milieu terecht. Die velden rollen we straks weer op. Van die vezels maken we dan omhulsel voor drainage en dat stoppen we weer onder de grond. Het enige duurzame daaraan is dat die vezels niet meer verdwijnen uit de grond, of je moet je blauw betalen.

In mijn ogen hebben in het sportveldenbeheer natuurgras en hybridegras de toekomst; vooral daar valt de grootste ontwikkeling te verwachten. We moeten hoe dan ook de spelbeleving als basis nemen. Want zeg nou eerlijk: op het voetbalveld willen we allemaal Messi zijn, en die speelt niet op kunstgras. En wat is er mooier dan je techniek tonen op een fris, kortgeschoren grasveldje? Begrijp me goed: kunstgras is altijd schoon, je kunt er altijd op spelen. Maar ook kunstgras heeft zijn nadelen. De maakbaarheid van de sportbeleving houdt ergens op. Kijk je bijvoorbeeld naar de vorstperiode van de afgelopen winter, dan ben je blij dat er, ook op zo'n veld, überhaupt nog gevoetbald kan worden. Is dat wel verstandig? Als de D2 van FC Bal Op Het Dak met een gevoelstemperatuur van -10 graden Celsius op het veld gaat staan, moeten we dat willen? Je kunt er dan misschien beter voor kiezen je schaatsen uit het vet te

halen om van het ijs te genieten. Je kunt winterse omstandigheden nu eenmaal niet met kunstgras naar je hand zetten. Hetzelfde geldt voor een hete zomer, waarbij je op kunstgras soms van het veld kookt.

Als ik denk aan een sportveld in 2030, dan zie ik een hybrideveld. Om dat landelijk voor elkaar te krijgen, zullen we het technische proces rondom dat gras beter moeten bewaken, inclusief monitoring. Er zal meer vakinhoudelijke kennis moeten komen en een grondige opleiding voor fieldmanagers. De kunstgrashype is wat mij betreft te ver doorgeschoten. Op een hoofdveld hoort nu eenmaal hybride of natuurgras. Daarmee benader je toch het best de echte spelbeleving à la Messi. Als we het aantal speeluren en de algehele kwaliteit van dit gras weten te verhogen, kunnen we het tij makkelijk keren.

Ik wens u veel leesplezier!

Marc Grooteman

Sportveldadviseur Holland Sport BV

Be social

Scan of ga naar:

www.Fieldmanager.nl/artikel.asp?id=17-7441

De partners van

Fieldmanager

Sportsfill Eco⁺: groen licht voor SBR bestekken

Duurzaam rubber infill

- Perfecte sporttechnische eigenschappen
- Voldoet aan de nieuwe norm voor rubber granulaat
- Voorzien van milieukeur
- 100% gerecycled
- 100% terugname garantie
- Verkrijgbaar in zwart, groen en bruin

**Today black, tomorrow
green solutions.**

De RIVM, ECHA* en de FIFA hebben het bevestigd: sporten op kunstgrasvelden is veilig. Om te voldoen aan de maatschappelijke vraag, is er een strengere norm gesteld voor rubber granulaat. Hier moeten alle bestekken aan voldoen. Dat kan met Sportsfill Eco⁺, dé SBR rubber infill. Het perfecte een-tweetje tussen sportieve prestaties en veiligheid & duurzaamheid. De certificaten van ISA sport, LABOSPORT en Milieukeur zijn het bewijs. Aan het eind van de levensduur van uw kunstgrasveld nemen wij Sportsfill Eco⁺ bovendien zonder kosten terug en maken er andere duurzame rubberproducten van. Sportsfill Eco⁺, de duurzame en veilig basis voor sportieve topprestaties. Nu én in de toekomst!

* ECHA: European Chemical Agency